

Ylhäiset ja Alhaiset.

Alkuperäinen Romaani kahdessa osassa.

Kirjoittanut

R. J. Gummerus.

Ulhäiset ja Alhaiset.

Alkuperäinen Romaani kahdesja osassa.

Kirjoittanut

K. J. Gummerus.

Edellinen osa.

Toisin tiesin, toisin kuulin,
Toisin toivotin ikäni,
Kätesin käkenä käyvä,
Kufaella kuffuroilla;
Enyä nyt käkenä käyne,
Kufahelle kuffuroilla,
Olen kun all' aallotossa,
Tawi laajalla lahella.
Kalewala.

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjainosja,

1870.

8.

Ulkomailla ja Suomessa

Ulkomailla ja Suomessa

Ulkomailla ja Suomessa

Mäytetty: G. R. Lindberg.

Ulkomailla ja Suomessa
Ulkomailla ja Suomessa
Ulkomailla ja Suomessa
Ulkomailla ja Suomessa
Ulkomailla ja Suomessa
Ulkomailla ja Suomessa
Ulkomailla ja Suomessa
Ulkomailla ja Suomessa
Ulkomailla ja Suomessa
Ulkomailla ja Suomessa

Ulkomailla ja Suomessa

Ulkomailla ja Suomessa

I.

Näkymätöin vieras.

Korvessa oli ketomme,
 Maantiellä maja-siamme;
 Karhut kansa-kumppanimme.
 Ei mieli mesyä tehnyt,
 Kylli kuuta kasvattanut
 Pahan pakkasen käsissä,
 Rowan ilman fouratesia,
 Hengen hädäs, heltehesä.

Wanha runo.

Satakunnassa oli tämän vuosijadan alkupuolella tölli, jonka pellot, kertomuksemme alkagesä, halla wiisi vuotta oli peräksyttään typi tyhjäksi pannut. Kuudes kesä oli tullut, oli kulunut puoleksi.

Tämä tölli oli sianja saanut synkässä metsän korvessa, kaukana muista ihmisistä. Tölli itse ei ole mitään eriskummallinen; ei, päin vastoin on se aivan tavallinen. Tölli oli sijustaan semmoinen kun useat töllit siihen aikaan olivat; se on: huone, jonka owi-nurkassa oli takka, lakeinen eli räpänä katon keskellä, josta sawu pääsi kulkemaan, lawitsat ja wotehet seiiniin kiini isketyt; peri-seinän wieressä kaitanen, pitkä, haarajalkainen pöytä — siinä oli kaikki, ainakin Metsämaassa.

Paiikka paikan nimittää. Tölli oli metsän korvessa, siitä nimensä: Metsämaa.

Pane tähän lisäksi: pari arkkua, muudan puinen lusikka, pata, härkin, ruhmo ja pari firwestä, niin on siinä kaikki huonekalut, ellet lehmää, joka owen suussa seisoo ja porjasta,

joka kaadetun kätken alle nuuskii, tahi päreitä orrella taikka ape=kiulua ja petäjä=ammetta lue huonekaluiksi.

Metsämaa kutsuttiin kirkonkirjoissa torpaksi, waan se oli niin vähäinen, että sen isäntä teki ainoastaan yhden päivätyön viikossa kartanoon. Muita maksuja oli woi=naula joka kesä lehmästä kirkkoherralle ja päivätyö kirkkoherran ruussa pappilaan. Tuohon lisäksi maksettiin isännältä, emännältä ja appi=ufolta vähäinen henki=raha kruunulle. Lapsia oli Metsämaassa kuusi, waan ne olivat vielä nuoria, wanhin 18, nuorin 7 wuotinen.

Appi=ufon nuoruudessa kylwettiin Metsämaassa puolen tynnyriä, kaksi kappaa, ja kaskeen kappaa neljatoista. Nyt kylwettiin wiisi kappaa, wäliin kahdeksan kaisesta.

Muutamia vuosia takaperin saatiin pellosta wiisi tynnyriä. Nyt kuorittiin petäjät pellon ympärillä leiwäksi!

Hallalla on nälkä; halla pitää paljon rukiista, ohrista ja kauroista. Jos se ennen wiljelii pelloa ehtii, syö se pellot puhtaaksi. Halla rakastaa ylöllisyhtä, se imee mehun ja jättää kuivan kuoren. Kuori myllyssä käytetään, kuori jauhana leiwotaan, mutta tämä jauho, jos on toimelias emäntä saanut leiwän koossa pyhymään, on leipänä karkeaa, ime-lää, pahaa syödä, mustaa nähdä. Tuonnollinen tuo on. Halla wei sydämen.

Nun jo sanoimme, on peräksyttiin wiisi vuotta halla sirppiä ennen Metsämaan pelloille ennättänyt. Se on kowaa!

Nyt on kevät ollut ihana ja kesä kaunis. So toiwot Metsämaan asukkaat. „Sumala on viimein hätämme huomannut, kuullut hartaat rukouksemme. Wai onko pappia kiittäminen; pappia, joka aina pyhin saarnastuolissa on rukoillut: Warjele, O Sumala, meitä hedelmättömistä wuolista, näljämästä ja kalliista ajasta.“

Päivät owat kauniit, höt lämpimät. Moni talollinen, joka viime vuonna näki otsansa hiesssä tehdyn tyhjän turhakki, ja toiwossaan jo tämän vuoden runsaasta saaliista maksaa wellkanja, filmäilee iloiten Sumalan taiwasta. Tölliläi=

nen kiittää kaikkivaltiasta luullen saavansa vielä kerran nähdä jyvä-leipää pöydällensä. Elo on surua seurannut. Isännät kulkewat kilwan seppien luona teettämässä itselleen ja työmälleen wanckoja sirppejä.

Wiikon päivät vielä, ja kauniit pellot owat kuhilaita täynnä. Nyt ei ennätä halla, nyt on sirpin wuoro korjata jyvät!

Päiwä on ollut kaunis; ei ole taiwahalla pilwen kipi-nää näkynyt. Ilta ehtii.

So pudistaa wanhus päätänsä; jo filmäilee hän surulisesti kirwestä, jolla on monta leipäpetäjää kaatanut. Ehtimiseen käy hän ulkona katsomassa, eikö pilviä taiwahalla näkijä, eikö vähäinenkään tuuli alkaisi puhalttaa.

Turhaan!

Taiwas on selkeä, tuuli uneksii.

„So on toiwomme hukassa“ sanoo wanhus huo'aten. Nyt lentää pitkän tulewan vuoden suru ja nälkä epäilewäisten filmäin edestä. Raikki owat tähän saakka toiwoneet. He eiwät toivo enää, sillä wanhukksen sanat eiwät walehtele. Wanhus on wancka ennustaja.

Tänä yönä ei tule unta kenenkään filmiin.

Ilta joutuu, ilma kiihtyy, jähtymistään jähtyy yö. Yö kuluu. Kuten yö kuluu, siten walitus kuuluu.

So koittaa alkawan, uuden päivän aamurusko idässä, taiwahan rannalla. So nousee aurinko, jo owat sätehet terwehtineet tähtiä; waan oljet, jotka illalla kuormaansa kumarfiwat, seisowat nyt mahtawasti suorana.

Halla on lähnyt, on runsaat hymmeniset ottanut! —

Sama aurinko herätti eilen työhön iloisia, tämän aamupäivän loiste näkee epäilyksen alaisia. Taitaako aurinko kummeksia tätä? Hän on tuohon tottunut. Hän laskee säteensä puitten wälistä järwelle. So hymmärtää hän. Särwen rannat owat jäätäneet.

Näkymätöin vieras on lähnyt.

II.

Hallayön seuraukset.

Ruoka oli ruumenista,

— — — — —

männi männyyistä mäeltä.

Vanha runo.

Kalajärven rannalla oli tuo Metsämaan tölli. Muuta huonetta ei rannalla ollut; mutta vähän matkaa töllistä metsäänpäin näkyi lato, karja-lato.

Viime yönä ei nukkunut Metsämaassa muu kuin nuorin poika.

Töllissä oli vuosi takaperin useita lampaitakin. Saakko, Metsämaan isäntä myi ne, sai jyvää, kylvi jyvät, — niiti olkia.

Yö on kulunut, päivä on puoleessa. Tähän saakka ovat tölliläiset istuneet töllissään pian sanaa tojilleen sanomatta. Nuorin poika ei töllissä ollut, hän keikkui ruuhessa järven rannalla.

Suuri on aina tuon näkymättömän wieraan seura. Mistä se on kulkunut, siellä on sillä aina ollut jättää joka tölliin, joka ihmisen sydämeen, jonkun seurastaan. Uusiampiin paikkoihin uusiampiakin.

Metsämaahan jätti se viime yönä: surun, näljän, epäilyksen.

Run on suru rinnassa, nälkä watsassa, epäily sydämessä, ei silloin miehen mieli työhön wie.

Saakko istui lamitsalla pöydän wieressä, nojaten käsiin kasvojansa. Anoppi ja Gewa, emäntä, takalla. Lapset itkewät ja walittawat.

Ruhmo on kaadettu, on whörhnyt fairastawan lehmän jalwoille, porjas on kaatanut ape-kiulun ja heittänyt sen sisällyksen lattialle.

Tuota ei kukaan huomannut! —

„Rowa on kohta!“ sanoi viimein anoppi.

„Ei ole jyvä-kouraa!“ walitti Gewa.

„Kowa on kohta!“ kertoi Saakko.

Anoppi oli surullinen, Gewalla oli nälkä, Saakko epäilyksen kahleissa. —

Lapset? Mutta lapsen suru ei ole katkera.

„Mitäs nyt neuwojsi?“ lausui wihdoin Saakko ja nousi lawitsalta. „En suinkain tiedä muuta kun että myhymme lehmän ja porsaan ja uudestaan lähdemme petäjäin keruulle“.

„Jos lehmän ja porsaan myijitkin, kuinka kauwan luulet niillä saaduin jywäin piisaawan? Maito pisara on wälttämätöin Metsjäämaassa; petäjä on sittenkin karwas“.

„Dikein Gewa, mutta luutetko meidän petäjä-leiwällä tulemaan syksyyn jaksawan ja jos meissä henki pshyijikin, luufetko petäjässä tallentuwan woimia?“

„Sumala tiennee, mikä nyt on tehdä?“ huofasi waimo —.

„En juuri paljon huolisi itseni tähden syötämästä,“ lausui Saakko, „mutta millä tahdot kylwää pellon? Oisi toiwo kumminkin parempia päiwä, jos waan siemeniä löytyisi. Tämä wuosi kulusi niinkuin muutkin“.

„Minä lähden palwelemaan“, janoi jäykästi wanhin poika.

„Ja minä, ja minä, ja minä“ huusiwat kaikki lapset.

„Kyhösti, Sakri ja Riisa taitaisiwat juuri palvelukseen kelwata,“ janoi isä suruisesti, „ja jos itse tahdotte, luulen sen sekä teille että meille hhyödyksi.“

Uiti itki.

„Taidamme saada lehmän pitää, jos nuo saawat palvelus-paikan,“ puhui Saakko wähän ajan kuluttua.

„Ja jos sitte porsaan wiemme Turkuun, niin saadaan aina joku kappa“ janoi Gewa. —

„Wähän porjaalla jaa,“ lausui anoppi.

Tämän wuotinen halla matkaan-sai paljon muutoksia Metsjäämaassa. Ensimmäinen muutos oli muuttaminen. Kyhösti, Sakari ja Riisa läksiwät palwelemaan. Halla oli ollut wälkappaleena; se ajoi kenties usiampia wuosia ennen pesjätä

ulos pojat kun tähän aikaan näillä feuduin tavallinen oli, ellei nälkä, niinkuin tässä, pakoittanut. — Köhsti, Safari ja Tiisa muuttivat, jotta lehmä sai owen suuhun jäädä seisomaan.

Mutta porjas myhtiin. Nuorimman pojan khyneleet eivät tuota estäneet. Halla oli antanut lapsenkin tuntea seurauksiaan. Porjas oli pojan paras ystävä. He söivät petäjä-leipää molemmat, he hyppelivät yksissä; he rakastivat toisiansa. Nyt oli poika leikki-kumppalitta. Se ensimmäinen seuraus.

Soulun edellä kuoli anoppi. — Sekin hallan seuraus. Petäjä ei häntä enää elättänyt. Hän kuivui kuin kaadettu puu; wäshi wäshmistään, kunnes ruumiinsa woimat loppuivat.

Jaakko, Gewa, pikku Jaakko ja Raija olivat waalean feltaiset. Surullista oli nähdä köyhää perhettä! Nuorin poika oli ainoa, jonka poskilla vielä waalea kukoistus asui.

Ellei lehmää olisi ollut, ei olisi kukaan uutta kewättä nähnyt. Ellei lehmää olisi ollut, olisi halla woiton woittanut.

III.

Zosfa kerrotaan muutamia wähäisiä seikkoja.

Moni filmaili ihastuen poikaa, joka äitinsä siwulla kulki Turun katuja. Ja poika olikin filmäiltävä. Hänen suurista, ihanista, taiwahan sinisistä filmistänsä loisti sydämen hymyys ja lapsellinen ilo. Hänen otsansa oli korkea ja kaunis; musta, kiverä tukkansa walui alas hänen hartioilleen. Hänen huulillansa lepäsi aina hymyily; hänen poskensa olivat ihastuksesta siitä mitä tässä suuressa kaupungissa näki saaneet kukoistuksen ja terwehden sinetin.

„Kuka on tuo kaunis poika?“ kysyi moni ihminen,

mutta tietää tuota eivät saaneet, elleivät suoraan pojalta kysyneet, ja kun sen tekivät vastasi poika kohta:

„Minä olen Johannes, Metsämaan Saakon nuorin poika.“

Johannes oli iloinen lapsi. Kun halla pani isänsä pellot ja muut valittivat, istui Johannes ruuhessa rannalla ja leikitteli, tahi hyppeli hän metsiä porsaan kanssa. Hän ei huomannut syhtä suruun niin kauvan kun petäjä kasvoi ja turpas kasvatti marjoja. Mutta kun porras mhyttiin, ruuhi jäättyi kiini järveen ja marjat kätkeyivät lumen alle, silloin huomarsi Johannes, ettei syhtä isä surrut kesällä, ettei äiti syhtä itkennyt. Kun anoppi joulun alla kuoli, kadotti Johannes ajaksi ilonsa. Hän ei voinut huomartaa, miksei Anoppi huutanut ja sotinut vastaan, kun isä ja äiti panivat hänet ahtaaseen arkkuun ja keltalla vetivät kirkolle. Hän ei voinut huomartaa, miksi Anoppi maan kuoppaan laskettiin ja kun hän vanhempainsa kanssa kirkolta palasi, itki hän katkerasti. Johannes raukka! Hän oli tähän saakka elännyt wiattomuuden tilassa, — hän ei kuolemasta tietännyt mitään. Hän oli tosin kuullut kuolemasta puhuttavan, mutta hän ei ensinkään huomannut sitä noin kauheaksi. Anoppi-eukon kuolema pysyi kauvan Johanneksen mielessä.

Talvi on vihdoin kulunut. Kalajärven jää sulii. Lumi juoksi wetenä metsästä. Maa oli paljas.

Mutta köyhyyks ja kurjuus oli Metsämaassa yhä hirmuisempi.

Eräänä päivänä kun Saakko kävi kirkossa, kuuli hän puhuttavan, että köyhille Turussa papinkirjalla, joka todisti köyhyyttä, annettaisiin apua. Saakko tiesi, ettei häntä köyhempää juuri voisi löytyä. Kun hän nyt kuuli nimitettävän, kutka jo apua olivat saaneet, oli hän päättänyt — hänkin. Saman pyhän illalla meni hän pastorin luo pyytämään tuota köyhyyden todistusta. Pastori koetti kauvan nähtää hänelle, ettei puheessa perää ollut, eikä saattaisikaan olla, sillä olisihan hänen, pastorin, pitänyt tietämän siitä.

Mutta Saakko ei uskonut papin sanoja — tahi jos uskoisin, toivoi hän kumminkin pastorin olevan väärässä. Saakko oli Suomalainen talonpoika, ja suomen talonpoijan päästä ei hevillä saa läntemään, mitä sinne kerta on päässyt. Suomen talonpoika on usein aiwan itsepäinen. Pastorin tähtyi antaa jälkeen ja Saakko sai papinkirjan.

Cewalla oli Turussa sijar naitu, jota hän ei kymmeneen vuosiin ollut nähnyt. Saakko kun ei suuresti mielinnyt lähteä waiwaloiselle jalka-matkalle, niin Cewan hallussa oli jo samana pyhänä papin-kirja ja Johanneksen kanssa oli hän walmis lähtemään.

Tuosta syystä nyt tapaaamme Johanneksen Turussa. Kahdeksan vuotinen oli peräti wäsynyt kun Suomen wanhimpaan kaupunkiin tultiin. Mutta nähdessään, mitä täällä näki, katosi wäsymys ja nälkä. Hän oli koko matkalla kysellyt äitiltään ja koettanut mielesjään kuwailla itselleen kaupungin, waan kaupunki oli, kun hän nyt sen näki, aiwan toijellainen.

Cewan sijar eli miehenjä kanssa ei juuri waroissa, mutta ei myöskään sanottawassa köyhyydessä. Heillä oli ai-noastaan yksi lapsi, neljä vuotinen tyrär elossa.

Tiina-täti ei ensin tuntenut sijartaan, mutta kun wiimein tunsi, otti hän hänen iloisesti vastaan ja Johannes pääsi pian neli-wuotisen Annan ystäwyhteen, wielä samana iltana.

Cewa sai surukseon kohta kuulla, että hänen matkansa oli turha. Hän jäi kuitenkin muutamaksi päiwäksi sijarensa luo, Johanneksenkin wuoksi joka tuskin olisi jaksanut kohta ruweta kotimatkalle.

Se oli näinä päiwinä kun Johannes äitinsä siwulla kulki Turun kaduilla kummastellen mitä näki.

Tämä Turun retki eli aina Johanneksen muistosja. Uuesjaan näki hän uudestaan, mitä päiwällä oli nähnyt. Etenkin kummallinen oli hänen mielestään kirja-kauppa, sillä niin paljon kirjoja ei hän osannut aawistaa koko maailmassa löhythän.

Liina-täti ansaitti vaatetten pesulla paljon rahaa. Toisen päivän ilta-puoleen tuli hän kamariin, jossa Gewa ja Johannes istui, suuren waate-pakan kanssa. — Johannes oli ihastuneena jutellut kirjakaupasta, johon hän oli uskaltanut astua sisään ja jossa oli hänelle näytetty kauniita kuvia. Lienee täti kuullut viimeisiä sanojansa, sillä tuskin owesta tultua sanoi hän:

„Sinä ojaat kirjakauppaan, Johannes?“

„Jaaan,“ vastasi poika iloisesti.

„No, ota tämä waate-pakka ja wie se Majori —selle, hän asuu wastapäätä kirjakauppaa. Kyhy waan Majori —sta, niin kyllä löhdät. Muista nyt!“

Wastapäätä kirjakauppaa asui majori —s, wanha Suomen sotilas. Ukko oli jäykkä ja kova katjella, mutta tuskin on milloinkaan kovan näköisen pinnan alla parempaa ja hellempää sydäntä tyhättänyt. Hän oli jo wanhan-puolinen mies. Tyttärensä, nuoren Marian kanssa, joka tähän aikaan oli vähäinen lapsi, eli hän wiratoinna syntymä-talossaan. Hän oli saattanut Marian syntyessä nuoren rakastetun puolisonsa viimeiseen lepokammioon ja eli nyt yksin Mariansa edestä.

Maria istui isänsä sylissä. Hän oli vähäinen kaunis ruusu, elämänsä lewäimesä, hän piti molemmin käsin ukon suurista wiikijistä fiini ja nauroi iloisesti, kuin ukko irwisteli. Ukko suuteli tyttärtä. Silloin tarttui tyttö hänen postkipartaansa molemmin käsin ja suuteli sotilasta. Ukko sy-leili hellästi tyttärtä. Mitä olisi elämänsä tyttöä ollut?

Salin owi aukeni ja Johannes astui sisään.

„Oletteko te Majori —s?“ kysyi hän.

„Olen,“ vastasi Majori kärkeästi, niinkuin tapanja, johon hän jodassa oli tottunut, aina oli.

„Tässä on waatteita teille“ sanoi Johannes. „Tätini on pesjyt ne; maksun tulee hän itse noutamaan.“

„Päne tuone“ sanoi majori, „ja mene . .“

Waan Johannes ei mennyt, hän jäi seisomaan. Ma-

ria oli hypännyt alas isönsä sylistä, tarttunut Johannesta käteen kiini ja huutanut samassa: „et saa mennä, sinun pitää tulla katsomaan uutta toffuani.“

Majori nauroi. Johannes kulki, kummastellen huoneitten kauneutta, Marian kamariin Marian siwulla.

„Tässä on minun uusi toffuni ja sen nimi on Sohvia Maria, sillä niin oli äitini nimi, mutta hän kuoli. Eikö Sohvia Maria ole kaunis?“

Johannes piti toffua kädessään ja silitti posliini-päätä.

„Onko sinulla toffua ollut?“ kysyi Maria.

„Ei! — — On!“ vastasi Johannes, „minun toffuni osasi käydä ja puhua, waikkei lukaan hänen kieltänsä hymmärtännyt.“

„Voi, anna mulle se toffu, joka osaa käydä ja puhua, niin saat sinä tämän“ — ja nyt ei Marian uusi toffu ollut hänen mielestänsä mistään arvosta enää.

„Se ei ole minulla enää. Kun halla käwi Metsämaassa, myi isäni sen,“ sanoi Johannes huokaten.

„Mikä sinun toffusi nimi oli?“ kysyi Maria.

„Porjas,“ vastasi Johannes.

„Hyi, kuin ruma nimi!“

„Mutta kun se oli porjas . . .“

„Mutta ei porjas ole toffu.“

„Eikö se ole toffu, jolla leikittelemme?“

„Ei, tämä . . . tämmöinen on toffu; mutta koska sinulla ei toffua ole, saat sinä tämän, se on aiwan uusi. Ja — ja sitte saat sinä kätken, jossa Sohvia Maria saa nukkua ja waattehet, että saat muuttaa kun se on ryhettänyt entiset, ja tämän huonehen, jossa se saa asua — —. Ja sitte saat tuoda sen muassasi kun tänne tulet.“

Majori nauroi tytön innolle. „Mutta millä sinä itse leikittelet, Maria?“

„Minulla on Anna Karolina ja Johanna, mutta, mutta . . . mikä sinun nimesi on?“

„Johannes!“

„Mutta Johanneksella ei ole yhtään tokkua.“

„Mistä olet sinä kotoisin?“ kysyi majori, joka oli ihastellen katsellut kaunista poikaa.

„Metsämaan torpasta,“ vastasi Johannes.

Majori kysyi nyt yhtä ja toista; sai pian tietää kaikki mitä Johannes itse tiesi. Hän kuuli surulla Johanneksen kertovan lapsen yksinkertaisuudella köyhyydestä ja Anoppi-eufon kuolemasta, porjahasta ja miten vanhemmat sisaruksensa olivat muuttaneet kotoa pois.

Johanneksen puhuesssa oli Maria ätkiä juossut toiseen kamariin. Pian tuli hän takasin ja hänellä oli suuri nisleipä kädessään. „Tässä saat leipää, kyllä meillä leipää on, ja kuin tuo loppuu, niin tule tänne noutamaan enemmän.“

„Mutta Metsämaahan on niin pitkä matka, että menee koko päivä, ennenkuin Johannes sieltä tänne ennättää,“ sanoi Majori uteliasti odottaen mitä Maria tuohon vastaisi.

„Waan meillä on hevoinen. Sifakka saa nähtää minulle missä asut, niin tuon minä jokapäivä leipää sinulle.“

Majori nauroi. „Kyllä sinä keinoja tiedät . . . Mariaani. Mutta Johannes, nyt rupee jo olemaan ilta, ehkä täti ja äitisi jo kaipaavat sinua. Mene nyt kotiasi. Tuossa saat rahan, osta sillä mitä tahdot, ja nisleivän Marialta.“

„Ja tokun ja kätkyen ja waatteet ja huonehen, mutta et sinä jaksa niin paljon kantaa; minä tulen auttamaan sinua — —.“

„Ei pojat tokuilla leikittelle,“ sanoi Majori, „tytöt tokuilla kuljailee.“

„Etkö sinä huoli tokuistani?“ kysyi Maria itku-filmillä ja Majori, joka näki Johanneksen mielihän tokkua, ei saattanut enää kieltää. Mutta kun ei Maria saanut seurata Johannesta, tähtyi tämän luvata seuraavana päivänä tulla takasin noutamaan loput.

„Muista nyt waan, että tulet huomenna,“ huusi Maria ja uhkasi vakavasti etu-formellaan, kun Johannes raha ja nisleipä yhdesfä, tokku toisesfä kädessfä lähti pois.

Kummallinen tunto heräsi majorissa Johanneksen mentyä. Poika ei lähtenyt mielestänsä. Minne hän silmäili oli hän aina näkewinänsä pojan kauniit siniset silmät. Maria puhui hänestä koko illan ja ensimmäiset sanansa seuraavana aamuna oli: „Onko Johannes täällä?“

Kun Maria käksi Johanneksen seuraavaksi päiwäksi tulemaan takaisin, oli hän unhottanut, että hän itse oli käsketty vierailulle. Hän oli, ennenkun Johannes waatteiden kanssa tuli, iloinnut tuosta, mutta lapsen mieli, tuulen kieli. Maria oli waan wiidennellä wuodella.

Majori oli antanut kokonaisen hopea-rifin Johannekselle. Johannes tiesi rahalla olewan arwoa, mutta mimmoista sitä hän ei tiennyt. Hän ei hymmärtännyt, että raha woi maailmassa kaikki. Nisuleiwällä oli hänen mielestänsä paljon juurempi arwo kuin rifillä.

Tultuansa kadulle näki Johannes kirjakaupan ja akkunassa kauniin kuwa-kirjan. Marian tokua katsoi Johannes äsken oudokjuen, tätä kuwa-kirjaa katsoi hän ihastuen. Hänellä oli rahaa. Hän ei saattanut olla kirjakauppaan menemättä.

Johannes ei ollut kaupungin lapsia, hän toi muasjaan kaupunkiin korwen tawat, rehelliishyden, joka ei tiedä mitään pelätä, joka luulee kauniin kalliin tokun ja suuren herkkullisen nisuleiwän jäilyvän kadulla owen edessä yhtähywin kun Metjämäässä isänjä töllin ulkopuolella. Johannes ei saanut kirjakaupan owea auki laskematta maahan, mitä käsisjään kantoi. Hän pani portahalle nisuleiwän ja Marian uuden tokun ja astui kirjakauppaan. Hän muisti Majorin sanat: „Osta rahalla mitä tahdot.“

„Antakaa minulle kuwa-kirjoja tämän rahan edestä“ — sanoi hän ja pani rifinsä kirjan-myyjän eteen.

Kirjankauppias katsoi pitkään poikaa. „Mitä kirjoja sinä tahdot? Mistä olet tuon rahan saanut?“ kysyi hän.

Johannes jutteli mistä hän oli, miten hän oli rahan saanut ja kirjankauppias, joka hywin tunsi Majorin ja näki

pojan kaswoista, että hän totuutta puhui, nyhkyhätti pää-
tään ja kertoi kysymyksensä, mitä kirjoja Johannes tahtoi.

Johannes ei osannut sanoa minikään kirjan nimeä, vaan hän muisti kotona nähneensä vanhan Mapiskirjan; hän vastasi:

”Minä tahtoisin semmoisen kirjan, jossa on kuffo takana, ja sitte tahtoisin minä sen kirjan, joka tuolla affunalla on.”

Kirjankauppias oli rehellinen mies, hän ei hyväksennyt kättänyht pojan tietämättömyyttä. Hän antoi Mapisen, jossa oli suuri kuffo wiime sivulla, vaan kuvakirjan siaan antoi hän Uuden Testamentin ja kaupantekijäisiksi suuren kuva-paperin, joka Johanneksen mielestä oli enemmästä arvosta kun kaikki kirjat yhteenjä kirjakaupassa.

Kirjat toisesja kädesjä ja pienet rahat, joita oli takasin saanut kauppa tehdesjään, toisesja, lähti Johannes iloisesti ulos. Kun portahalle tuli ja khykisthi ottamaan nisuleiwän ja tokun, ei niitä enää ollut. Hän katseli kummas-tellen ympärillensä, mutta kun ei niitä näkynyt, hymärsi hän wihdoin, että ne oliwat warastetut.

Sa nyht rupefi hän katkerasti itkemään.

Kirjankauppias koetti lohduuttaa häntä, mutta nisuleipä ei lähtenyt Johanneksen mielestä. Katkerasti itkien tuli hän kotia.

Että äiti torui poikaa on luonnollista, semminfin kun takasin tulleista rahoista tädin avulla hymärsi, että poika oli saanut kokonaisen riksin. Äiti oli tosin jumalinen ihminen, mutta ennen hän olisi pannut riksin luonnolliseen ruokaan kun kirjoihin. Sitä paitfi olisi hänen mielestänjä wanha Mapinen kyllä kelwannut Johannekselle. Uuden Testamentin tallenji hän kumminkin warowasti; semmoinen oli tosin Metsämaassa, mutta niin likanen ja rikkinäinen, ettei sillä enää mitään wirkaa ollut.

Kun seuraawana päivänä Johannes meni Majori—sen luo, käsfi äiti hänen kohta tulla kotia ja tuoda mu-

asjaan kaikki, mitä Majori tahi Maria antaisi. Mutta oliko Johanneksen onni eilen odottamatoin, oli se nyt, odotettuna, hukassa. Majorin kartanoon tultuansa sai hän kuulla, sekä isännän että mamselin lähteneen ulos vierailulle. Johannes sai pahoilla mielin palata äitinsä luo, joka toivoi Johanneksen tuovan tiesi mitä.

IV.

Siemen kylvetään.

Tuli tuo odotettu aika, jona pelto tarjousi leikattavaksi. Kesä oli kulunut ja kauniimpia oli se ollut. Metsämaan töllissä riippui seinällä kirveen vieressä uusi sirppi ja Saakko filmäili sitä ilolla. Huomispäivänä leikataan jyvärikas ehkä vähäinen pelto. Halla tuskin pystyi jyvään enää, sillä jyvä on valmis. Mutta hallaa ei näkynyt tulewankaan, sillä ilma oli kaunis ja lämmin ja taiwas yleensä pilvessä.

Johannes istui äitinsä vieressä tafalla ja tawaili Aapistä. Hän oli nyt vihdoin rumennut lukemaan.

Tämä työ oli Johannekselle outoa. Hän oli ennen wapaana saanut hypätä metsäjärwen rannat, kiivetä puissa ja olla omana herranaan. Hän oli unhottanut Aapistirjan ja kufon, pianpa koko Turku-reisunsaakin. Hän oli luullut saawanja aina elää näin työttä onnellisena.

Eräänä päivänä tarttui äiti, joka Turku matkallaan oli tullut kiwuloiseksi, ettei hänestä juuri ulkotöihin ollut, Johannesta käsiwarteen, istui tafalle ja awasi Aapisen.

„Tämä nyt on A“ sanoi hän.

„A,“ kertoi Johannes ja filmäili sirikkaa, joka lattialla hyyppi.

„Ja tämä on B“ —.

„B,“ kertoi Johannes.

„No mikäs tämä nyt oli?“ kyysi äiti ja wiittasi formellaan A—ta.

„B,“ vastasi Johannes.

„Oletkos willissä poika! A se on. Entä tämä? äiti wiittasi B—tä.

„A,“ sanoi Johannes.

„Sumala siunatsoon, ei ole kukaan sifarukjistasi noin tyhmä ollut. —

„B,“ sanoi Johannes, joka ei ensinkään kuullut mitä äitinsä sanoi.

„No sen sanon minä, ennenkun sinä D—tä erotat, ennättää warmaanfin maailman loppu.“

— Näin kävi Johanneksen ensimmäisenä luku-hetkenä. Hän ei alkaessa tuntenut A—ta ja kun äiti pani huomiseksi pois kirjan, ei hän ollut B—tä wiisahampi. —

Joka päivä luki hän; juoksi eilisen wiisaana äitinsä luo kirjan keralle ja hetken aikaa luettuansa juoksi hän yhtä wiisaana kun ennen ruuhen tykö rannalle.

„Tiesi Sumala mikä pojalla on?“ sanoi äiti, „ei hänen päähänsä pysty mikään.“

Kun Jaakko iloisena filmäili sirppiään, istui Johannes äitinsä wieressä ja luki. Tämä lukeminen kävi tavalansa. Äiti oli wäsynyt poostaweihin ja waikei Johannes tuntenut muun kuin S—n, sillä S oli seipään näköinen, jonka päällä wares istui, oli äiti ryhtynyt „Isä meidän“ rukoukseen.

„Isä meidän“ sanoi äiti ja wiittasi formellaan paikkaa.

„Isä meidän“ matki poika ja katsoi miten isä otti sirpin seinästä.

„No katso kirjaan!“ huusi äiti ja käänsi tukasta Johanneksen kaswot kirjaa kohden.

„Joka olet taiwaisja.“

„Joka olet taiwaisja“ — kertoi Johannes, mutta nyt oli wähäinen wato sattunut konttaamaan kannen ja kukka-lehden wälistä ylös ja sitä Johannes ei saattanut olla katselematta.

„Pyhitetty olkoon,” sanoi äiti.

„Pyhitetty olkoon,” kertoi Johannes, mutta nyt tuli weli Saakko tölliin tuoden suuren ahwenen, joka oli ottanut hänen onkeensa. Johanneksen filmät kääntyivät ahweneen, joka vielä kippuroitsi ongesa ja hänen piti nyt ajatella kääwikö ahwen=raufan suupieluksiin kipeää tuossa rippua. —

„Sinun nimesi” luki äiti.

Nyt sattui Saakko hskimään, ettei Johannes kuullut oikein äitinsä sanoja.

„Mitä?” kysyi hän.

„Sinun nimesi” kertoi äiti.

„Nimesi” sanoi poika.

„No lue nyt kaikki. „Isä meidän joka olet taiwaisa. Pyhitetty olkoon sinun nimes.” Sa äiti pani kiini firjan.

Waan pojalla oli niin paljon tekemistä ahwenen kanssa, ettei hän kuullut mitään. Kun äiti siis pani firjan kiini, luuli hän pääsewänsä ja lähti ilolla hyppimään ahwenen luo.

„Onko poika willissä!” huusi äiti. Mutta nyt oli hän tustaantunut. Hän nousi jo ennenkun Johannes osasi pahaa aawistaa, oli äiti hänen tukassaan kiini ja Johannes sai nyt hawaita, ettei lukeminen leikkiä ollut. Hän rupesti itkemään ja huutamaan niin kowasti, että isänsä ärjäsi hänelle olemaan waiti.

Mutta Johannes ei ollut tavallinen lapsi. Hänen „wanha Nataminsa” oli pääsnyt walloille, hän ei huolinut isänsä sanoista, hän, tottumaton kuritukseksi, jota ei ikinä ollut saanut, huusi yhä julmemmasti.

„Ole karjumatta, poika!” huusi isä.

Wielä kimeämmästi itki poika.

„Ellet ole ääneti, niin saat minun tukkahasi —”

Ei auttanut.

Nyt suuttui isä. Hän sieppasi takalta wähäisen lepin ja Johannes sai oppia, ettei elämä ainoastaan leikkiä ole. Waan hän ei lakannut huutamasta. Wihdoin kun äiti pel-

käsi isän pilalle lyömän lasta, meni hän wäliin ja lantoi pahanjisuista ulos töllistä. —

Johannes oli yhdeksän vuotinen silloin. —

Seuraavana päivänä kun isä, weli-Jaakko ja Kaisa-sisar menivät pellolle, jäi Johannes, joka ei vielä ollut leppynyt, äidin kanssa tölliin. — Luku-hetki lähestyi, mutta äiti oli kowassa pään kiwussa, ettei jaksanut. Hän makasi ja Johannes istui mököttäen takalla.

„Tules tänne!“ sanoi äiti.

Johannes ei liikkunut.

„Kuulitko, tules tänne!“ kertoi äiti.

„Kuulin!“ vastasi Johannes, mutta jäi istumaan.

„Tules tänne, minä puhun sinulle sadun.“

Ei waiikutusta äidin sanoilla.

„Sumala siunatsoon, mikä sinustakin tullee! Noin pahanjisuista lasta en ole tässä maailmassa nähnyt!“ Sa äiti itki, enemmän päänkiwun kun pojan uppiniiskaisuuden tähden.

Katso kummaa!

Kun Johannes näki äitinsä itkewän, katosi „Wanha Matami“ hänestä ja nyt kutsumatta tuli hän äidin wuoteelle.

„Miksi itket äitini?“ kysyi hän.

„Kun sinä olet paha, uppiniiskainen, etkä opi mitään.“

„En minä enää ole paha. Elä itke hywä äiti. Puhu nyt minulle satu.“

„Jos minä jaksasin . . . No, awaa arkkuni, siellä on kuma-paperisi alla pikkuinen kirja, jonka Turussa palwellesani kadulta löysin, siinä on paljon satuja, tuo se tänne!“

Johannes totteli sukkelaasti.

Äiti otti kirjan, käänsi muutamia lehtejä ja luki sadun kiskasta*).

*) Cayi Neljättä Kymmentä Satua, Suomalaisiin Runoihin Kääntty Wuonna 1774.

Kerran kissa kiwennyhänä
 Oli pajahan osannut,
 Siellä wiilan wiekkahimman,
 Naudan raswaisen tapasi,
 Jota joutu nuolemahan
 Kielen kanssa kiirehesti.
 Koska kielestä kipinät
 Weri wiilahan wetäy,
 Kissa ihosti iloitsi,
 Mieli hywisä hyrisi,
 Luuli wiilasta lujasti
 Weren ulos wetäywän,
 Jonka tähden joutumalla
 Sitä nuoli siihen asti
 Että kieli kipeneiksi
 Raikki kulu ja katosi. —

Johannes nauvoi. „Onko tuo oikein totta?“ kysyi hän.

„Se on satu,“ wastasi äiti.

„Onko kirjassa monta satua?“

„Kaikki neljättä“ wastasi äiti.

Johannes otti kirjan, katsoi siihen. A—n ja B—n hän tunsi. Wihdoin rupesi hän katkerasti itkemään. „Woi, kun en minä osaa lukea!“ ja nyt hyppäsi hän Apinisen luo.

„Tuossa, äiti, opettakaa minua lukemaan.“

Tiesikö äiti, mitkä nämä khyneleet olivat, mikä merkitys niillä oli?

Ei, äiti ei olisi uskonut, jos olisi joku sanonut: Sinä olet tietämättäsi sattunut saamaan käsiksi Johanneksen sydämen awaimen; sinä olet tietämättäsi kylvännyt siemenen Johanneksen sydämeen, siemenen, jonka hedelmää ei tiedä muu kun Raikkimaltias.

Johannes oli vielä liian nuori työhön. Hän sai olla kotona ja koto oli hänelle nyt rakas. Hän ei muuta tahtonut kun lukea ja kun äidillä ei ollut aikaa istua hänen vieressään, joutui hän satukirjan kanssa milloin ruuheen ran-

nalla, milloin latohon, milloin kiipesi hän lehtewään puuhun
tawaelleen siellä satuja, kunnes sai selwille ne.

Siemen oli itännyt. —

Waan jo taitanet hywä lukijani kyllästhä näihin lap=
sen käntöksiin ja mitättömiin tahi aiwan jokapäiwäisiin ta=
pauksiin. En kumminkaan saata olla mainitsematta vielä
yhtä tapausta, joka, ehkä wähä-arwoinen, kumminkaan ei
ole jokapäiwäinen ja kenties paremmin näyttää, mikä nuk=
kuwa henki Johanneksessa oli herännyt. —

Talwi oli tullut. Kaunis on aamu, tähdet tuhannet
palawat; walkeassa puwussa seisoo maa, kuuset owat saipuaa
saaneet partaansa. Vielä on pitkä aika, ennenkuin kewa=
aurinko säteillensä pesee pois sen. —

Lumi titisee käweliäin jalkain alla.

Mihin nyt Metsämaan ajukkaat?

Lukufinkereille.

Johanneskin on muassa. Hän osaa Apinien; hän on
Röyristä Kynttilänpäiwään oppinut ulkoa katkismuksensa.
Hän on viime kesästä luenut Uuden Testamentin läpi ja
omalla nuotillansa laulaa hän äitinsä kaksineljättä satua. Hän
on paras lufemaan Metsämaassa. —

„Paras koko kylässä!“ on äiti sanonut.

Hän on saanut yllensä Anoppi-eukkowainaan lammas=
nahkaiset turkit; paltehet lakasewat polkua lumesa; turkit
owat wallan raskahat. Johannes raukka hikoilee. Äitinsä
huiwi, joka hänellä on päässä, on siirtynyt alas hänen kau=
lalleen. Matka kinkeritaloon on neljä runsaasta neljänneestä.
— Mutta wähät kaikista, jos waan hän saisi hywän luku=
taitonsa tähden jonkun kirjan kirkkoherralta.

Äiti on sanonut, että hywille lukijoille annetaan kirja.

Wihdoin ollaan perillä, kinkeritalossa. Johannes nä=
kee kummatseen suuren ihmisjoukon ja monta lasta, jotka
isommaksi osaksi owat häntä vanhempia. Waan nyt tulee
se mies, joka Johanneksen mielestä on lähes Jumalaa suu=
rin maailmassa, se on, kirkkoherra.

Miehet ottawat nöyrästi lakit päistään. Johannes seisoo ja miettii pitäisikö hänenkin ottaa huiwinsa — olipa hänkin mies. Mutta silloin näkee hän luffarin, joka kantaa kirkkoherran suuren raamatun. Niin suurta kirjaa ei ollut Johannes ikinä ennen nähnyt ja kymmen-wuotinen unhottaa kirkkoherran, ihmisjoukon ja kaikki. Hän seuraa luffaria.

„Antakaa minun katjella tuota kirjaa,“ sanoo hän luffarille ja tämä, joka ei mielellään tahtoisi panna kirjaa lummiselle portahalle, auttaakseen kirkkoherraa reestä, sanoo: „Wie kirja sijälle, tuwan pöhdälle.“

Johannes seisoi ihmisjoukossa raamattu kädessä. Hän oli awannut ensimmäisen sivun ja siinä oli Mooses ja Aaron kuvattuna. Hän luki tuwan alla: „Niinkuin Mooses ylönsti käärmeen korvessa, niin myös Ihmisten poika pitää ylenettämän.“ Tuo innostutti hänet, hän unhotti luffarin käsikyn, hän meni äkkiä kirjansa kanssa kiviheittämän kaukana olemaan tölliin ja rupesti lukemaan. Kuta enemmän hän luki, sitä enemmän halusi hän lukea.

Päiwä oli puolessa: Wanha wäki oli luetettu, lasten wuoro alkoi.

Johanneksen sisarukset, Metsämaan Saakon poika Saakko ja tytär Kaisa tulivat kirkkoherran eteen. Waan näiden lufkutaito oli aiwan kehnomainen. Kirkkoherra nuhteli heitä ja käski heidät tulewaksi talweksi parantaa lukuaan. —

Kirkkoherra katsoi kirkonkirjaan. „Teillä on vielä poika — Johannes, nuorin; onko se saapuwilla?“

„Tulij se kanssamme aamulla“ sanoi Gewa, joka turhaan oli Johannesta hakenut, „mutta mihin hän on kadonnut, en minä hymärrä“.

„Johannes Saakonpoika Metsämaa!“ huusi kirkkoherra. Ei vastausta.

„Ellei se waan ole sama poika, joka äsken wei raamattuni ja jota turhaan olen hakenut“ sanoi luffari.

„Röyhti-suutarin töllissä istuu poika ja lukee raamatua“ sanoi joku joukosta.

Gewa riensä kiiruhusti sinne. Waan hän tapasi jo tiellä kaimatun. Köyhti-juutari oli tullut kotiin ja herättänyt lukijan hänen innostaan.

Mutta Johanneksen tullessa kinkeritupaan oli jo toisen perheen lapset esillä. „Odot!“ sanoi kirkkoherra Gewalle, joka puoliväkijän tahdoin saada Johannesta luetettavaksi. Kinkerien lopetettua ja rukouksen pidettyä nuhteli kirkkoherra wawasti kyläläisiä, sanoen ei koko kylässä ainoata hywää lufia löytäneensä, joka palkintoa tahi kiitosta ansaittisi ja samalla nousi hän lähteäkseen pois.

„Tässä olisi minun poikani Johannes, jota äskes kaimasitte. Hän on, waikka nuori, paras lukemaan koko kylässä.“

„Pitkittäköön, niin hän tulewana talwena on paras koko seurakunnassa,“ wastasi kirkkoherra, joka oli tuskaantunut.

Niin käwi Johanneksen kinkereillä.

V.

Touko on näänthä.

Wuodet kuluiwat. Metsämaassa oli köyhhyys, mutta kurjuuden aika oli ohitse mennyt. Johannes oli wiidentoista wanhä. Hän oli petäjää syönyt elinkautensa. Vielä nytkin tuntui karwas petäjä leiwässään, waikka se wuosi wuodelta oli wähennyt. Hän kulki nyt työssä, waan työ ei tahtonut kulkea häneltä. Hänen sydämensä oli rauhatoin. Hän ei alussa itse tuohon syhtä tiennyt. Kirjoja oli hänellä hywin wähän ja ne, mitkä hänellä oli, oli hän jo monin kerroin lufenut. Hän halusi uusia, mutta kun hän jonkun wäheisen kirjjan sai, oli hänellä ainoastaan pyhinä aikaa sitä lufea. Hän ajatteli usein kuinka onnellinen hän olisi, jos saisi päiwän pitkin niinkuin herrat lufea ja kuulla maailman asioita. Täällä hän eli erämaassa näkemättä wiikkokausiin ke-

tään. Hän kyseli itseltään syitä asioihin ja tapauksiin, joita näki, vaan ei taitanut selvittää, ja yhä rauhattomammaksi muuttui hän päivä päivältä.

Kerran istui hän myöhäisenä kevät-iltana ruuhessa järven rannalla. Siellä hän oli ennen onnellinen ollut. Hän keikutteli sitä edes takaisin ja filmaili aaltoja, jotka lainehtivat, vähenivät, katosivat.

„Muut ihmiset saattavat olla iloisia,“ puhui hän. „Mikä minun on, etten minäkin saada iloita? Welii-Saakko on onnellinen, sisar Kaisa on onnellinen, minä yksin olen surullinen.“ Äkkiä selkeni hänen katseantonsa.

„Minä tiedän syyn, minä tiedän,“ huusi hän ja riensi kiiruhusti tölliin.

Vanhempainensa ja sisaruksienensa kummaksi kokoili Johannes kaikki kirjansa. Mutta kun sattui käteensä Uusi Testamentti, ja Napinen, joita majori — sen rahoilla oli ostanut, seisahtui hän ikäänkuin häweten. Ottaessaan muut kirjat kainalonsa alle loi hän vielä filmänsä noihin, jotka epäystä olivat herättäneet.

Hän katselee niitä, hän otti nekin.

„Mihin wiet kirjat?“ kysyi isä.

Johannes ei wastannut mitään.

„Hän kujeilee taas joutawissa,“ sanoi isä.

Johannes meni, hän kulki kiiruhusti metsään. Hän katsoi usein taakseen, nähtävästi hywillä mielin nähdesään ettei kukaan seurannut häntä. Hän kulki kauwas. Äkkiä seisahtui hän wäheisellä mäellä. Hän pani maahan kuormanensa, koki risuja, sytytti ne, seisoi kirja kädessä walmiina heittämään ne tulelle. Kuivat risut paloivat, walkean liekki nousi kohdastaan ylöspäin. — Johannes seisoo waaleana wieresellä ja kätensä lähestyhy tulta.

Hän seisoo siinä kauwan. Hän seisoo liikkumatta. Walkea on palanut, vaan kirjat owat tallella. Johanneksen filmistä waluvat hyneleet alas kuumaan tuhkaan.

Johannesta ei ole vielä kukaan, ei mikään kufistanut.

Nyt seisoo hän kufistettuna ensikerran. Kufistaja oli oma sydämensä. Hän oli päättänyt uhraamalla mitä maailmassa enemmän rakasti, lewoittaa mieltänsä, waan uhrata, mitä maailmassa enemmän rakasti, ei hän woinut. Yö oli puolesssa kun hän kirjoinensa tuli tölliin takasin.

Heinänteon aika tuli. Welii-Saakko oli Metsämaan jättänyt, oli mennyt mierolle hakemaan palvelusta.

Eräänä päivänä tulivat isä ja poika tawallista aikaisemmin niitystä. Isä oli wallan wihainen, Johannes waalea kaswoiltaan

„Mitä teidän on?“ kysyi Gewa.

„Se perhanan poika,“ ärjäsi isä ja iski Johannesta wiikatteen warrella — „on molemmat wiikatteet taittanut. Nuo saakelin kirjat owat hywän alun pilanneet.“ Sa Saakko suuttuneena yhtä julma kun tawallisesti kohtelias ja rauhallinen, iski poikaa taas warrella.

Johannes ei ollut sitten kewäimen, jona oli aikonut kirjojansa polttaa, katsonut niihin. Hän ikäänkuin häpesi nähdä heikkoutensa todistajia. Nyt kun isänsä syyttömästi Johanneksen mielestä kirosi kirjat, punastuivat hänen kaswonsa. Wiha liikkui hänen suonissansa.

Waan isä lisäsi: „Perhanan Kaisa, kun ei saattanut auttaa tuota nahjusta kirjain polttamisessa kewäillä!“

Johannes waaleni. Hänen heikkouttansa oli wieras filmä nähnyt. Hän lätkki käsiin kaswojansa.

„Sinusta ei ole mihinkään,“ ärjäsi isä. „Nyt pane hlesi ja mene kirkonkylään sepän luo, että hän teittää palaiset yhteen. Foudu, tahi Jumal' auta . . .“ Ukko puristi nyrkkiään.

Touko oli näännytä. Ihmiset, jonka pellolla touko kaswoi, luulivat sen rikkaruohoksi.

VI.

Loukko kastetaan.

Metsäpolkua kulki nuorukainen alakuloisena. Hän katsoi eteensä, uneksien. Hänen kuvituksensa maalasi hänelle elämän niin surullisen, niin mustan kuin syvän syksyisen yön. Ei tähteä näkynyt elämänsä taiwahalla. Lapsuutensa ihanat unennäöt olivat haihtuneet. Hän tunsi sielunsa haluavan wirwoitusta, waan wirwoittawaa lähdettä ei erämaassa ollut. Tulewaisuus astui hänen eteensä mustana kuin hauta, kumminkin haudan lewotta.

„Mitä minä olen?“ kysyi nuorukainen. „Hollan panema jywä olen minä. Minä olen mitätön maailmassa; mihin minä ryhdyn pilaan minä kaikki. Työ, työ! Miks'en minä työhön pysty? Minun ruumiini on lujja, minun käteni taitaa — ja kumminkin teen minä aina haittaa. Min'en ansaitse työlläni petäjääkään syöä.“

„Ei,“ lisäsi hän wähän matkaa käwelfthänjää, „tässä on tapahtuwa muutos. Minä olen isälleni haitaksi, minä tahdon pois, pois — kauwas pois maailmaan. Minä tahdon hakea paikan, jossa minä menestyn, jossa woin olla iloinen, niinkuin muut.“

Nuorukainen lähestyi kylää, ja kuta likemmäksi lähestyi, sitä enemmän alakuloiseksi meni mielsensä. „Sjani löi minua!“ janoi hän, „minä ansaitsin sen, minä taitin wii-katteet.“

Wielä kulki hän wähän matkaa. Nyt ei sulku enää pitänyt. Ruohuwan sydämen lähde oli nousnut partainsa yli. Rhyneleet wirtasivat nuorukaisen silmistä; kuumat olivat ne, katkerimmat, kipeämmät kuin isän kuritus äsken; mutta rhyneleet lie Wittävät kumminkin.

Suru sulaa rhyneleihin.

Metsäpolku yhdistyi maantiehen. „Mitä itken minä!“

kyhy Johannes. „Itkulla asia ei parane. Waikka filmät päästäni itkisiin, minusta ei kumminkaan ole mihinkään.“

Hän pyhki pois kyhneleensä, mutta yhä runsahammin wirtasivat ne.

Johannes huomaitfi nyt kohta olewan matkansa päässä. Siellä seisoi paja, takominen kuului jo. Johannes katfeli wiikattein kappaleita. Tywen=puolet piti hän kädesfänsä, latwa=puolet — missä ne oliwat? Ne oli hän jättännyt kotia tahi pudottanut.

Hän pyyhähtyi, kyhneleensä eiwät enää tulwanneet.

„Niin on se aina!“ sanoi hän. „Työn alkaessa tiedän minä työhön kyhenemättömyhteni, mutta wasta työn tehtyä hawaitfen minä sen.“

Tuo wanha kirkkoherra, jonka Johanneksen ollessa kiferieillä mainitsimme, oli kuollut ja nuori oppinut mies astunut hänen sjaansa. Tämä kirkkoherra oli monesti tawannut Johannesta, oli usein kummastellut tämän laatuista ihmisalkua löytyvän metfäforwessa. Hän oli ihmistutkia, tämä kirkkoherra, ja waikka saarnamiehenä tawallinen, oli hän kohteliaisuudella woittanut pitäjäläisten sydämet. Hän neuwoi, hän opetti, hän ohjasi ja luottamuksella kääntyi jokainen häneen. Johannesta oli hän usein kiittänyt: niinä hetkinä oli Johannes iloinen. Johannes oli wäliin aikonut awata tälle rakastetulle miehelle itselleen hymmärtämättömän sydämensä, waan hän oli tuohon liian arka, semminfin niinä hetkinä, joina hänellä olisi ollut suurin tarwe. Hän oli tiellä muistanut kirkkoherraa, hän oli luonut filmänsä tämän afumaan, mutta filmän luontiin jäi meneminen kirkkoherran luo.

Murinko oli lähellä taiwahan rantaa, kun Johannes kääntyi se palataksjeen etjimään kadonneita wiikatteen palaijia. Silloin oli aiwan lähellä wastassansa tuo rakastettu herra. Johannes otti nöhrästi lafin päästään ja kirkkoherra terwehti ystävällisestfi kätellen nuorukaista.

Kirkkoherra kyhy häneltä mihin hänen matkansa wei.

Johannes sanoi sen. Mutta nyt seisoessaan kirkkoherran vieressä ja hawaiten tämän ystävällisyyden, tunsi Johannes sydämensään halun puhua sielunsa asian sielunsa paimenelle.

Sydämen sulku oli auwennut, tunnot oliwat murta-
neet sen. Mitä he puhuiwat, miten kirkkoherra suuresti kum-
mastellen wäliin silmäili nuorukaista, miten moni iloinen ja
samalla surullinen hymyily laskeusi huulilleen ja taas katosi,
emme tarwinne mainita — sillä tämän kanssapuheen seu-
raukset näkywät pian.

Aurinko oli laskeunut. Kirkkoherra, joka oli antanut
pojan puhua ja aina uusia kysynyt, mitään lohdutusta tahi
neuwoa antamatta, tarjosi kätensä jäähyväiseksi. Taputtaen
toisella kädellään Johannesta olalle sanoi hän: „huomenna
tahdon minä wastata sinulle.“

Kloisella mielellä läksi Johannes hakemaan kadonneita
wiikatteen palaisia. Hänellä oli nyt rauhaa, hän oli saanut
sitä sydämensä salaisuuden ilmoittamalla.

Seuraavana päivänä heräsi Johannes oudoilla aja-
tufsilla. Hänelle oli nyt maailma ihana ja kaunis ja hän
ihmetteli, miten oli saattanut olla surullinen ja rauhatoim
ennen. Hän meni riemulla työhön — ja työ kulki; mutta
kirkkoherraa eilen tawanneensa, ei hän ilmoittanut.

„Huomenna tahdon minä wastata sinulle!“ Ne sanat
soiwat Johanneksen korwissa kun hän kotowäen kummaaksi
ikäänkuin toisellaiseksi kokonaan muuttuneena astui puolisen
aikana tölliin. Hänen oli mielessä iltapuoleen lähteä kirkko-
herran luo. Niin oli hän hymärtänyt kirkkoherran sanat.

„Onpa kummaa nähdä Johanneksen iloisena“ sanoi Kaisa-
sisar, kastaen kuitwan leipäpalansa suola-kuppiin. „Eilen vielä
oli hänen katsantonsa musta kun Kalajärwen wesi, lienee hän
nähtyt keijuksia eilen illalla tahi somaa unta viime yönä.“

„Tänä vuonna saa petäjä kuorensa pitää“ wastasi
Johannes, joka hyvällä ruokahalulla nautti samaa ruokaa
kun Kaisa.

„Minun on iltapuoleen meneminen katsomaan lintu-

ansojani ja paras lintu saaliistani on kirkkoherran" puhui Jaakko. Jos sua haluttaa, Johannes, saat illalla taas en lähteä kylään."

"Niinpä kyllä Jaakko!" lausui Gewa. "Semmoista kirkkoherraa kun meillä nyt on, ei liene joka pitäjällä."

"Senkö wuoksi että saitte woinaulanne takaisin wiime wiikolla, äiti, wai miksi?" kysyi Kaisa.

"Ole ilweilemättä," wastasi äiti. "Wähät minä woinaulasta, josta ei sen suurempaa hyötyä ollut kun että woin myymällä rahalla saatiin wiikatteen palaiset eilen keitettyiksi. Ei, kaitkin puolin on kirkkoherra hywä. Minä woin ta'ata, että jos olisi Anoppi kuollut hänen aikansa, ei kirkkoherra — tämä nykynen — olisi äyriäkään ottanut."

"Kas siinäpä se kumminkin oli!" sanoi Johannes, joka ilolla oli kuullut isänsä käskyn. "Minä pidän kirkkoherrasta, waiikka olisi ottanut koko lehmän, sillä hän ymmärtää olomme ja elomme, tuntee itse aiwan hywin tilamme, ja nähdesfänsä hädän kohta on apuna neuwoilla ja töillä, näyttäen wäsymättömästi hywän ja hellän sydämensä. Minä pidän hänestä, sillä hänelle uskaltaa tölliläininkin wapaasti puhua waiwansa ja saa lohdutusta."

"Oli entinentkin kirkkoherramme kohtelias" puhui Jaakko.

"Mutta liian äkkipäinen, kätynen, pikawihainen" sanoi Gewa, joka muisti Johanneksen ensimmäistä kinkerikäyntiä.

"Ätetään kirkkoherrat sikseen," wirtkoi Jaakko. "Panes kiini lakeinen, Johannes; luulen tottamari että rupeaa satamaan."

Johannes nousi, mutta jäi seisomaan. Kaitkein silmät kääntiwät oweenpäin, josta herrasmies astui sisään.

"Kirkkoherra!" huusiwat kaikki yhdellä suulla.

"Sumalan rauha! Oh hoh! Olipa tänne matkaa" sanoi tullut ja antoi ystävällisesti kättä Johannekselle, joka sattui seisomaan häntä lähinnä.

Kaitki nousiwat ylös ja tervehtiwät ilolla rakastettua. Tämä kirkkoherran tulo oli niin outo, ettei Gewa tahtonut

uskoa sitä todeksi. Kirkkoherra ei ollut täällä ikinä käynyt ja entinen ainoastaan kerran — Anoppia ripittämässä. Hän laitettiin istumaan ja kaikki odottivat kummaksuen tietoa, mikä oli syynä kirkkoherran tuloon. Johannes yksin aavisti että kirkkoherra hänen tähtensä oli tämän waiwan nähnyt.

„Katsotte oudostuen minua“ sanoi kirkkoherra nauraen. „Enkö minä saisi tulla katsomaan sanankuulioitani, waikka kormesjakin ajuvat?“

„Mutta kähden olette waiwanneet itseänne . . .“ sanoi Cewa.

„Kähden! Kähdenhän tekin tämän matkan fulette.“ — Ja nyt alkoi kirkkoherra puhumaan Saakon kanssa wuoden tulosta sekä tiedustelemaan, miten Saakko aikaan tuli. Mutta wähitellen rupeji hän puhumaan Saakon perheestä, Anoppieukosta ja poismuuttaneista lapjista.

„Teillä on nyt Johannes pojistanne kotona?“

„Niin! kunnioitettava kirkkoherra, muut poikani owat palveluksessa.“

„Ja Johannekselle aiwotte jättää Metsämaan, wai miten?“

„Tuota en ole vielä ajatellut Minä luulen, että Johannes ei Metsämaassa menestyji, sillä hänen halunsa ei wie työhön; hän istuu mieluummin ja lukee.“

„Niin minäkin luulen. Mikäs on sitten tehtävä Johanneksesta — antaa hänen mennä palwelemaan, wai miten?“

„Hm! Sumala tiennee huolijiko kukaan hänestä.“

„No, mutta sillä lailla tulee hänestä jouto-ihminen?“ Kirkkoherra hymyili.

„En minä ole tuota ajatellut“ wastasi miettien Saakko.

„Sumala warjelloon!“ huuji Cewa.

„Teillä on oikeen,“ sanoi kirkkoherra nyt wakawasti. „Johanneksesta ei tässä maailmassa woi tulla työmiestä, mutta Sumala on hänet kumminkin jotakin warten luonut. Tiedättekö mitä warten? Mihin luulette Johanneksen kelpaawan?“

Saakko mielti kauvan. „En tiedä . . . ellei luku-
mieheksi, mutta . . .“

„Niwan oikein,“ sanoi kirkkoherra, „muuksi kuin luku-
mieheksi ei Johannes kelpaa. — Totta puhuakseni olen minä
täällä nyt juuri Johanneksen tähden. Minä tahdon ottaa
hänet luokseni ja opettaa hänelle tiepeitten alleet, sitten saa-
nee hän Turussa asua maksutta tätinsä tykönä; elatuses-
taan kyllä Sumala murheen pitää.“

Saakko katsoi kummastellen kirkkoherraa; hän mielti.
Mutta Johannes, joka oli kaikkia aivan tarkasti kuunnellut, ei
nyt saattanut hillitä iloansa. Hänen filmistänsä wirtasivat
kynneleet, hän lähestyi kirkkoherraa ja puristi hellästi tämän
kättä.

Saakolla oli muutamia esteitä, köyhyys etukynnessä.
Mutta kun kirkkoherra sanoi: „elä pelkää sinä, tuon asian
minä paremmin hymmärrän, sillä minäkin olen omalla huo-
lellani saanut nuoruudesjani elää,“ niin ei ollut Saakolla
enää mitään sanomista. Hellästi kiitti hän kirkkoherraa ja
ajatus kerran ehkä saawansa nähdä poikansa saarnas-
tuolisissa oli puristaa kynneleitä jäyhän ukon filmistä. Gewa itki ja
nauroi. Hänesäkkin oli sama ajatus herännyt.

Stapuoleen saakka istui kirkkoherra Metsämaassa. Ge-
wan iloksi oli puolisateria, kupillinen welliä, kelpwannut kirk-
koherralle.

Koko Metsämaan perhe käiwät kirkkoherraa ja Johan-
nesta saattamassa, kun nämä lähtiwät. Minkälainen Johan-
neksen mieli oli, woinee jokainen arwata.

Eilen kulki hän tätä samaa tietä, nyt taas kulki hän
sitä. Wähä aika woi paljon muuttaa; vähäsjä ajassa pal-
jon muuttua. —

Töllin lapsi on ensimmäisen, suurimman askeleen otta-
nut. Raikista on alku pahin, waikoin. Waan kun on alku
tehty, ei mies työtänsä heitä, niinkauvan kun woi wähin-
täkään hyötyä odottaa.

Johannes oli alkanut — alkanut astua uudelle tielle.

Töllisjä olisi hän kuivunut, nääntynyt, niinkuin touko sateen puutteesta lafastuu. Johannes tarwitji taluttajan, alkawaisen askeleinsa johdattajan, nääntyhäisen touwon kastajan. Johannes tapasi johdattajan, löysi kastajan. — Ei kummaa, että luulemme tou'on edistyhän.

Mikä ei ole tawallinen, se näkhy pian. Mikä ei ole tawallinen sitä rakastamme tai wihaamme, aina miten se on hyvä tai paha. Johannes ei ollut tawallinen lapsi, sen olivat Metsämaasja huomanneet, eh'eivät wiitsineet tuota ajatella. Mutta he rakastivat häntä. Kun hän nyt meni, jätti syntymätöllinsä, näkhy itselle Saakollekin tämä autiofji, Saakolle, joka oli suuretta kaipiotta lähettänyt muut lapsensa ulos maailmaan. Johannesta, josta hänellä oli vähimmän hyöthä ollut, kaipasi hän.

Että Gewa ikäwöitsi ei ollut kummaa.

VII.

Touko edistyy.

Se on vastaanfanomaton totuus, että kuta waikampi työ on, sitä enemmän voimia siihen waaditaan etenki alussa, jona työn hedelmä vielä on kaukana, näkymättömissä.

Johannes rakasti tietoa ja taitoa, hänen tuli näyttää työsssä tätä todekfi, työsssä, jossa monen woimat olivat laimistuneet.

Johannes ei osannut ruotsinkielstä, ja sitä oli siihen aikaan jokaisen wälttämättömästi osaaminen, joka tieteen tielle tahtoisi antautua. Siinä tuli kohta kowa eteensä. Kirkkoherrra antoi hänelle ruotsalaisen kirjan ja sanoi:

„Que ulfoa ensimmäinen lehti.“

Ja Johannes luki wäsymättä, waikka ei pitkään aikaan ensinkään hymärtänyt, mitä luki. Hänen päivänjä olisi tullut warjin ikäwifji tuosja raskaassa työsssä, ellei kirkko-

herra aina illoin olisi tullut hänen luoksensa ja usein puoleen yöhön saakka jutellut hänelle maailman ja ihmishyden historiasta. Nuo hetket olivat ihanat Johannekselle. Hänen silmänsä edessä aukeni uusi maailma, hän kuuli tapauksia, joita ei tahtonut saattaa uskoa, hän näki ihmisiä, joiden awuja hän suuresti ihmetteli, ja kirkkoherra, joka hawaitsi Johanneksen, töllin pojan sydämen awoimena vastaan ottamaan suurten ylewäin tekoja ja toimija, ei lakannut puhumasta, jos ei poikakaan kuuntelemasta.

Johannes oli onnellinen. Kun hän aina wäliin käwi synty-mä-töllissä vanhempiansa terwehtimässä, puhui hän heille, mitä kirkkoherra hänelle oli puhunut. Hänen muistostansa ei unohtunut wähinkään seikka, jonka kuullut oli. Kirkkoherra kun wäliin käski Johanneksen jutella, mitä hän wiikkoja takaperin oli kertonut, ei woinut olla ihmettelemättä, sillä Johannes taisi innostuneena asiat wielä elävämmästi selittää kun itse kirkkoherra.

Mutta kaikessa onnellisuudessa on myöskin usein pistävä orjantappura. Johanneksen täytyi hawaita tuon. Kirkkoherralla oli paljon wähäisiä lapsia. Hänen rouwansa siis ei katsonut näitten lisääntymistä Johanneksella samalta kanalta kun kirkkoherra. Johannes kuuli usein, miten rouwa soimasi miestään, ja ehti kirkkoherran puolustuksessa usein kuuli oman kiitoksensa, niin se häneen pisti kipeää. Luonteensa ei sallinut hänen teeskennellä ystävyyttä, jota sydämesfään ei ollut ja rouwa, joka tölliläiseltä etukhnessä waati orjallista nöyryyttä, wihastui usein Johannekselle kun tämä — tosin nöyrästi, mutta samalla miehen wakuudella kohteli häntä. Hän wei usein kanteita kirkkoherralle, mutta tämä puollusti aina Johannesta.

Puolentoista vuotta oli Johannes ollut kirkkoherran luona. Hän oli sanomattomalla waiwalla, mutta samalla sanomattoman wähässä ajassa oppinut ruotsia, latinan ja freikan kielten alkeita, firjoittamaan, lufua lastemaan ja kirkkoherran iltapuheista oli hänelle historia tuttu. Hän rakasti

enin maailmassa opettajaansa, mutta kumminkaan ei hän saattanut itselleen salata, että entinen rauhattomuutensa aina väliin liikkui rinnassaan. Hänelle oli pappila ahdas, hän halusi ulos maailmaan, hän halusi kuulla näiden oppineiden opetuksia, joista kirkkoherra oli innolla puhunut. Kun hän istui kreikkalainen teos kädessä ja hänen ajatuksensa tunkeusi siihen menneeseen aikaan, josta hän nyt kädessään piti muistomerkin, kun koko nytky aika katosi hänen mielestään ja hän itse istui gymnasiossa kuullen kuuluisan wiisaan opetuksia, tahi kun hän ehto-auringon walossa kulki metsässä ja ajatuksensa juoksi lentämällä tulevaisuuteen, jona hän itse oli parnassin kulkulan saavuttanut ja siellä kokoillut ympärillensä wiisautta ja tieteitä rakastawaisia nuorukaisia, — silloin hän oli onnellinen, silloin hän oli rauhattomuutensa unhoittanut. Mutta väliin taas epäili hän kaikkia, luuli woimansa aiwan mitättömäksi — ja silloin ei onnettomampaa löhthnyt.

Hän oli aikonut puhua kirkkoherralle, mitä hän ajatteli, mitä hän tunsi, mutta tuo entinen ujous esti hänet. Tätä paitsi luuli hän loukkaawansa kirkkoherraa tuollaisella tunnustuksella. — Hän ei tiennyt, että kirkkoherra aiwan hywin tunsi hänen sydämensä tilan, että kirkkoherra oli ai-keessa asettaa hänet sinne, johon hänen sydämensä halusi.

„Minä tarwitsen heräthystä, minä näännyh oman sydämeni rauhattomuuteen,“ puhui Johannes eräänä päivänä ja laski kiini Cicero'ninsa. „Minun pitää päästä kouluun Turkuun, yliopistoon, minun pitää saamani nähdä ihmisiä —“.

Onneton nuorukainen!

Mutta ilta tuli ja lewoton oli lewollinen. Kirkkoherra puhui hänelle kreikkaan wiisaudesta, Sokrates'ta, ja Johannes huokasi ajatellen: „Milloin woin minä niinkuin Sokrates hillitä sydäntäni, milloinkä on aatteillani se woima, joka lewoittaa myrskyn rinnassani.“ Kirkkoherra filmäili häntä tarkasti; näkyi hawainneen, mikä nuorukaisen rinnassa liikkui;

Hän sanoi: „Silloin kun on alus elämän myrskysä mu-
fertunut ja henki herännyt wiehkeyden unesta.“

VIII.

Joska kuulemme puhuttawan vanhasta tuttavasta.

Mutta meidän on jättäminen nuori sankarimme hel-
län hoitajansa huostaan, missä hän on thötänsä suurimmalla
ahkeruudella toimittanut. Me olemme nähneet minne hä-
nen halunsa on palanut. Sinne, minne se on palanut, on
se hänet wienyt. Mutta ennenkun hänet taasen käymme ta-
paamaan, on meidän kääntäminen silmämme toisaanne.

Kutka owat nuo nuoret herrat, jotka wierethysten kul-
kewat Turun Linna-katua kauniina kesäpäiwänä? He owat
upsteripukuun puetetut. Heidän kähtöksästään näkee, että he
owat ylhäistä sukua.

He kulkewat hiljaan. He puhelewat hiljaisella äänellä.
Toinen heistä on innostunut ja kun hän innostuneena pu-
huu, hymyilee aina wäliin toinen.

Innostunut puhuja on nuori luutnantti. Toinen, hy-
myiliä, on kapteini. He owat weljekset: Kaarle ja Teodor
Leist.

„Sano mitä sanot,“ kuulemme luutnantin sanowan;
„hän on kumminkin kauniin Turussa; hänen silmänsä kau-
niimmat koko Suomesa; hänen huultensa hymyily kauniin,
suloihin koko maailmasa.“

Kapteini ei enää hymyillyt. Hän silmäsi surullisesti
weljeään. „Sinä olet rakastunut. Welki raukka, minä sa-
non sinut onnettomaaksi.“

„Minä onneton! Sinä et hymärrä! Olisit nähnyt
hänet eilen!“

„Kowan, jäähylmän sydämen olen minä nähnyt ennen-
kin kiiltävässä loistawassa kauneudessa. Minä waroitin si-

nua! Jos sinulla siihen voimia on, pakene häntä, pakene niinkuin kuolemaa."

"Häntä! Jumalan enkeliä minä pakenisin!"

"Häntä! Jumalan enkeliä! Wai tähtyhkö minun sinulle ilmoittaa, mitä ainoastaan kaksj maailmassa tietää. Sinä olet minun weljeni, minun ystävänä. Kuule . . . Minä rakastin häntä!"

"Mariaa! Sinä olet rakastanut häntä; sinä!"

"Minä!"

"Ja hän on rakastanut sinua!"

"Minä luulin niin," vastasi kapteini hiljaan. "Minä luulin saattawani lukea sen hänen silmistänsä, kun hänen kätensä tanssissa wapiji minun kädessäni . . . Minä uskoin mitä minä toivoin. Minä uskoin, että hän minua rakasti."

"Sinä uskoit!"

"Minä uskoin sen. Hullu olin minä; hullu, mielettön, samaten kun sinä nyt. Vielä hullumpi, sillä minua waroitettiin, mutta minä en waroituksesta huolinut; en niitä kuunnellutkaan. Minä tiesin, että hän minua rakasti, . . . luulin tietäväni sen . . . luulin. Minä tahdoin näyttää waroittajalleni, että hän oli wäärässä. Minä tahdoin voittoa tämän ihanan ja rikkaan neidon. Minä tunnustin Marialle rakkauteni. Mitä luulet, että hän minulle vastasi? Hän nauroi minulle, hän pilkkasi minua. Minä rukoilin . . . Kuule! Minä rukoilin! Minä lankejin polwilleni hänen edessänsä. Hän nauroi vielä enemmän. Minä nyt wasta huomasiin, ettei hän minua rakastanut, että hän waan teeskenteli. Se särki sydäntäni. Se kukiisti minut ja siitä hetkestä olen minä häntä wihannut."

Kapteini lopetti. Toinen seisoi waaleana hänen wiesfänsä.

"Teodor! Minä uskon sinua, waikka sydämeni on pakahtua. Mitä sanot, mitä arwelet? Huomisekji olen minä kutsuttu pitoihin hänen isänsä luokse. Menenkö?"

"Weljeni, minä sanoin jo ajatukseni. Pakene häntä,

pakene! Sa olet näkewä, että hänen sydämensä on tunnoton. Pakene häntä kunnes voit nähdä tätä pahaa keijusta sydämen sykkityksettä.”

Näin puhui kaksì weljestä. Kenestä puhuiwat he?

Olemme jo kerran tawanneet sen, jolla tälläinen jääkoma sydän on.

Kuka on hän?

Maria, majori —sen ainoa tytär.

IX.

Muusù.

Hampun=kehrääjä=kadun warrella oli wähäinen huone, matala ja wanha. Siinä asui salwumies Bonstonin leski, tyttärensä Annan kanssa; siinä asui lesken sisaren poika Johannes.

Huonehessa on kaksì kamaria. Missä Johannes ennen muinen lapsena istui jutellen äidilleen kirjakaupasta, siinä asuu hän nyt. Kamari on wähäinen ja osoittaa köyhyyttä. Mutta mitä köyhässä majassa ei tapaa usein, tawattiin täällä — kirjoja, paljon kirjoja! Johannes on wiisì vuotta tässä kamarissa asunut ja joka uusi vuosi on nähnyt kirjojen luvun milloin enemmällä milloin wähemmällä enentyneeksi.

Johannes on jo vuosi kolmannella kymmenellä. Hän istuu, jos olisimme eräänä kauniina talwisiltana astuneet hänen kamariinsa, pöytänsä edessä ja lukee. Wäliin luo hän suuret siniset, ajattelowaiset filmänsä ylöspäin, wäliin pyhkii hän pois kaswoiltaan kiberäiset hiwuksensa, wäliin waipuu hän sywiin ajatuksiin.

Äkkiä nousi hän ylös. „Tädillä on oikein. Anna tarvitsee tämän kamarin, minä saan muuttaa.“ — Hänen waalet kaswonsa punastuivat. „Anna! —“

Taasen istuikse hän ja nyt luki hän ylös filmäilemättä; huolimatta, että kynttilä oli pitkälle karrelle palanut.

Iltaa oli jo paljon kulunut. Johannes ei lakannut lukemasta. Silloin aukeni owi hiljaan ja kuusitoista wuotinen tyttö astui sisään ja istuikse arkulle owen suussa. — Tyttö oli Johanneksen näköinen, mutta hänen filmisfänsä ei se sywämielisyys asunut kuin nuorukaisen, jota hän hellillä filmäilyksillä filmäili.

Hän istui ja kutoi kudelmaa. Hän näkyi aikowan istua näin koko illan, liikkumatta filmäillen nuorukaista, jonka takanahän istui.

Nuorukainen pani kiini kirjan.

„Anna!“ jupisi hän itseksensä ja hänen filmäilyksensä lensiwät ulos pimeään iltaan.

„Johannes! Koko olet lopettanut?“ kysyi tyttö kun Johannes mainitsi hänen nimensä.

Johannes ei kuullut, hän oli waipunut ajatuksiin, hän itäänkuin uneksi walwoen. Hän nojautsi tuolin selkää vastaan ja filmäili ulos.

„Niin on se!“ puhui hän. „Nyt on maisteri kohta walmis; töllin poika on kohta seppelöittävä. Mitä on töllin poika sillä woittanut . . . Kenties olisi hän nyt onnellinen töllisfänsä, iloinen, lewollinen. Nyt, nyt! Kuta enemmin hän tunkee Sumalan luomiseen, kuta enemmän wiisautta hän omistaa, sitä enemmän haluaa hän. Hän on niinkuin mies, joka löyhtää kalliin kappaleen; waan thythymättä siihen hakee aina waan yhä, luullen wihdoin löytävänsä koko aarteon, kunnes hän hakiessaan niin innostuu, ettei hän enää woi palata. . . . Minä ai'oin kerran polttaa kirjani! Mitä! Jos minä nyt tekisin sen ja kättisin itseni korpeen . . . rupeaisin ammattiin, johon Luoja minut asetti! . . . Ei, ei! Minä olen onnellinen nyt, minulla on awain kädesfäni — tiedeitten luffu aukeaa — ja — aarre on minun . . . Anna! Minun orpanani, hän on onnellinen, hän . . . Hm! minun pitää muuttaa täältä. Suokoon Sumala, ettei lewottomuuden aa-

weet, jotka minua ovat waiwanneet, jäisi tänne, waan seuraitsivat lewotonta.

Niin puhui Johannes, hänen ajatuksensa lensiwät maailman ympäri.

„Johannes!“ sanoi tyttö.

Nyt kuuli ylioppilas; hän kääntyi, hän punastui.

„Anna! oletko kauwan ollut täällä!“

„Pian kokonaisen tunnin.“

„Oletko onnistunut?“

„Olen, jos sinä waan suostut.“

„Mikä?“

„Majori — sen talossa, kamari tallin wieresellä.“

Himeä muisto Mariasta lensi Johanneksen mieleen.

„Hyvä!“ sanoi hän. „Suomenna minä muutan. Puhuttelitko majoria?“

„Puhuttelin ja hän antaa mielellänsä sinulle kamarin. Saat itse puhua ehdoista.“

„Anna! sinä olet taas nähnyt waiwaa minun tähden. Kiitos, armain serkkuni!“

„Sinä tiedät,“ sanoi Anna surullisesti, „etten minä tahdo muuttamistani, sinä tiedät sen.“

„Minä tiedän sen.“

„Lupaatko käydä täällä illoin, kun olet päivän luetawasi lufenut?“

„Sen tiedät kysymättäkin.“

Anna sanoi höhwyäiset ja meni. Johannes waipei taas entisiin ajatuksiinsa.

„Miksi on minulla niin waikea muuttaa täältä?“ puhui hän. „Miksi en minä luule menestywäni tuossa majorin talli-kamarissa? . . . Jos eläisi kirkkoherra! Hm! Tämä päivänä on kolme vuotta siitä kun hän kuoli. Häntä tulee minun kiittää tahi wihata. Hän haki minut töllistä, hän pani kirjan käteeni . . . Hän kuoli. Minä olen yksin, sillä hän yksin hymäröi minua . . . Anna! minä luulen, että hänkin hymäröisi tulen sydämesäni, rinnassani, jos

hän saisi nähdä sen Anna! rakastanko minä häntä?
 . . . Ei, ei! rakkaus ei saa häiritä minun unelmiani . .
 Minä en rakasta . . .”

Johannes pyhki liherät filmistänsä, hän kulki kädellään
 laswojensa yli; hän ikäänkuin repäisi itsensä irti ajatuksistaan.
 — Hän luki taas.

Johanneksella oli oikein kun hän sanoi kirkkoherran kolme
 vuotta ennen, juuri tänä päivänä kuolleen. Kirkkoherra
 oli itse wienyt Johanneksen Turkuun, syksyllä ennen kuole-
 maansa. Johannes kirjoitettiin yliopiston kirjoihin. Huoli-
 matta rouwansa nuhteista oli kirkkoherra maksanut Johan-
 neksen edestä Turussa, oli ollut hänelle isänä. Kun Johan-
 nes, ollen talwella kirkkoherran luona, oli nähnyt tämän
 rauhallisesti laskevan päänsä lewolle ja kuullut rouwan sa-
 nowan hänelle, ottopojalle: „Sinä saat mennä,“ oli hän kuuman
 otsansa jähdyttänyt kirkkoherran haudalla ja siellä tuntenut
 olewansa yksin maailmassa. Hän palasi Turkuun, Tätinsä
 tykönä sai hän asua maksutta, mutta elatuksensa täytyi hä-
 nen kerjäämällä hakea. Tuo oli koetus, jossa Johanneksen
 voimat olivat loppua. Mutta ihmisten hywyys, tovereinsa
 auttawaisuus, liewitti tätä kowaa, ehkä Johannes tunsi hä-
 myn kulkia postillaan lahjoja vastaan ottaessaan. Hän oli
 koettanut niinkuin moni muu köyhä yliopistolainen opetta-
 jana lapsille ansaita elatustaan, mutta tuossa ammatissa ei
 hän säilynyt; hänellä ei ollut kärsiwällisyyttä. Hän ei kär-
 sinyt itseänsäkään. Niin oli hän kirkkoherran kuoltua elänyt
 enimmäkseen ajat Turussa, jossa Anna, serkkunsa, usein oli saa-
 nut hänen sywämielishyhtensä muuttumaan lapsellisilla jutuilta
 ja leikillä. — Lukeminen ja ajattelemisen olivat Johannek-
 sen työt, misä hän aamuruskon noususta keskiyöhön saakka
 kirjainja ääressä istui. Kamarinsa oli hänelle rakas, hän ei
 olisi tahtonut muuttaa sieltä, mutta hän hymäräsi, ettei tupa,
 jossa täti päiväkausin pesi, ollut ajuma Annalle, joka ompe-
 lulla ansaitsi leipäänsä. —

Seuraavana päivänä, kun aurinko laski aamufäteensä

Johanneksen kamariin, jossa hän istui, samaten kun eilen, nousi hän ja puki yllensä pyhävaatteet — Gewan tekemät farkkavaatteet.

„Nyt olen valmis,“ jupisi hän ottaen lakkinsa ja awasi kamarinsa oven.

Tölliin poika muuttaa asuntoa; se on pian tehty. Niskoillaan kantaa hän omaisuutensa.

Anna istui tuvasa ja ompeli. „Tule kanssani, mennään katsomaan talli-kamaria,“ sanoi Johannes.

Anna pani kiiruhusti pöydälle ompelunsa ja seurasi ylioppilasta.

„Tallikamari!“ sanoi Johannes itselleen, kun Annan rinnalla kulki. „Muinen lapsena oli porjas-minun leikkikumpalini, nyt olen minä aikamies ja nyt saan hewoisia.“

Sanaa toijilleen sanomatta lähestyivät he majorin asumaa. Päiwä oli pian puolessa.

Muudan askele vielä ja he olisivat olleet matkansa päässä. Silloin tuli heitä vastaan joukko herroja ja naisia majorin asumasta.

Niiden seassa oli weljekset, joita tapasimme Vinna-kadulla. He kulkiwat nyt wähän erikseen toisista. He kulkiwat hiljaa puhellen.

„Minä olen onnellinen,“ kuiskasi nuori luutnantti weljelleen kapteini Teodor Leistille. „Et sinä nähnyt hänen silmäilyksiänsä eilen illalla, kun tanssasimme! Minä en woinut olla hänelle tunteitani tunnustamatta.“

„Ja hän?“ kysyi kapteini ilwe=naurulla.

„Hän! Hän ei wastannut mitään, mutta rinnallensa pani hän ruusun, jonka hänelle annoin.“

„Weli=parha! Olisit paremmin pitänyt lupauksiasi kesällä, olisit paennut häntä . . .“

„Hän rakastaa minua,“ sanoi nuori upseeri innokkaasti, unhottaen seuraansa, kyllin kowalla äänellä.

„Kuka?“ kysyi kapteini.

„Maria!“ wastasi weli.

Pari askelta upsiereihin edellä kulki vanhan rouvan vieressä puheensa esine, majori — sen tytär, kaunis Maria. Hän oli ehkä aavistanut, kentiesi kuullut weljein puhetta, sillä hän punastui niitä katsellessaan. Talvi-kappansa alle laski hän kätensä juuri kuin Johannes ja Anna menivät hänen sivutse. Hän käänsihen ja ikäänkuin vastaten upsierin viime sanaan, otti hän rinnaltansa ruusukukkaisen, ja pudotti sen maahan.

Se oli pudonnut Johanneksen viereen. Johannes otti ylös sen. Hän tarjosi sen majorin tyttärelle. „Tässä! te pudotitte kukan,“ sanoi hän.

Maria loi silmänsä nuorukaiseen. „Pitäkää se,“ vastasi hän.

Johannes otti kukan, filmäili antajaa kummastellen. „Muinen annoitte minulle tokun, nyt annatte ruusun,“ sanoi hän.

Nyt oli Marian vuoro punastua. Hän nyt vasta huomasi, ettei Johannes ollut, kuten hän oli luullut, talonpoika. Hän hawaitsi erehtyneensä, hän käänsihen kylmästi vastaamatta mitään.

„Ota tämä kukka,“ sanoi Johannes ja antoi kukan Annalle. „Muista että onni on vaihteleva, että se muuttuu kun kukkainen; muista että toivo on kun tämän kukan lehdet; ne ovat punaiset, kauniit, ne eivät lakastu, sillä ne ovat kädellä tehdyt.“

Maria punastui yhä enemmän, mutta waaleni samassa. Hän oli arvottomalle antanut lahjansa, jota toinen olisi suudellut ja painanut rintaansa vasten. — Hän näki vihas-tuen etteivät kaikki pitäneet hänen suosioistansa.

Rapteini ja waalea weljensä sanoivat seuralle jäähyväiset.

„Kuka oli tuo, joka kukkani sai, mitä puhui hän tokusta? Tunjiko kukaan häntä?“ kysyi Maria.

„Hän on oppineimpia ylioppilaita yliopistosiamme,“ sanoi maisteri Rustaa . . . U. —

Seuraavana päivänä istui Johannes tallikamariissa,

samate kun ennen tätinsä kamarissa. Hän luki, muistamatta ruusua, muistamatta maailmaa, taistellen waan sydämensä lewottomuuden kanssa.

X.

Kuori ja Sydän.

Majori —s oli vanhennut, hänen hiuksensa olivat harmaan walkeat, hänen jalkansa köhry. Eikä kummakaan. Hän oli jo seitsemänkymmenen wanha. Mutta sama, muuttumaton sama oli sydämensä hywyys ja — äänen karheus.

Mariaa, tyttärtään rakasti hän aina waan yhä enemmän, kuten tämä kasvoi äitinsä kuwaksi. Mutta majorin hellä sydän, ja teeskentelemätöin luonne ei osannut pitää isällisiä ohjia tarpeellisen kiinteällä. Majori taisi komentaa sotamiehiä, hän oli jäykästi silmäillyt sotakentällä kuolemaa silmiin, mutta naisen silmiin hän ei woinut katsoa, tunte matta itsensä woitetuksi. Maria oli isäntä majorin talossa. Marian mielen mukaan käwi kaikki. Majorin täytyi itselleen kyllä tunnustaa, että tyttärensä kauneus ei wastannut hänen töitään; mutta kun Maria iloisesti laski käsiään isänsä kaulan ympäri, kun Maria, niinkuin muinen, käänsi harmaat wilkset syrjälle ja nauraen suuteli vanhusta, oli tämä woitettu. Maria tiesi suudelmalla saawansa mitä tahtoi. — Tuolla lailla oli Maria oppinut kaikissa kysymään tahdotaan neuwoa ja tätä neuwoa aina seuraamaan.

Majori oli halpaa wuosiwuokraa vastaan antanut tuntemattomalle, köyhälle ylioppilaiselle tallikamarin. Kun ylioppilas tuli hänen kanssaan puhumaan huonehesta, oli majori tarkasti silmäillyt häntä, oli kysellyt hänen sukunsa ja kummaksuen kuullut, mitä Johannes tiesi kertoa ensimmäisestä Turku-retkestään. Majori antoi hänelle kättä niinkuin vanhalle tutulle, alensi Johanneksen pyhämättä wuokran, ja waati

hänet joka pyhäksi puoliselle luoksensa. — Johannes kiitti ja sanoi kenties neito Marian ei kärjivän häntä. Oliko hän oikeassa siinä?

Kos olisi Johannes voinut nähdä majorin sydämeen, olisi hän hawainnut, että majori oli mielihyvässä nähnyt hänet. Mutta Johannes luuli tuon käskyn pyhinä tulla puoliselle tulewan ainoastaan siitä, että majori oli kuullut hänen köyhyydestään, ja tahtoi tuolla lailla lievittää sitä ja Johannes meni sanottavasti mitään hyvää majorista ajattelematta vähäiseen kamariinsa.

Tämän kamarin ainoa affuna wiittasi pihalla olewai= seen vähäiseen rhytimaahan. Johannes kun kirjoistansa wä= liin loi filmiänsä ulos, näki Marian käwelewän siinä.

„Oletkohan sinä onnellinen?“ kysyi hän itseensä.

Eräänä päivänä astui majori tallikamariin Johannek= sen luo. Tämä istui vähäisen arkun ääressä syöden puolis= tansa — kiviä leipää, jota weteen kasteli. Ovi aukeni Johanneksen kuulematta ja tietämättä wieraan miehen läsnä olosta istui Johannes selin owenpäin syöden.

Majori näki, mitä ei ollut aawistanut. Hän seisoi kauwan tuossa, mutta kun Johannes ei kääntynyt, weti hän hiljaan kun hän oli tullut ulos jälleen.

Seuraavana päivänä käskettiin Johannes puoliselle majorin luo, waan hän ei mennyt. Hän kiitti ja ilmoitti esteitä.

„Kumma ihminen!“ sanoi majori ja pudisti liikutet= tuna päätään, ja Johannes oli nyt majorin mielessä usein.

„Anna hänen olla,“ sanoi Maria ja hänen kauniit huu= lensa wetäsiwät ryppille, „koska hän ylönsatsoo meitä, niin syököön kiviä leipäänsä.“ Mutta Maria ei taitanut olla muistamatta ylioppilasta tallikamarisja. Hän wihasi tuota „kirjatoukkaa“ ja kumminkaan ei saattanut hän kieltää jotakin tässä nuorukaisessa tahtowan lähestyttää sydäntänsä häneen. „Oh, mitä minä hänestä huolin,“ sanoi hän usein itjelleen. Mutta kun kadulla tapasi Johanneksen ja tämä

nostamatta lakkia, huomaamattakaan Mariaa, meni hänen siivu, vihastui hän ja päätti kowasti kostaa. —

Kewät oli jo tulossa. Vielä ei tiennyt Maria miten woisi tämän kostonsa tehdä oikein tuntuwaksi. — Silloin kertoi wanha ämmä, joka käwi Sohanneksen kamaria wäliin siivoamassa, kun ei Anna, joka enimiten tätä teki, joutanut, kertoi eräänä päivänä, tawatessaan pihalla majorin, Sohanneksen kurjuudesta ja kun majori puhui tätä kurjuutta Marialle, lausui tämä: „Käsketään hän puoliselle tänne tänä päivänä.“ Majori itse oli samasta mielestä ja Johannes, entisen oman itsensä warjo, kuuli kummeksien kutsumusta.

„Minä tulen,“ sanoi hän kohta.

„Minä olen pettynyt,“ puhui hän pukiessaan päällensä tuon tätinsä tekemän kauniin farkatakin, „kuori on pettänyt minua. Jos olisi tuo Maria, mikä ihmisten nähden tehdyt tyhönä näyttää, niin minä en ikinä tahtoisi häntä nähdä. . . . Hm! kenties on hänellä aiwan oikein. . . . Hänellä on sydän, hellä sydän. Entkö minä itse omin silmin sitä ole nähnyt? Wiimeksi eilen ehtoopäivällä, kun hän hämärässä kysyi, näkemättä minua, tuolta köyhältä tyhöltä, kuinka hänen äitinsä woi ja antoi tyhölle waatteita ja ruokaa, lohduttaen suloisilla hellillä sanoilla itkewäistä. Minä menen, minä tahdon nähdä kumpi puoli woittaa sydämenkö wai kuoren —.“

Ja Johannes meni.

Kuori.

Salissa istui Maria ja ompeli. Majori käweli lattialla.

Johannes oli täällä nyt aiwan tuntematon. Majorin kanssa oli hän ainoastaan kerran puhunut.

Marian kanssa?

Maria ei muistanut ensinnä sitä. — Lasten tuttavuus ei hetkeä edemmäs uletu, ja kumminkin on lasten tuttavuus omituinen. Sana puhuttu wanhempain toisilleen tuntemattomain välillä jättää puhujat yhä entiseen tuntemattomuus-

teen, ellei jokapäiväinen kanssakäyminen wiritä heidän mielelensä ja vähitellen saa heidät lähestymään toisiaan. Vasten ei niin; lapsellinen tuttavuus, kuin äkkipikaa tehty, kuin vähät aikaa kestänyttä, jättää aina sydämiin jonkunmoisen tuttavuuden tunteen, joka vielä wanhoilla päiwin pian wiriää. Niin tässäkin Marian puolelta — ja Johanneksen, jos hän olisi ollut tavallinen nuorukainen. — Maria muisti ehkä himeästi Johannesta. Johannes taas muisti Mariaa wallan hywin; mutta hänen kummalliset rauhattomat tunteensa, jotka usein matkaansaattoivat töitä ja ajatuksia, mitkä pian suoraan sotivat hänen luonnettaan vasten, kätkiwät tämän muiston mustaan pilveen, jonka puhteesta kowa myrsky uhkasi.

Maria nousi Johanneksen lähestyessä.

„Minun tyttäreni!“ esitti majori.

„Me olemme nähneet toisiamme wäliin,“ sanoi Johannes ja hänen lumi-walkoijille postille astui punaiseen hohotawa kukoistus.

„Herra maisteri muistaa“ sanoi Maria.

„Muistan,“ lausui Johannes, kun Maria äkkiä katkasi puheen, „muistan hetken tässä salissa, jona . . . kaikki oli toisin kun nyt . . .“

„Toisin!“ kertoi Maria. „Te sanotte tuon sanan niin kummalla äänellä.“

„Toisin,“ pitkitti Johannes ja filmäili wakawasti neitoa, „sillä nyt en minä tiedä, millä mielellä näette minua?“

Maria punastui. Johannes näkyi tahtowan ottaa puheeksi ruusun ja tuo oli Marian mielestä sopimattomasti tehty.

„Te ette vastaa,“ sanoi Johannes ja hänen filmänsä näkyiwät tahtowan tunkeutua Marian sydämen pohjaan.

„Vastaa? Mihin?“ Maria punastui yhä enemmän.

„Minä kysyin, millä mielellä te näette minua täällä?“

Mutta nyt närkästyti Maria. „Mitä oikeus on teillä tuohon kysymykseen?“ kysyi hän, jotenkin kiivaasti.

„Ei mikään,” sanoi Johannes. „Saatatte vastata teidän ei tahtowan sitä ilmoittaa,” ja Johanneksen filmäilykset eivät eronneet Mariasta.

„Kuka te olette ja millä oikeudella nuo kysymykset?”
„Minä olen jo vastannut —.”

„Sumalan nimeen!” huusi majori. „Soko olette riidoin. — Minä, minä tahdon vastata, koska Maria — —.”

„Kakas isäni,” rukoili Maria.

„Suora sana paras! Maria ottaa teitä vastaan samalla mielellä kun muinen lapsena, sillä hän on tahtonut tavata teitä.”

„Jä!” sanoi Maria ruusupunaisena.
Johannes kumartausi.

Majori hawaitsi pian tehneensä hullusti, kun sekauksi nuorten puheesen, sillä puhe lakkasi nyt ja majori ei saanut kysymyksiinsä Johannekselta muuta vastausta kun „on” tai „ei”, kunnes hän vihdoin otti puheeksi sen ajan, jona Johannes oli ensikerran käynyt tässä salissa.

Silloin loi Johannes ylös filmiään. „Herra majori!” vastasi hän. „Täällä kun filmäilen ympärilleni, johtuu tuo aika muistooni, niinkuin olisi se ollut eilen. Mutta minä näin täällä silloin kauniin kaswon.”

Johanneksen ääni oli tätä sanoessansa niin kummallisen viehkeä, että majori ei tietänyt pitikö tässä lauseessa näkemänsä loukkausta vai leikkiä. Hän ei siis vastannut mitään. Mutta Maria hymäräsi paremmin mitä ylioppilaalla oli mielessä ja hän suuttui.

„Oletteko tulleet tänne närkästyttämään minua? Teidän pistesananne eivät minuun pysty,” sanoi hän äänellä, jonka loki tehdä vakavaksi.

Johannes hymyili. „Te olette suuttuneet” sanoi hän.

„No, mutta Sumalan nimeen! Mitä te puheellanne tarkoitatte?” huusi Maria, joka ei taitanut enää hillitä ääntään.

„Minä en tarkoita mitään,” vastasi Johannes.

Marja nyhkyhdytti päällään ja otti ompelunsa.

Silloin kun asema rupefi käymään tufalakfi salissa tuli käsky puolijelle.

Sohannes piti tarkoin filmällä neitoa, jonka kaswoista suuttumuksen ruusut eiwät kadonneet. Sohannes näkyi wai-puneen sywiin ajatuksiin, jotta usein unhotti syömisen. Mutta äkkiä puhkesi hän puhumaan — puhumaan ihmisiistä yleensä. Hän pani sanoihin sydämensä lewotomuuden, puhuessaan kol-kosti, ilwehtiwoisasti ja kipeästi ihmiskunnasta. — „Minä tiedän ajan,“ lopetti hän puheensa, „jona taimahan kaste wi-ritti kaswut, jona taimi taifi awata sydämensä, kukka ruu-sunsa, mutta kun halla pani taimen ja kaste jäätty, sul-keifi sydän kauniin kuoren sisään — palanut, tyhjä sydän.“ Tuota sanoessaan tunsi Marja nuorukaisen silmäilysten sil-mäilewän häntä. Marja hymäröi wertauksen tarfoittawan juuri häntä. Hän oli äsken wastannut kowasti, mutta So-hanneksen sanoista hymäröi hän tällä hlioppilaalla olewan sydämen, joka elämässä oli pettynyt, jossa asui alku wihaan ihmisiä kohtaan, ja hän filmäili suruisesti Sohannesta.

„Minä en saata olla surkuttelematta teitä,“ wastasi Marja. „Sumalan ihanassa luonnossa ette näe muuta kun sumua, ihmisisä kauniit kuoret kätkewän palaneita sydämiä. Woisi uskoa, että teidän oma sydämenne on hallan panema, sillä itsemme mukaan me olemme taipuwaiset muita tuomit-semaan.“

Sohannes hymyili. „Jos minun sydämeni on pala-nut, niin on se itsensä polttanut. Jos minä luulisin muita itseäni onnellisemmaaksi — minä puhuin palaneesta ja tyh-jästä sydäimestä; niiden välillä on eroitus — niin tyhönä pian sanowat, että ellei sydän ole palanut, on se tyhjä, sillä se, nähdesjään toisessa tunteita, joita se tyhjyytensä wooksi ei woi käsittää, näitä tunteita pilkkana pitää, ja heittää nii-den helmet tyköän, ja semmoisia ihmisiä en sano onnel-lisiksi.“

„Tunteet owat monellaiset,“ wastasi Marja punastuen.

„Monellaiset, mutta eivät syntyneet kemytmielisen pilkattavaksi.“

Maria suuttui taas. Hän ymmärsi nyt, että Johannes oli hänestä puhunut koko ajan. Hän suuttui itselensä, hän ei voinut hillitä tätä vihaa näkymästä. Hän ei osannut sanoa tuohon Johanneksen lauseeseen mitään. Hän tunsi khyneleen astuwan silmäänsä, jonka waiwoin sai pishmään kättösfänsä. — Hän nousi äkkiä ja jätti kamarin.

„Suori ja sydän! — jupisi Johannes. — „Idä siemen — hän ymmärsi.“

Mutta se, joka tästä puheesta ei sanaakaan ymmärtänyt oli majori. Hän söi waan, aina wäliin mielihywin silmäillen Johannesta ja Mariaa, milloin mikin puhui. Mutta Marian noustessa säikähti majori, hän pelkäsi tyttärensä tulleen sairaaksi, hän sântäsi ylös Marian jälkiin.

Wähän ajan kuluttua istui Johannes kirjainsa parissa, tallikamarissaan.

Sydän.

Kewät oli tullut, Toukokuu oli jo puolessa. Wähäinen rhytmaa kartanolla rupefi jo wihertämään. Johannes istui, missä oli istunut kirjainsa ääressä, mutta entistä useammin kulki hän näillä ajoilla ulkona kumminkin. Hän oli wäittänyt pro gradu.

Johannes oli tuttavainsa — se on tätinsä ja Annan mielestä paljon muuttunut tultuansa majorin luo asumaan. Hänen puheensa, joka ennen oli ollut suora ja sydämeellinen, sillä hän sydämensä lewottomuuden salassa piti, muuttui kowaksi kanteeksi ihmiskuntaa vastaan. Hänen mielensä syksyn kaltaiseksi, jossa ei auringon paistetta ensinkään loista.

Ketä tuli Johanneksen syhtää?

Itseänsä.

Hän haki wiisautta, hän oli luullut wiisaitten parissa wiisastuwan, mutta kun hänen silmänsä, jotka tarkasti katselivat, mitä näkiwät, näkiwät wiisaisja, wiisaimmassakin,

jonka suurta oppia ei hän saattanut olla kunnioittamatta, warsin turhallisuutta, niin hän hymäräsi, ettei ihwisluonnetta suurin wiisauksaan woi muuttaa. Hän luki wiisauden wail-linaijuudeksi, minkä elämässä näki wiisauden harrastajilta puuttuwan.

Saawuttaa korkeimman wiisauden, omistaa kaikki mi-hin ihmisnero woi pystyä, lähestyä ijankaikkista niin lähelle kun kuolewainen taitaa, oli ollut Johanneksen elämän pää-maali. Hänen elämänsä ohjenuora oli: „mitä tiedät, sen jälkeen elä ja ajattele.“ Mutta Johannes näki kohta, ettei tieto ja elämä niin sopineet yhteen, kun hän olisi tahtonut — vielä vähemmin tieto ja ajatus. Ja kuta enemmän hän wiisautta haki, kuta enemmän hänen ajatuksensa selweni, sitä paremmin näki hän eroituksen, sitä lewottomammaksi muuttui hän.

Johannes oli nuorempana, kirkkoherran luona semmin-kin, ollut jumalinen, mielellään kuullut ja itse lufenut juma-lisia kirjoja. Kuta enemmän hän edistyi wiisautstiedossaan, sitä enemmän muuttui ajatuksensa jumalijista, ehkä Suma-luus-opin siweys oli hänestä korkein maailmassa. Hän näki Wapahtajassa tuollaisen walekuwan, jonka olemiseen ihmiset, wäshyneenä korkeimmissa pyrinnoissään, olivat thöntäneet koto tähdellisyhyden, kuwailleet hänet ihmisenä itsellensä, saadakseen nojata hänen tähdellisyhyteen. Hän piti ihmiskunnan tuossa suuresti pettäneenä, sillä hän luuli jokaisen ihmisen woiwan muuttua yhtä pyhäksi, kun tuo kuwattu esikuwa Raamatussa. Hän piti siis Raamattua, ellei suoraan walheena, kummin-kin ainoastaan lohduttajaksi annettuna niille, jotka omain woimainja wähen-ulottawaisuuden näkiwät. Hänen mieles-tänsä ei millään muulla ollut Raamatussa arwoa, kun yk-sin siweyden opilla. Mutta kuinka katkeraksi, kuinka lewot-tomaksi ihmisen mieli joutuu, omin woimin koettaen tuota taiwaallista oppia seurata, tietänee jokainen, joka sitä koetta-nut on. — Johannes tunsi lewottomuuden — tunsi sen ai-na yhä enenewän. — Mutta hän ei tietänyt, ei tahtonut

tietää totista syhtä tuohon. Hän haki syhn, erinäisillä tavoilla — itsessään.

Eräänä kauniina pyhä-aamuna kuuli Johannes kellojen soittoa. Hän loi filmänsä ulos. Rhythmaassa istui Maria ja luki. Johannes filmäili häntä kauvan. Hänen suuret siniset filmänsä heittivät surullisia luonteita. „Maria!“ kuisuttii ääni hänen sydämessänsä: „Sinä olet kaunis, sinun saattaisi outo luulla enkeliksi, ja kumminkin . . . sinussa wallitsee paha. Sinun sydämesi on tyhjä. Sinä olet sääliwä ihmisten onnettomuutta. — Minä olen tuon nähnyt, se on sinun luontosi, joka käskää sinun hywää tekemään . . . Sinä ansaitisit tulla tuntemaan warsinaisen, totisen totuuden.“

Kellojen suloinen kutsumus kirkkoon kuului toinen, kuului kolmas kerta. Majori tuli nyt rhythmaahan. „Tyhjä on sinunkin sydämesi, wanhus,“ puhui Johannes. „Tyhjä, ja tyhjyyden olet sinä istuttanut tyttäresi sydämeen.“

Johannes sattui filmäilemään kirjojansa. Hän näki muiden alla makaawan kirjan. „Mitä tuo kirja on?“ sanoi hän, nousi, otti sen esiin ja näki majorin rahoilla muinaan ostetun Uuden Testamentin.

Lapsuuden aika wilahdi Johanneksen mieleen. Kirkonkellot soittivat juuri nyt yhteen. Johannes tunsi halun mennä Herran huoneeseen. Hän filmäili kirjaansa, jota aamulla oli lutenut, laski sen kiini, otti farkatakin hllensä — ja meni.

„Meneekö herra maisteri kirkkoon?“ kysyi majori Johanneksen mennessä rhythmaan siwu.

„Menen,“ wastasi Johannes. Nyt tervehti hän lakin nostamalla Mariaa.

„Shmeellinen ihminen!“ sanoi majori ja filmäili menewää.

„Hän on onneton,“ sanoi Maria suruisesti.

Waan Johannes kulki kirkkoon. Hänen mielensä katteruutta ei taitanut kaunis, kesäinen aamuaurinko poistaa. Hän tuli kirkkoon, hän kuunteli tarkasti kuin yliopis-

tosja luennoita, waan mitä kuuli, se ei tyhdyttänyt häntä. „Töllin lapsi!“ ajatteli hän, „sinulle owat nuo sanat sanotut, sinulle owat ne paikallansa, mutta wiisaustieteen tutkialle — ei, sillä ne nojauwat luonnolle, järjelle hymmärtämättömiin.“ Hän näki Herran ehtoollisen, hän hymyi. „Kaunis juhla-meno!“ sanoi hän itsesjään.

Jos olisi Johannes elänyt toisesja aikakaudesja, olisi-wat kenties hänen ajatuksensa kääntyneet toisaalle hänen tulesjaan yliopistoon. Mutta ulkoakaan ei saanut lewoton sydämensä muuta kun ylltyystä rauhattomuuteen. Ei ollut kumma, että hänen uskonsa Sumalaan oli horjuwainen. — Niin oli laita oppineimpainkin ja kuten ajan oppineemmat siten heidän oppilaansa aina yhä enemmän eroisivat maakunnan uskonnosta, ehkä he ylipäänsä sitä ulkokullaili-wat. Tämä aikakausi onkin tunnettawa juuri tästä uskonnon harhautsesta, joka muutamia vuosikymmeniä ennen oli Kanskanmaalla julkisesti kumonnut kristinuskonnon ja kaikkial-tiaan istuimelle nostanut ihmisyjärjen. Tuo uskonto, joka ulkomailla kansaankin leweni, tunkeusi wähitellen aina meidänkin kaukaiseen maakuntaan, ehkä se täällä ainoastaan si-wistyneisjä wai-kutti — ja salaisesti.

Mutta palatkaamme takasin Johannekseen.

Kirkon lähnti ei hänessä wai-kuttanut mitään, ei edes kääntännyt hänen ajatuksiansa pois jokapäiwäisistä pyrinnois-tään. Saman mielisenä kun hän kirkkoon meni, palasi hän sieltä, ihmetellen itseksseen, mikä into hänen oli saanut mene-mään tuohon huoneesen, jossa hän ei wuoden pitkään ollut lähnt.

Hän tuli kotipihalle. Maria ei enää ollut kyyhti-maassa, waan paikka ruoho-sohwalla, missä hän oli istunut, näkhi wielä.

Johannes portaalleen tultua silmäili tuota paikkaa, muistaen Iolewansa ruuatta. Hän seisoi siinä kauwan ja mie-lensä muuttui lapsellisuutensa wiehkeäksi. Hän tunsi nälän

kalwaawan. Hän filmäili ylös majorin huoneesen, johon häntä ei käsketty sitten kun puheellaan suututti neidon.

„Ehtä on arkun pohjalla vielä leipä=muru,“ puhui hän ja vetänsi vihdoinkin kamariinsa.

Hän awasi arkun. — Hän säpsähti ja filmäili kummastellen ympärillensä. „Täällä on joku käynyt! — Olisiko Anna? Anna! Hän ei olisi salaa hiipinyt tänne. — Sumalan nimeen! mikä kumma!“

Arkussa oli leipää ja muuta ruokaa. Wähäisellä paperilla, joka leivän päällä makasi, seiso: „Leipävaras antaa takaisin vuokralla, mitä lapselta otti, pyhäten anteeksi.“

Taasen riensivät hänen ajatuksensa lapsuuden päiviin. Hän istui siinä kirjelappu kädessään kummastellen.

Hän sattui samassa filmäilemään ulos. Missä aamulla, siinä istui nyt Maria kirja kädessä. Wilahdukselta tapasivat heidän filmäilyksensä toisiaan. — Maria loi alas filmänsä.

Johannes leikkasi palan leivästä, kaasi vesipullosta wettä lasiin. — Waan taasen säpsähti hän, taasen filmäili hän neitoa kyytomaassa, taasen sattuiwat heidän filmäilyksensä yhteen, taasen loi Maria ensiksi alas filmiään. — Vesipullossa oli wiiniä.

„Sydän!“ sanoi Johannes.

XI.

Syntymäpäivä.

Amupuoli.

Tuli kesäkuun 1 päivä 18 . .

Johannes istui kyytomaassa ja hänen wieresfänsä istui Maria.

Maria! Rakki — wähän kolmatta kuukautta oli kulunut siitä päivästä, jona Johannes oli puolijella majorin

luona. Mutta ennenkun ryhdymme kertomaan, minkä tunnustuksen Johannes tänä päivänä, Marian seitsemäntenätoista vuosipäivänä teki itselleen, on muudan sana sanottava Mariasta.

Maria tahtoi kostaa, mutta tuli itse häpeään. Hän, kaupungin kauniin ruusu, jota kaikki nuorukaiset kiittivät, jonka huulten hymyhilyksestä olivat valmiit tekemään mitä mahdollisinta tansa, hän näki kauneutensa arvottomaksi töllein pojan filmisä, hän ei häneltä kuullut ainoatakaan kiitoksen sanaa; hän kuuli totuuden puhetta, kuuli sen suoraisena, kuuli sen wertauksena. Olisko kummaa, että hän suuttui, että hän luuli Johanneksen tahalla suututtaneen hänet? Kun hän pöydältä kiiruhusti läksi, tapasi majori hänen itkewänä. Mutta kun Maria sittemmin koetti nauraa, pudisti majori päätään ja kirosi wäliin, sillä Mariaansa ei hän enää tuntenut. Marian naisellinen ylpeys oli pahasti loukattu ja tietämättä itse miksi, pyöri aina ajatuksensa Johannekseen, miten woisi tämän huulilta kuulla samat kiitoksen sanat, kun muiltakin. Tuota ajattellessansa muisti hän aina miten Johanneksen suuret, wakaat silmät, järkähtämättä olivat silmäilleet häntä ja kuta enemmän hän niitä muisti, täytyi hänen itselleen myöntää, että ne eivät waikutuksesta olleet.

Eräänä päivänä kun hän kyyhymään oli menossa, tapasi hän pihalla Annan, joka tuli Johanneksen kamarista. Tytöt rupešivat puhelemaan ja Maria sai nyt kuulla paljon Johanneksesta. Mutta se, minkä kuuli, synnytti hänessä halun yhä enemmän saada tietää. Maria kuuli puhuttawan Johanneksen suuresta kurjuudesta, kuuli kuinka koko intonsa olivat kirjat — yhä aina kirjat. Ja Maria tämän kuul-tuansa antoi sydämessään Johannekselle anteeksi kaikki. Hän kunnioitti itsessään samalla kun hän surkutteli Johannesta.

Bitkät hetket istui hän, kun rupešivat päivät lämpenemään, kyyhymaassa, filmäillen Johannesta, joka kirjoihinsa ajatuksillaan waipuneena ei huomannut häntä. Kun hän

näki Johanneksen lähtewän ulos ei hän ollut häntä näkemään, mutta kun Johannes oli mennyt hänen siwu seurasiwat filmäilyksensä häntä. Kun majori puhui Johanneksesta, niin ei Maria sanonut mitään, mutta itsessään kuunteli hän ilolla majorin hyviä lauseita. Näin oli wähitellen majorin tytär ruwennut suosimaan töllin lasta.

Majori puolestaan ei hymmärtänyt ensinkään Johannesta.

„En minä saata olla hänestä huolimatta, ehkä hän ei minusta huoli mitään,“ sanoi majori eräänä päivänä — samana pyhänä, jona Johannes käwi kirkossa — „Jos minä tietäisin, miten saattaisin auttaa häntä — — Hm! Hän ei ota vastaan tarjottua apua, ehkä hän on pian nälkään kuolemajillaan“ — ja majori mielti itsessään keinoa, miten saattaisi Johannesta auttaa tämän tietämättä.

Tuon lauseen oli Maria kuullut.

Ruta likemmäksi kesä ennätti, sitä tufalammaksi muuttui tallikamari, jonka aikkunan läpi aurinko pian koko päivän paisti. Johannes oli lupaa kysymättä, monet kerrat wetähynt kirjanensa kyytimaahan, monet kerrat istunut aidan warjossa wähäisellä tuolillaan, kun Maria ruohosohwasssa ompeli tahi luki. Sanaa sanomatta oli hän tullut, sanaa sanomatta mennyt.

Tuli silloin niinkuin jo mainitsimme kesäkuun 1 päivä.

Uamuinen aurinko loisti Johanneksen otsalle. Hän filmäili ulos. Maria istui sohwasssa. Hän otti kirjan käteensä, tuolin toiseen ja meni tawalliselle paikalleen kyytimaahan.

Samassa tuli majori. Nähdessään Johanneksen tervehti hän nyhkähyttäen päättään ja meni Marian luo.

„Täälläkö sinä istut, minun rakas seitsemäntoista wuotinen! — Täälläkö aivot ottaa vastaan wieraitaji tänä päivänä?“

Nuo sanat kuuli Johannes. Hän nousi, hän otti tuolin käteensä tahtoen lähteä samaa tietä takasin kun oli tullut.

„No mihin nyt maisteri?“ huusi majori. „Ette suin-
kaan tahdo mennä onnea Marialle toivottamatta, hänen seit-
semäntenätoista vuosipäivänään?“

Maria punastui. Johannes laski alas tuolin, taitti
kukkaansa vielä umpeen kätkeväisen warren jalkainsa wierestä,
lähestyi ja sanoi:

„Minä toivon, että sydämenne tämän teille uuden al-
kawan vuoden kuluesssa muuttuisi kauniiksi ja puhtaaksi kun
tämä kukka.“ Hän awasi nyt kukan, taitti syrjä-lehdet pois
ja tarjosi kukan Marialle.

„Onko minun sydämeni teidän mielestänne nyt sitten
musta ja paha?“ kysyi Maria hiljaisella äänellä ja loi kau-
niit silmänsä Johannekseen.

„Olenko minä sitä sanonut? En, mutta luomisen,
kuolleen luonnon puhtaudelle arwoa wetää ei saada kukaan
ihminen, sillä mikä tykkyttävä sydän on puhdas?“ — Jo-
hannes tahtoi nyt wetänyttä pois.

„Te menette. Ettkö tahtoisit kerta jättää kirjanne ja
Sumalan kauniissa luonnoissa ihaila luonnon kauneutta?“
kysyi Maria hiljaan, punastuneena.

Johannes jäi seisomaan. Hänen silmäilhyksensä lensi-
vät ehtimiseen Mariaan. — „Te käskette,“ sanoi hän wih-
doin, „minä tottelen.“

„Niin, niin!“ huusi majori. „Minä tiedän nyt mikä
auttaa . . . Herra maisteri, minä en ole hymärtänyt, mi-
ten woisin minun tuttavuuteeni houkutella teitä, jota koko
kaupunki kunnioittaa. Nyt toivon minä, ettette tarjottua
kättä heitä syrjälle. Majori ojensi kätensä, Johannes puristi
sitä sanaa sanomatta.

„Ja nyt ehkä uskallan minä sanoa, mitä kauwan olen
miettinyt,“ lisäsi majori. „Tallikamari on pieni ja vähäi-
nen. Muuttakaatte minun luokseni, siellä on siaan kyllin?“

Johannes filmäili majoria, jonka wanhoista rehelliijistä
filmistä sydämen hywyys loisti; filmäili kauwan. Wihdoin
sanoi hän: „Antakaa minun mieltä illaksi.“

„Mitä illaksi?“ kysyi majori.

„Sen vuoksi, että minä tahtoisin vastausta kysymykseeni: Mikä on syynä että te, herra majori, ja te, neito Maria, minua holhotte tuollaisella hyvyhdellä? Mikä oli syynä, että te, neito Maria, astuitte nuoren ylioppilaan kamariin ja — — mutta te tiedätte, mitä tarkoitan. Kun nuot kysymykset saan selville, niin tahdon vastata.

Maria punastui. „Hm!“ arveli majori suorasanaisesti niinkuin tapansa aina oli, „tuohon on paha vastata. Minä kerran kohotin pyssyni nuorta upseeria vastaan sodassa, mutta kun laukaisemani piti, käänsin minä pyssyn suun ja ammuin vanhan kapteinin, jonka tunsin hyväksi . . . Mitä minä niin tein, en minä tiedä . . . Mitä te olette minulle mieluisin, en minä tiedä . . . enkä huoli kysyäkään sen perään.“

„Niin,“ sanoi Johannes innoikkaasti. „Teidän Wirkanne on toinen, minun toinen. Teidän waikutusalanne on sodassa, minun on tuollaisten kysymysten selwittäessä.“ Johannes loi silmänsä Mariaan.

„Te olette oikein arwanneet, kun minua syytätte,“ sanoi Maria punastuen. „Minä sanon puolustuksekseni: Minä olisin niin tehnyt jokaiselle muullekin.“

„Te ette puhu totta nyt,“ sanoi Johannes kiiwaasti. Maria punastui yhä enemmän. „Te ollette omaan itseenne rakastunut, näen minä,“ sanoi hän. „Waan olisiko teidän mielestänne minun ollut welvollisuuteni auttaa yksin teitä; jättää, jos toinen olisi sattunut saamaan tuon kamarin, hänet nälkään. Siinä pettää wiisautenne teitä.“

„No?“ kysyi majori.

„Niinkuin sanoin, illalla —“ wastasi Johannes kolmosti.

Ilta.

Ilta tuli.

Tämä päivä oli aina ollut majorin talossa juhla-

päivä. 1 päivänä kesäkuuta oli majorin rouva-wainaja syntynyt; 1 päivänä kesäkuuta olivat majorin häät olleet; 1 päivä kesäkuuta oli Marian syntymä-päivä.

Mitä Turussa suurta ja rikasta oli, nähtiin nytkin tänä iltana majorin salissa. Rouwasväki ja naiset istuivat puettuina toinen toista kauniimmasti sohvissa ja tuoleilla. Tanssit eivät olleet vielä alkaneet.

Sivuhuonehissa kävelivät ja polttivat herrat, jutellen Euroopan suuresta sodasta, jota par'aikaa käytiin. Itse isäntä, majori —s, istui vanhan sotilaan vieressä vähäisesä sohvasa puristaen tämän kättä ystävällisesti. Tämä vanha sotilas oli majorin nuoruuden ystävä vapaherra R. . Harmaalan kartanosta. Sodan jälkeen, jota nuoruudestaan saakka molemmat olivat käyneet ja rivissä, missä pula kowin oli, wierehysten seisoneet, olivat nämä ystävät harwoin toifiansa tawanneet. Heillä oli nyt paljon puhumista.

Pöydän vieressä samassa kamarissa seisoo kapteini Theodor Leist puhuen nuoremman, kauniin sotaluutnantin kanssa. Heidän takanansa on koko joukko kaupungin warakkaimpia kauppamiehiä. Rakluunin vieressä pian kätöksä istuu yksinäinen nuorukainen, jonka silmäilykset lentävät seurasta seuraan.

„Kuka tanssit alkaa?“ kysyi lihawa raatimies ja nousi pöyhistyen tuolilta ikäänkuin tahtoen sanoa, ettei hän tuota kunniaa katsoisi, itsellensä annettuna, liian suureksi.

„Kuultawasti kreivi G— —,“ wastasi toinen, pieni, laihakinttuinen naapurinsa, myöskin Turun kuuluisampia porwareita. „Hän puhelee tuolla kapteini Leistin kanssa.“

Nuorukainen rakluunin-suojasta loi silmänsä kapteini Leistiin ja tuohon kauniiseen upsiieriin, joka nyt suunsa tähdeltä nauvoi. Hän otti äkkiä laffaristansa vähäisen paperipalaisen, johon kirjoitti jotakin. Tuon tehthä istui hän taas liikkumatta.

Nyt nousivat kaikki, jotka olivat istuneet. Nuoret herrat wetivät hansikat käsillensä, koettivat wäöntää kaswo-

janja onnea osoittaviksi, siirsivät huulensa puoli-hymyyn; ja — nyt alkoivat tanssit.

Nuorukainen takka-nurkassa naurahti hänkin, mutta siinä naurussa oli hylkätsetta ja pilkkaa. Dwelle, kun olivat herrat hajonneet mikä minnekin salissa, kulki hän.

Hän näki — — hän näki — ja hänen poskensa menivät waaleaksi, hänen sydämensä tykytti — — —.

Tuo nuori freivi G— ja majori —sen ihana helmi tanssivat.

Maria oli valkoiseen hameeseen puuetettu, hänen kaulallansa oli paksumat kultavitjat, hänen rinnallansa erinomaisen ihana ruusu, osittain kullasta, osittain kalliista kivistä. Mutta näitä ei kukaan suuresti huolinut katsoa. Kaikki hämmästyivät, itse Harmaalan vanha paronikin, sitä kauneutta, jonka Luoja oli antanut tälle naiselle. Kun hän freivi G—n sivulla lensi ympäri huonetta, koskivat tuskin hänen vähäiset jalkansa lattiaan. Hän paremmin oli ilman keijuisena kun Mariana majorin tyttärenä pidettävä.

„Sinulla on ihana lapsi,“ kuisuksi Harmaalan parooni majori —sen korvaan. „Tietämättäkin hänen olewan, pitäisi outo hänet aina päivän ruhtinattarena.“

Majori wäänäsi hyvillä mielin hymyillen wiiksejään.

Sohannes oli kuullut tuon puheen, mutta hänen silmänsä eivät eronneet Mariasta, ja kun freivi G. wei kukoistawan, punastuneen neidon hänen istuimellensa, seisoi hän liikkumatta kauwan, silmäillen milloin Mariaa, milloin taasen freiviä. Äkkiä katosi hän kamariin, johon majori —s ja Harmaalan parooni olivat wetäineet. Hän lähestyi majoria ja sanoi:

„Antakaa anteeksi minun lähtökseni aamulla. Jos herra majori vielä tarjoaa minulle kamarin, niin minä kiitollisuudella otan hywyhttänne vastaan.“

„Se on oikeen,“ wastasi majori. „Ja nyt herra maisteri, lyökää työänne kaikki kalwaawat ajatukset; nähtäkää, että tekin osaatte pyöriä.“

„Min'en osaa tanssia," sanoi Johannes, ja kääntyen taasen owelle repi hän palasiin parerin, mihin äsken oli kirjoittanut.

Ensimmäinen tanssi oti loppunut. Herrat tulivat kamarisiin. Kreivi G—, Theodor Leist ja neljä, wiisi muuta, joita ruotsalainen nimittää „kurtisöriksi", jäivät saliin puhelamaan mikä minkin naisen kanssa.

„Kuka on tuo nuorukainen?" kysyivät naiset toisiltaan, kun wafawilla askelkeilla Johannes kulki salin poikki Marian tykö, jonka edessä kreivi G. kumarteli.

Miin, kuka oli hän? Tuohon kysymykseen ei Johannes itse olisi osannut wastata. —

— — „Huu! kuinka kauhea se mahtoi olla?" kuuli Johannes Marian sanowan, kun tuli hänen wiereensä. „Mutta kreivi, ettekö pelänneet teidänkin wuoronne tulewan kuulain lentäessä, kanoonien paukkeessa?"

Kreivi G— nauroi. „Jos sodassa sotilas rupeaisi ajattelemaan omaa waaraansa, niin olisi tappio walmis kätissä sodissa — — —."

Johannes kumartaisi. Maria tarjosi hänelle kättä niinkuin wanhalle tuttavalle ainakin. „Kreivi G— maisteri Johannes," esitti hän, „ellei herrat tunne toisiansa."

Kreivi G— ja Johannes kumarjivat toisilleen kylmästi.

„Kuten kuulitte," sanoi Maria kääntyen Johanneskeen, joka oli wetänyttä syrjälle, „on täällä kysymys sodasta. — Miin mitä aiwoitte sanoa herra kreivi?"

Johannes jäi seisomaan Marian wiereen.

„Minä sanoin," puhui kreivi, „että sodissa, olkoon ne mitä laatua tahansa, sotilas ei saa katsoa omaa waaraansa, jos toiwoo voittoa. Miten linnaa rynnistettäisiin, jos sotilas jäisi miettimään pääseekö haawatta pulasta? Miten naisen rakkauden nuorukainen voitvaisi, jos pelkäisi saawansa kylmyyttä tulensa palkaksi ja tuota peläten ei uskaltaisi piirtää naisen sydäntä.

Maria nauroi. „Te wertaillette, kuulen minä, kanoo-
nilla warustetun linnan naisen sydämeen, mitä te sanotte
herra maisteri?“

Kreivi G — filmäili kylmästi Johannesta.

„Minä sanon,“ vastasi Johannes, „että se joka aikoo
rhynnistykseen, olkoon linna naisen sydän tai kivistä rakettu,
tekee hulluuden, ellei hän houkuttele jonkun wartian linnassa
puolelleen, joka hänen rhynnistäesfään avaa portit —.“

„Mutta ellei hän tapaa linnassa pettureita?“ sanoi
Maria.

„Niin taiwuttakoon linnaa piirittämällä, kunnes se an-
tautuu.“

„Mutta jos hän itse on wälttämättömän tarpeessa,
jos ei hänellä olisi aikaa piirittää?“ kysyi kreivi.

„Niin olkoon wakuutettu, ettei rhynnistyksfään menes-
ty“ sanoi Johannes huolimattomasti. — „Neito Maria,“ li-
säsi hän, „Minä olen päättänyt.“

Johannes oli keskeyttänyt kreivin ja neidon puheen.

Maria punastui. Wihan ruusut nousivat kreivin
poskille. Hän huomasi, että jotakin oli Marian ja tämän
nuorukaisen välillä. Hän wetähyi takasiin kamariin, jossa
kowasti laski kätensä kapteini Leistin olalle.

„Mitä sinulla on, sinä olet suutuksissa?“ kysyi kap-
teini kääntyen kreiviin.

„Sano minulle kuka tuo töllö on, joka Marian wie-
ressä seisoo?“

Kapteini filmäili Johannesta. — „Hm! häntä en minä
tunne — — Olisiko? — — On Sumal'auta! — — Sinä
muistat weljeni ruusun; tuossa näet miehen, jolle Maria
kadulla sen antoi. Hän on hlioppilas, maisteri, tohtori tahi
jotakin semmoista. Elä sinä hänestä huoli, hän on, niin-
kuin kaikki nuo kirjatonkat, puolihullu. Tule, majorin wiini
on ihanaa.“

Kreivi ei siirtnyt, hän seisoi tarkastellen Mariaa ja
Johannesta ja hänen mustat filmänsä iskiwät tulta.

„No! joymmärrän,” sanoi kapteini suruifefi, „finäfin! Palaa weljeni aifanafi, fillä kohta lienee myöhään. Tuo tyttö, joka finun fydämeji on faanut tuleen, oli tufkin tähtännyt wiittätoifia wuottanfa, ennenkuin hänellä jo oli kofioita. — Kaunis kuori, kowa fydän.”

„Sano, neuwo! Minä tahdon koftaa,” puhui freiwi, „hän on häwäifnyt minua, hän on neito Marian läfnä ollefja häwäifnyt minua.”

„Ole hiidesfä tulinen ihminen, luuletko finä Marian pitävän mitään tuofa kirjapöllöfä — — ha, ha, haa!”

„Elä naura! — Wereni rupee kiehumaan; näe miten ilweillen hän tänne filmä — —. Mutta finulla on oikeen, minä olen tyhmä; kormaläskähylksen hän anfaitfifi, tuo nokkawiiifas maifterifi.”

Nyt oli uufi tansfi alfanut ja Johannes jätti Marian tansfimaan. Hänen filmänsä loifiwat ilofa, hänen fydämenfä lewottomuus oli karannut. Hän oli fanonut Marialle . . „Antakaa minulle anteekfi, mitä olen fanonut ja tehnyt teitä wafaan. Minä olin erehtynyt kun luulin fydämenne tyhjäfki; minä tunnen nyt fhyu kähtöfkeenne. Te ylönkatfotte fydämesfänne niinkuin minäfin maailman turhuutta ja ihmiften ulkofullaiifuutta. Tuo freiwi tuolla on fuuttunut minulle, minä wuofki? Että minä ufkalfin antaa hänelle teidän puoleftanne neuwon.”

„Minun puoleftani? Mifä te tiedätte minun ajatufjeni tuofa fota=afiaffa?”

„Neito Maria! yftäwällinen fana! Minua on majori tänä iltana käfkenyt tänne afumaan, minä en hylkää tyköäni ifänne hywyhttä. Me tulemme ufiammin kun ennen tapaamaan toifiamme; fopu meidän wälilläme olifi fuotawa. Minä pyhdän teitä puhuesfamme jättämään pois kaffi turhat fanat, kaffi turhat kfhymykfet, joihin itse ofaatte hywin wafata. Te tunnette ofakfi minun. Minä haen totuutta, enkä woi kärfiä turhia. Sanokaa minulle totuus, fuokaa minun fanoa totuutta teille. Olkaa wakuutettu, että

me molemmat voitamme enemmän, kun jos aamusta iltaan turhia puhuisimme."

Maria kummaksui tätä puhetta. „Kuka on sanonut, että me toisiamme tapaamme, kuka on sanonut, että minä aivon teidän kanssanne puhua?" oli hän kysyvä, mutta kysymykset jäivät kysymättä. Hän vastasi vakavasti: „Siis minä suostun, mutta lupatkaa että, sanoessanne minulle totuutta, puette sananne koveään pukuun, ja ettette wertautsilla, vaan suoraan sanotte mitä ajattelette. — Muistakaa, että minä olen nainen."

Tuon puheen lopetettua luuli Johannes saaneensa kyllin tanssista ja pidoista. Hänen sydämensä oli täynnä, hän tahtoi päästä rauhassa ajattelemaan, miten nyt oli sydämensä laita, miksi elämä tuntui hänelle nyt niin kokonaan oudoksi.

„Olkaatte hyvä ja laskekaa minua," sanoi hän kreiwille joka owensuussa seisoi.

Kreivi ei ollut kuulewanaan.

„Olkaatte hyvä ja laskekaa minua," kertoi Johannes kowemmalla äänellä.

Kreivi silmäili ylönkatseella Johannesta, näytti kuulleen pöyhynön, mutta seisoi kumminkin liikkumatta.

Johannes ei enää huolinut kreiwistä; hän kulki ikäänkuin ei kreiviä olisi ollut owella, töytäsi voimallisesti hänet syrjälle ja meni kamariin.

„Herra!" huusi kreivi tulisen wihaisena.

„Johannes oli saawuttanut pöyhän, jossa monenlaatuista wiiniä oli, hän tarttui lasiin ja kreiwille, joka kiihuhti hänen perään, sanoi hän kumartaiten: „Maljanne herra kreivi!"

„Herra!" huusi kreivi. „Te olette kolme kertaa peräksyttään häwäisfeet minua, te olette loukanneet minun kunniani ja . . ."

„Antakaa anteeksi," vastasi Johannes vakavasti, „se on tapahtunut tietämättäni. Jos loukkasin teidän kunniaanne, niin pyhdän nöyrimmästi anteeksi."

„Kuka te olette?“ huusi kreivi äänellä, joka waikutti, että kamarissa olemat kokoontuivat riitaisten ympärille.

„Se, minä näette,“ wastasi Johannes.

Yhä enemmän suuttuneena astui kreivi pari askelta lähemmäksi riitaweliään.

„Ja minä näen minä? jos sen lehtaatte ihmisten kuullen sanoa?“

Johannes ei ennättänyt wastata, sillä majori samosi nyt kiroten riitaisten välille. „Herra kreivi, maisteri Johannes! Mitä tuhannen perhanaa riitelette? Eikö maisteri Johannes lehtaa sanoa kuka hän on, herra kreivi? — Minä saan tietää antaa, että hän asuu minun luonani ja kuuluu tästä päivästä minun perheeseeni.“

Kreivi G — kumarssi. „Se ei estä minua waatimaan häneltä anteeksiantamus-pyyntöä.“

„Minä olen jo sen tehnyt,“ sanoi Johannes.

„Te olette talonpoika!“ huusi kreivi yhä enemmän wi hastuneena.

Kaikki kamarissa olemat kokoontuivat heidän ympärilleen.

„Zumal'auta, herrat!“ huusi majori ja hyppäsi kohoksi wihasta. „Minun luonani tämmöistä! Te olette, herra kreivi, häwäissyt minun huonettani — — —.“

„Kuullaan ensin, mistä riita on alkunsa saanut,“ sanoi Harmaalan parooni, joka metelin lopulla oli saapuwille tullut. „Herra kreivi, armonne antaa teidän ensin puhua.“

Kreivi G. oli wähän tointunut. Hän häpeäsi. Hän yritti puhumaan. Hän änkytti, waan kaikki mitä hän sai sanotuksi riidan selwitteeksi oli:

„Hän on talonpoika!“

„Johannes naurahti kuullessaan tuota puollustusta, mutta waadittuna selwittämään hän ei wirkkanut sanaakaan; hän tarttui lasiin ja joi.

Harmaalan parooni, majori ja kaikki hymmärtäväisemmät oliwat suuttuneet. Kun kreivi G — pian otti lakkinsa ja

kapteini Leistin ja monen sota-upstierin kanssa oli lähdössä, lähestyi majori Johannesta ja kysyi häneltä syhtä riitaan. Johannes kuisutti majorin korwaan ainoan sanan, joka majoria tyydytti, mutta josta kreivi näkhi yhä kowemmasti suuttuneen.

„Ensimmäinen syh lienee, jos aiwan tarkalle rupeamme, minusa,” jatkoi Johannes. „Löhsä sana, jonka neito Maria kyllä muistanee, lie suuttuttanut kreiviä,” ja Johannes jutteli nyt miten kaikki oli tapahtunut, ja wetäysi saliin.

Majori nyhkähytti päällään. Käveli pari kertaa kamarinsa poikki. Äkkiä naurahdi hän, tarttui lasiin ja waati herrat juomaan. „Mitä me nuorten riidoista, me wanhat miehet —.”

Kreivi G— tuli sanomaan jäähyväisensä. Majorin kaswot meniwät taas en wakaisiksi, mutta hän ei sanonut mitään.

Kreivi kumartausi. Hän sattui filmäilemään saliin auki olewasta owesta. Hän näki Johanneksen ja hänen kaswonsa waaleniwat. — Hän jätti sanaa sanomatta seuran.

„Hywä sydän, mutta pika-wihainen ja äkkipäinen kun tuli,” sanoi Harmaalan parooni. „Minä olen wakuutettu, että hän katterasti huomenna latuu, mitä tänä iltana wihasa tefi.”

„Hm!” mumisi majori. „Tompikumpi, se ei paremmaksi woinut muuttua.”

Nyt oli puhumista naisten ja rouwaswäen puolella. Kaikki tiesiwät, mikä oli tapahtunut, mutta syhtä siihen ei kukaan tiennyt, eikä herratkaan, sillä tuo kreivin ilmoittama syh ei ollut mitään. Hawaitessaan majorin pitävän tuon nuorukaisen puolta, jota ei kukaan tuntenut, närkästyhi moni, mutta majorin oikeus ja rehelliisyys oliwat niin tunnetut, että kaikki ajattelewaiset hymäršiwät kreivin olleen syhyppään riitaan, koska majori antoi hänen kieltämättä mennä.

Ainoa naisista oli, joka kummastelematta kuuli mainittawan, että kreivi G—n ja maisteri Johanneksen välillä

oli riita syntynyt. Hän hymärsi syyn riitaan. Tämän naisen sydän toi esiin syyn näin: „Sinun tähtesi ovat ne riidelleet. Sinun tähtesi!“ ja nainen ei sitä ottanut pahaksi.

Tämä nainen oli Maria. Hänen sydämensä ei nyt tyhjä ollut. Mutta missä on se nainen, joka ei mielihyvin näkisi tahi kuulisi olevansa riitaan syhyä nuorukaisten välillä? —

Tämä tapaus häiritäsi ilon, ehkä tuon totuuden jokainen koitti salata. Tanssittiin kyllä vielä, mutta tanssi ei tahtonut käydä entiselleen. Tapaus oli sitä kummempi, kun se Turun ylhäisemmissä oli tapahtunut, jotta se tietyksi sai alkuun puheita, käännöksiä ja wäänöksiä keski-säätyläisten feuroissa.

Namupuoleen yötä, kun olivat wieraat jättäneet pitalin, istui majori puhellen Harmaalan paroonin kanssa. Mitä uhot puhuiwat on yön kätkössä; mekään emme paljon pidä siitä lukua, kun kohta saamme nähtä, mitä tästä yöpuheesta seurasi. Majori oli näet suostunut erääsen paroonin ehdotukseen; suostunut syystä, että Johannes, majorin kysyessä mikä riitansa sai matkaan, oli wastannut: „Maria.“

Waan käykäämme maisteri Johanneksen kamariin. Hän istuu filmäillen uuden päivän koittoa. Hänen otsansa ja poskensa ovat waaleat, mutta hänen filmistänsä loistaa kummallinen walo. Hän on ikäänkuin unesta herännyt. Hänen sielunsa ikäänkuin saanut herättyksen. Hän hawaitsee kummaksuen muuttuneensa. Hän tuntee sydämensä tykhtävän tosin rauhattomasti niinkuin ennenkin, mutta tuota rauhattomuutta liewittää kummallinen tunne, jolle hän turhaan nimeä hakee. Hän ei aiwokaan heittäytyä uneen. Hän istuu, missä on istunut, kun alkawan päivän aurinko nousee. Hän istuu, missä on istunut kun uuden päivän huolet herättävät ihmiset. Hän istuu, missä on istunut kun Anna astuu huoneesensa. Mutta silloin, Annan tultua, leimahtawat hänen filmänsä, hänen ruumiinsa wapisee, hän tarttuu kummaksuwan tytön käteen: „Ystävänäni Anna,“ sanoo

hän wiehkeästi. „Sinä et enää tunne Johannessta; Johannes ei tunne itseään, Johannes rakastaa.“

Anna waaleni. Hän koetti hymhillä. „Ja rakastettu on?“ kysyi hän wapisewalla äänellä.

„Maria! Maria!“ huusi innokkaasti Johannes.

Mutta ruumiinsa woimat olivat nyt loppuneet. Anna filmäsi häntä ja huomasi, että Johannes nukkui.

Anna seisoi kauwan hänen wieressjäsä. Wihdoin astuiwat khyneleet hänen silmiinsä, hänen sydämensä oli siteensä puhkaista. „Ole onnellinen armahani, rakastettu!“ sanoi hän tustin kuultawasti ja jätti nukkuwaisen.

Mutta Maria! Hän oli iloinen. Hän nauroi Johannekselle. Hän näki unessa miten kreivi G— riiteli Johanneksen kanssa. Hän taputti käsiänsä.

XII.

Uusi päivä, uusi mieli.

Wielä nukkui Johannes sikeässä unessa kun majori astui hänen kamariinsa. Nukkujan nuorukaisen kaswoilla lepäsi rauha, hänen huulensa hymhiliwät jollekulle, jota sielunsa näki. Hän oli tuossa sangen suloinen ja ihana. Majori seisoi hänen wuoteensa wieressä kauwan herättämättä häntä.

„Hm!“ Ja majori kirosi itselleen. „Mitä piru minulla on, että minä tuota nuorukaista noin rakastan? Wieras, outo on hän. Kummallinen on hän ja kiittämätöinkin ja kumminkin pidän minä hänestä. Se kun sen hymmärtäisi —.“

Hän oli juuri herättää Johannessta kun tämän huulet taas hymhiliwät ja majori kuuli nukkuwaisen sanowan: „Maria.“

Majori säpsähti, hän hieroi silmiänsä . . „Kiitos Jumalan, että se on päätetty!“ sanoi hän itselleen ja nyt laski hän kätensä Johanneksen otsalle.

„Herättää!“

„Johannes awasi filmänsä ja nähtyään majorin hyppähti hän äkkiä hlös. „Antakaa anteeksi,“ sanoi hän.

„Se oikeen, ei sotilas sukkelampi . . . Minä tulin puhumaan eilisestä puheestamme.“

„Kreivistä?“

„Ei, ehkä minä teidän tähdenne suututin maamme korkeimpia sukujä ja oman wirtaweljeni. — Teidän kamarinne on walmis, saatte muuttaa sinne milloin teidän haluttaa. Minä saan myhös tietää antaa, että me, Maria ja minä aiwomme lähteä Harmaalaan. Maria lähtee huomenna, minä pääsen wasta tämän kuun lopulla. Minä pyytäisin teidät poisja ollessani astua isäntäwirkaan.“

Johanneksen silmäilhykset kadottiwat kirksaan walonsa. „Harmaala! — — Eikö se kartano ole R—n pitäjässä, minun syntyjäpitäjänäi naapuripitäjässä?“ kysyi hän.

„On, mutta mitä wastaatte? Saanko teidät isännäksi?“ kysyi majori kummastellen miettien, mitä Johanneksella oli Harmaalan kansja tekemistä.

„Minä kiitän teitä luottamuksestanne minuun, mutta en saata kähttää hywäkseni hywyyttäanne. Minä olen kesäsydännä aikonut kähdä wanhempaini luona,“ sanoi Johannes. Itsesjään liitti hän: „ja Metsämaasta ei ole penikulmaakaan metsjän poikki Harmaalaan.“

Tämä Johanneksen lause ei ollut majorille mieleen. „Kenen saan minä nyt taloni wartiaksi, kenen, johon uskalen luottaa?“ kysyi hän.

„Minä tiedän!“ lausui Johannes äkkiä. „Täällä asuu serkkuni, joka mielellään ottaa katsoakseen taloanne ja johon saatte luottaa pelwotta.“

„Hywä!“ sanoi majori. „Minä luotan myhösikin häneen ja jätän pelwotta taloni hänelle.“

Tosin tämä majorin lähteminen Harmaalaan oli kauwan edeltä päätetty, mutta Harmaalan paroonin tulo ja wiime illan tapaukset kiiruhtiwat sen pikaista toteutumista,

femminkin kun nyt majori hawaitsi, minkä olisi pitänyt osaan aavistaa, mutta mitä ei tullut ajattelemaan: että nuori nainen, ihana kuin Maria ja nuorukainen, kaunis kun Johannes harvoin kauvan ovat yksissä, ennenkuin ne toisissaan sytyttävät tuon tunteen, joka kerran oli majorinkin onnelliseksi tehnyt, mutta jonka ajan hän oli vähitellen unhotanut. Majori tunsi tyttärensä kemytmielisyhden rakkausasioissa; majori oli kuullut hänen pilkkaavan kofioitaan ja ilvehtien puhuvan lemmeistä ja nyt kun majori huomasi Johanneksen sydänsalaisuuden, oli hän iloinen, luullen eron pian sammuttavan alkavat tunteet.

Majori meni hyvillä mielin Johanneksen kamarista. Hän ei nähnyt silmäilyksiä, joilla Johannes seurasi häntä. Hän ei vielä tuntenut Johannesta.

Tuskin oli kolme tuntia kulunut majorin lähdöstä Johanneksen tyköä, kun Maria, missä valmistti itsensä matkalle, näki punastuneena nuorukaisen kiiruhtavan ulos kaupunkiin. Majori oli tyttarelleen puhunut Johanneksen päätöksen ja Maria aavisti, että Johannes meni nyt Annan luo — Maria arvasi oikeen.

Anna istui Johanneksen entisessä kamarissa. Hänen postensa olivat waaleat, hänen filmisjään kiilsiwät kirkaat khyneleet. Dmpelu makasi pöydällä; neula oli tänä päivänä saanut lewätä.

„Minä lähen huomenna kotia,“ sanoi Johannes, istuessaan Annan wiereen. „Mutta Anna! oletko sairas, mikä sinua waiwaa, sinä olet itkennyt?“

Anna hymyili. „Ei minua waiwaa mitään.“

„Et syhttä, iloinen tyttö, ole itkennyt. Sinulla on oma salaisuutesi,“ sanoi Johannes iloisesti, „ja mikä muu sydän-suru saattaa naisella olla kun — — sinä tiedät.“

Anna loi kummastellen filmänsä Johannekseen. Ääni, puhe ja sanat olivat oudot Annan kuulla; waan Anna ei kauvan Johannesta filmäillyt, ennenkun hänen suuret filmänsä täythyiwät khynelillä.

„Jumalan nimeen! mikä sinun on?“, kysyi Johannes nyt vakavasti.

„Ei mikään. — Entäs sinun? oletkos Mariaa nähnyt tänä päivänä?“

„Mariaa!“ Johannes punastui.

„Niin, Mariaa, armastasi?“

„Armastani?“

„Niin! Bai tahdotko kieltää, mitä aamulla tunnus-
tit, että rakastat majorin tyttärtä. — Se oli oma sanasi.“

„Jumalan nimeen! Anna! Olenko sitä sanonut? Aamulla? unessa siis. — — Se on tosi, —“ sanoi hän hiljaisella äänellä. „Sinä tiedät sen. Rakas Anna, pidä lasissa, mitä tuskin uskallan itselleni tunnustaa — —. Waan minulla on asiaa sinulle. Minä lähden kotia, majori ja Maria menewät Harmalaan. Ne tahtowat sinua kotimieheksi poisja ollessaan.“

Anna painoi käsiänsä rintaansa vastaan. Kynneleet kiuuiwat, mutta kalman walkeaksi meniwät kaswonsa. „Ei, en minä woi . . . en minä woi kulkea niissä huonehissa, missä neito Maria on kulkenu.“

„Sinä olet niin kummallinen. Anna! luota minuun, minulle tohdit sinä pelwotta aukaista sydämesi,“ sanoi Johannes ja otti Annaa käteen. — „Sinä et woi? — — Mikset woi? — Minä olen sinun kumminkin luvannut majorille huoneensa katsojaksi.“

„Sinä olet luvannut — — sinä tahdot! — — No, minä lupaan, minäkin. Saat sanoa majorille, että hän saa luottaa minuun.“ — — —

Johannes ei tietänyt, miten sanansa käwiwät Annaan. Haawa oli Annan sydämessä. Kuuman raudan työntsi Johannes siihen kun waati hänet elämään siinä, missä Maria oli elänyt; waati hänet kulkemaan, missä Maria oli kulkenut; waati hänet höt päiwät muistamaan iloisen unelmanja herättäjää. — —

So taidat hymmärtää Annan surun. Anna oli kauwan rakastanut töllin lasta.

Waan töllin lapsi ei sitä tietänht.

Hän eli nyht. Uuden päivän koi oli sydämesfään koitanut. Vainehitiwana kävivät vielä wanhan lewottomuustensa tunteet, mutta Johannes, wähän miettiesfään tilaansa, kun Annan thköä palasi, tiesi selityksen.

„Rakkautta olen minä hakenut, rakkautta olen minä kaiwannut. Rakkaus on se totuus, jonka perään olen pyrkinyht. Maria, kun olen kuullut, ettet minua ylönkatso, että sinun sydämesi tuntee mitä minun nyht. — Maria! silloin on lewottomuus luopunut minusta, eronnut sydämeestäni ijäksi —.“

„Johannes parka! harhatielle olet joutunut. Ätkinäinen kuin olet, tartut sinä olkeen, kun sinun pitäisi wäkewillä käfillä uida maalle — jos wälttää tahdot sydämesi uupumista. Nyht on sydämesi meri thyni. Waro itsefi! Kun taimas taasen pilwetth, kun aurinko, joka nyht kirkkahana paistaa, peitth, kun uudelleen myrskyt alkaa . . . Johannes, Johannes, silloin taittuu olki, ja sinun elämäsi alus käy elämän myrskysfä haakfirikkoon pinnan alla nyht kätthwän elämän salakareja vastaan.“ — Niin olisi sinulle warottajasi kirkkoherra sanonut, jos hän olisi elänht. — Ja Johannes olisi wertauksen hymmärtänht.

Nyht lepäsi kirkkoherra — ja Johannesehen elämän alus riensi kenenkään vastaan pitämättä humisewaa, pyöriwää, waahtoista koskea alas. — Anna seisoi rannalla ja itki.

XIII.

Lehti Marian päiväkirjasta.

’Minä olen vielä liian nuori,’ — sanoo Harmaalan parooni, — ’hymmärtämään mitä elämä waatii.’ Ei hän

tiedä kuinka vanha minun hymnärykseni on. Ei hän tiedä, että nuorella Marialla on sydän, joka puhuu, joka selittää kaikki. — — Kaikki — — sanoin minä! Ei — Ainoa asia on, jota olen sydämeltäni kysynyt, johon sydämeni ei vastaa. Minä en uskalla paperille antaa säilytettäväksi, mitä sydämeni yksin tallentakoon. — —

„Johannes tuli tänne eilen. Baroni otti kylmästi hänet vastaan. Hän saarnaa huomenna. — Tuliko hän — — uskallanko sanoa — minun tähteni? Oliko tänne tulonsa jattuma? Maisteri, vanhan pastorin apulainen, sanoi nauvaen: Johannes saarnaa Johannuspäivänä, mutta minä pahoin pelkään jonkun salaisuuden tallentuvan siinä. Mikä salaisuus se olisi? — Niin, kun hän eilen tuli, sanoi hän tahtovansa käydä kirkkoa katsomassa, pyhyi saada Johannuspäivän yli asua Harmaalassa. Siellä hänellä olisi rauhallisempi . . . ja Sumala tiesi mitä hän jutteli — — Mutta nyt olen minä paha. Lupasinhan minä Johannelle aina puhua totuutta ja kumminkin puhun minä hänestä, kun olisi hän . . . Ei, Johannes on suuri, ylevä sielu, sen tiedän minä niinkuin minä tiedän, että — — miksi punastutte poskeni? Eikö Maria saisi kerran puhua waka- wasti? — Minä tiedän, että minä ra— — No olkoon sana sanomatta. Sana ei tee sinne ei tänne. Minä tunnen mitä minä tunnen.“

„Baroni suuttui äsken Johannelle ja kutsui hänet itsellänsä. Johannes ei suuttunut; hän vastasi waan: „Kenesä, herra paroni, ei itsellänsähyttä ole? Oletteko te vapaa siitä?“ Baroni ei osannut vastata. — — Mitä tarkoitti Johannes paronin sanoessa: „Te sanotte totuutta hallowanne, waan minä pelkään, että te wikkauksilla kulette,“ kun vastasi: „Totuus, herra paroni, on aina on ijäti sama, muuttumaton, ehkä se meille kuolewaisille näkyy muuttuwal- liseksi —. Sofainen luulee, — luulette tekin, herra paroni, löytäneenne totuutta. Jos niin on, jos olette löytäneet sitä, tähtyy minun tunnustaa, että mikä teistä on totuus, on mi-

nun filmisfäni jotakin toista. Niin voi, herra parooni, totuus meidän katsoen muuttaa muotonsa, ehkä se on ijäti muuttumaton. — Sallikaa siis minun pitää totuutena, minä siksi olen nähnyt.“ Niin puhui hän nyt. Kun hän tuli asumaan meille Turussa, sanoi hän hakewansa totuutta, nyt on hän totuutta löytänyt. — — Johannes! Mina Johannes! — Eikö minulla ole muusta puhumista kun hänestä! — Ei, nyt lopetan minä. Niin, vielä olkoon se mainittuna, että Johannes . . . Taasen Johannes! Ei, nyt loppu!“

Näin kirjoitti Maria vähäiseen muistin=kirjaan Johanness=aattona.

Maria rukka! Wähän tunsi hän oman itsensä. Wähän tiesi Maria mitä ylioppilas mielti kävellessään Harmaalan ylikamarissa, kun hän, Maria, näitä riivejä kirjoitti. —

Johannes oli tullut, Harmaalaan. Hän ei tietänyt, että muut filmät kun Annan olivat päässeet sydämensä sala=owesta filmäilemään sitä kuvaa, joka nyt loistawan kirkkaana istui sydämensä entisen lewottomuuden alttarilla. Hän, jos tuon tiesi, ei olisi tullut Harmaalaan. Nyt oli hän siellä. Ja hänen, wiisauستieteen rakastajan, piti saarnaaman, julkisesti tunnustaman uskontoa, jota itse ei uskonut — —.

Sanotaanpa, että rakkaus on jokea. Eikö Johanneksen koko luonne sotinut ulkofullaisuutta vastaan? Ja kummin=kin on hän nyt satojen kuullen valmis ulkofullailemaan.

XIV.

Johannusaatto.

Kun Johannes tuli Metsämaahan, tuli hän niinkuin muinen kävelen metsäpolkua. Rauhatoim oli hän silloin, niinkuin ennen, mutta rauhattomuutensa oli muotonsa muut=

tanut. Hän oli eroitettu rauhastaan. Maria oli hänen rauhanfa. Metfämaassa kullki hän niinkuin muinen ruuhessa Kalajärweä, mutta weden pinnassa ei hän nähnyt kirkasta pilwetöntä taiwasta, ei loistawaa aurinkoa, ei omaa kuwaansa. Hän näki kakkissa Marian.

Päiwän oli hän ollut Metfämaassa ja jo mietti hän lähteä Harmaalaan, kun äitinsä, wanha, harmaapäinen äitinsä hellästi rufoili häntä: „Sinä saat nyt saarnata, waikka et vielä ole papiksi wihitty. Salli, armas poikani, minun nähdä sinut saarnastuolisfa ja minä sanon kun Simeon: Nyt Herra! laske palwelias rauhaan menemään“ — ja isä, wanha Saakko, sano: „Olisi tuota mukawa kuulla.“ Kas tuollaiset rukoukset, joiden sanoja Johannes ennen ei olisi ottanut kuullakseenkaan, löhjiwät hänessä puollustajan. „Minä tahdon tähttää tahtonne,“ sanoi hän. „Mutta omassa kirkossamme en minä saarnaa.“ Sewan rukoukset eiwät muutaneet tätä päätöstään; Sewan, joka mielessään jo kirkossa Johanneksen saarnattua äidin hlypehdellä wastasi kshymykseen: Kuka on tuo nuori pappi? — Se on minun poikani! — Mutta kun Sewa kuuli Johanneksen aikowan saarnata naapuripitäjän kirkossa, oli se hänestä wihdoin otollinen.

Johannes ajatteli: „Minä saan kähdä Harmaalaassa, minä pääsen paroonille tutuksi. Ehkä saan Marian kansa siellä wiettää kesiäni. Jos minä saarnaan, mitä minä en usko, tahdon minä sanoa: „Se on meidän uskontomme.“ Mutta ehkä löhthynee aine, josta saattaisi saarnata sydämes-täkin? Rakkaus on semmoinen aine.“ —

Perustukset oliwat löyhät. Mutta eikö wanhan äidin rukouksia pidä totteleman, jos omaa tahtoakin vastaan ovat? — Siinä myöskin perustus, Johanneksen mielestä.

Näin oli Johannes wähässä ajassa muuttunut pian ikään toiseksi ihmiseksi, mutta luonteensa pääomaisuus oli kumminkin järkähtämätöin sama. Minne intonsa kääntyi, sinne wei se hänen ajatuksensa, hänen mielensä, hänen ruumiinsa ja sielunsa. Wakinaista perustetta ei hänellä ollut. Laine

merellä, nyt myrskyninen, wahtoinen, vihainen, nyt lauhkea, hyyhtyvä, hiljainen — on hänen kuwanfa.

Rummafsuen otti Harmaalan jäykkä parooni häntä waftaan. Mutta Johannes ofafi, itse fiitä tietämättä, innollaan, jolla hän puhui, kun parooni fai aineheffi jotaki Johannekselle mieluiſta ja wakawalla hiljaiſuudellaan, kun ei parooni ofannut löhtää femmoiſta ainetta, niin miellhyttää tätä wanhaa, kunnan ukkoa, että hän jo enſi päivänä luopui entifiſtä ajatufſiſtaan Johannekſeſta. Parooni, jonka järvi pitemälle ulottui ſeuraamaan Johannekſen kuwitufſia ja arwelufſien juokſua kuin majorin, näki täſſä töllin lapſeſfa pian eriſkummalliſen Luojan rakafitetun — ja ſalaiſuudella ſhywällä, joffa Johannes tieſi pitää warſinaiſen ſhyn tulemiſeensa Harmaalaan, fai hän paroonin unhottamaan entifiſet ajatufſensa hänestä.

Johannus-aattona iſtui Harmaalan herraswäki hrttitarhaſfa puiftoſſa iloiſilla mielin nähden, miten aurinko järwen thhneefen punaiſena laſkeuſi, miten aituufſen takana kylän nuoriſo tansſi koiwun ympärillä; ſuuret, pienet pitäen käſiſſään pihlajan okſia. Ilta oli kauniſ ja käſki kauneudellaan iloifſemaan koko luonnon. —

Harmaalan kartano on ſuuri, ſuurempia mitä Turun läänifſä on. Se on wanha, muinaisaiſtaan ulottumat ſen muiftoſt. Se on wiimeifſiin aikoihin ſamaſſa ſuwuſſa pſhyhnyt ja ſen omiſtajat owat muinaisajan hſinkertaiſia tapoja ſäilyttäneet. Wanha parooni nauraa iloiſeſti. Hän, wanha ſotilas, on täällä niinkuin ennen muinen patriarkat teſtiſſään. Hänen wiereſſään iſtuwat poikansa ja tyttärenſä, iloiten ſilmäillen hänen hſtäwällifſiin ſilmiin.

Wanhan pihlajan alla iſtuu Maria ſolmien kufkaſeppeleitä ja Marian wiereſſä iſtuu luutnantti Klaus, paroonin poika. Hän on kufat poiminut, hänen päälaelleſfa on Maria luvannut laſkea ſen ſeppeleen, jota par'aikaa ſolmiin. Se on tälle nuorelle kauniille parille, kun parooni naurah-

telee ja ajatuksiensa selittäjä olisi sanonut, että hän näkee isäin ystäväyhyden sitowan yhteen lapset.

„Missä on meidän maisterimme?“ kysyi Maria äkkiä. „Lupasihan se tulla tänne nauttimaan luonnon ihanuutta. Mutta hänellä taitaa huomina saarna olla vielä tekeillä. . . Minkä lauseen annatte te, parooni Klaus, Johannes maisterista?“

„Hm! Minä en tunne häntä — — — Mutta ei hän hän ole maisteri, ylioppilas vaan —.“

„Varokaa itsenne,“ sanoi Maria naurahtaen. „Te muistatte, miten kävi krewi G—n kanssa —. Ette tekään näh kärkevän maisteria.“

„Ei, sillä te pidätte hänen puoltansa niin, että — — — Waan nyt on seppel valmis.“ Klaus laskeusi polvilleen. „Tähtäkää nyt lupausenne.“

„Mutta sillä ehdolla, ettette rupea riitaan maisterin kanssa.“

„Minä lupaan sen,“ vastasi Klaus, ja Maria laski nauraen seppeleen hänen otsalleensa.

Pitkä, mutkainen kävi käntävä kartanosta ruohosohwalle, jossa Harmaalan herrasväki istui. Puut oksineen ja pensaat kätkiwät ruohosohwan näkymästä, ennenkun tulia oli miltei istuimen edessä. Maria oli aamulla säikähtännyt Johannesta, joka siinä miettien istui, kun hän juoksi äkkiä oksain suojusta hänen eteensä. —

Kaikkien filmät olivat ihastuksessa kääntyneet Mariaan, joka sanomattomalla suloisuudella polwillaan olewan nuorukaisen pääläelle seppeleen laski. Ei huomannut kukaan, että käntävällä — mutkassa, aivan lähellä seisoi toinen nuorukainen waalea kun haahmo Mariaa katsellen. Ei huomannut kukaan hänen kolikkoja filmäilyksiänsä miten lensiwät. Ei huomannut kukaan ruumiinsa wawistusta, kun hän äkkiä kätkeysi puiden suojaan takajin; ei huomannut kukaan kuinka huulensa värisiwät, kun kuuli paroonin iloisella äänellä sanowan: „Maria! nyt on Klaus sinun ikuinen wankisi—.“

„Saanko olla sinun wankisi,“ kuiskasi Klaus hiljaan Marialle. Waalea nuorukainen, joka muutaman askeleen kulettua oli seisahtanut, ei tuota kysymystä kuullut, waan niin kuin olisi sydämensä kuullut sen, oli sydämensä tyhyyttästä lafata.

Mutta ennenkuin Maria ennätti mitään wastata, ennenkuin waalea nuorukainen oli saanut filmisfänsä mustunen maailman entiseen muotoonsa, nousi parooni, joka Klaus'en kysymystä ei aawistanutkaan, sohwalta. „Nyt laskee aurinko. Nyt nuoret! Tekin tanssiin koiwun ympärille. Niin on tapa ollut Harmaalassa minun muistinaikanani, niin on se ollut aikoja ennenkun nämä kähtävätkään oliwat perustetut, ja siitä on jo wuosia kulunut —.“

Klaus yritti pyhittämään Mariaa tanssiin, mutta Maria ennätti sanoa: „Joka kauniimman kukan minulle antaa ja kukan merkityksen sanoo, sen kanssa tahdon minä tanssiin mennä.“

„Jos minä olisin nuorempi,“ huusi parooni, „niin näkisit Klaus! — — — No, no! wirttua pojassanikin on ja joka hänen woittaa sen tahtoisin nähdä“ — — —.

Orttitarhan kähtävää pitkin riensi Klaus tuulen kiiwaudella, homin toisella puolella olewasta kuffatarhasta kuffia noutamaan. Siellä olikin mitä kuffia Suomessa tiettiin siihen aikaan, ja kauniimmat sieltä — olisiwathan ne kauniit! —

Rähtävä oli kaitanen. Rähtävän keskellä seijoi Johannes waalea kun lumi, waaleampi wielä. Klaus nähdesfään hänet seisahtui, juoksi taas sen sitä kiiruumin.

„Mene!“ jupisi waalea ja hieroi kädellään otsaansa, itäänkuin poistaakseen jonkun julman ajatuksen.

„Kuffia hän waatii, sen kauniimmat kuffat hänelle antaa, sen kanssa menee hän tanssiin“ — kertoi Johannes tuskin kuultawasti. Sitten seurasi hän, mutta kähden raskailta askeleilla, Klausta. —

Rähtäwällä makasi pihlajan kuffa, Klaus oli astunut

sen päälle. Johannes otti sen hylös, puhalsi pois hiedan ja tomun ja suoritti warren.

„Kauniin on tämä,“ jupisi hän —.

Hän kääntyi, lähestyi hiljaan sohvaa, jossa Klausta odottivat. Hän kuuli Marian sanovan: „Huomenna saamme ehkä kuulla mokoman saarnan, koska ei maisteria vielä näy.“

„Hän näkyy,“ sanoi Johannes, jonka kasvoille waalea hohde nyt oli laskeunut. „Hän panee neito Marian eteen kilpa-kukkaisen, hänkin.“

„Te olette olleet kätkössä, puitten suojassa, kuulen minä,“ sanoi Maria ja ottaen käteensä Johanneksen kukan, kyysi hän ilwehtien ja nyhkyhyttäen päätään: „Eikö parempaa, kauriimpaa löythynt pihlajakukkain seassa? Tämähän on kuuwa ja multanen. No mikä merkitys sillä on? Ehkä on juuri se syhnä teidän waaliinne.“

Johannes huokasi katsellen kummallisesti neitoa, ja hiljaisella äänellä wastasi hän: „Jos kukka puhua osaisi, sanoisi se: Metsässä olen minä syntynyt, aamurusko minun herätti, hyvän hajuni wuoksi minä taitettiin annettawaksi sille, joka ei arwoani hymärtänyt. Se heitti minun hietaan. Tuli fitten tunnotoin, astui minun päälleni, ja rhwetti minun lehteni. Mutta neito! — minä olen sama, kuiwana tosin rumempi. Rhwetettyinä ei minuusta kukaan huoli, waan puhdistista minua ja lehteni saawat entisen puhtautensa, wiruta wedellä minua ja minä elän — puhtaalla sydämellä elinaikani. Selitä nämä sanat itsellesi. Ne ehkä opettawat sinulle, ettei maailmassa kaikki ole kultaa mikä kiiltää.“

Maria oli Johanneksen puhuesssa luonut silmänjä häneen, hawainnut hänen waaleutensa ja hän tunsi itsensä liikutetuksi, waikka ei tietänyt miksi. Hän wastasi: „Kiitoksia, herra maisteri!“ „Waan,“ lisäsi hän, „paroni Klaus tuo minulle myös kukkia. Kauniimmat woittaa.“

Johannes wetäysi siwulle. Hän kuuli jo Klaus'en tulewan. Hän tunsi taasen pian samallaisen tuskan rinnassa kuin äsken seisoesaan kähtäwällä. Tämä tuska yhä

eneni kun näki Klaus'in kukat. Mitä yrttitarhasja kauniimpia oli, ne oli Klaus taittanut, ja niitä niin yhdistännyt, että walfoisten kulkain keskellä oli kauniista punaisista wä-
häinen, joma M.

„Tässä owat kilpa-kukkani,“ sanoi Klaus ja antoi saaliinsa ihastuneelle Marialle. „Ne owat tosin vähäiset; parempia, kauniimpia olisi ehkä löyhtynyt, mutta aika ei pitkää tarkastusta myöden-antanut.“

Maria otti wafempaan käteensä Klaus'in kukat, pitäen oikeasja Johanneksen: „No, ja näiden merkitys?“

„Sen nähtäneehä ehkä punaiset kukat walfoisten keskellä.“

„Mitä ne näyttää?“

„Että kaunis neito Maria aina on kulkewa surutta, murheetta kukkien keskellä —.“

Maria hymyili. „Walitseminen on waitea,“ sanoi hän, „sillä minä en hymärtännyt maisteri Johanneksen selitystä kukkanja puolesta. Minä luulen kumminkin, että hän itse jo hawaitsee olewanja tappiolla.“

Johannes waaleni yhä enemmän. „Tappiolla! jo näen sen,“ wirkkoi hän.

Mutta nyt hypähti Maria ylös säikähtyen ja heitti Klaus'in kukat kau'as kädestään: „Huu!“ huusi hän.

Kauniimmasta kukasta oli suuri musta mato kontannut ja pitkin tuota punaista M—ää lähestynyt Marian kättä.

Johannes oli woittanut. Maria pani kätensä hänen käsiwartensa alle ja sanoen Klaus'ille: „Teidän kukkanne oliwat kauniit, mutta ruma oli niiden sydän,“ — lähti hän nuorison luo kentälle.

Parooni Klaus waaleni nyt wuorossaan. Mutta Johanneksen postille oliwat ruusut nousseet ja hänen filmistänjä loisti ilo.

XV.

Tunnustus.

R—wesi on kirkas ja thyni. Wähäistäkään lainetta ei näh. Maa seisoo wehriäisessä puvusja, ruusut ja kukkaiset ovat awanneet kruununsa. Aurinko lämmittää niitä suloisilla säteillään. Wuorten haltiat ovat peläten päivää paenneet luolihinsa. Itse ruma, kolikko Louhen wuori hymyilee alkawalle aamulle. Saaret peilailewat itseään thhneesen; linnut tuhansittain laulawat ja wisertelewät. — Kaikki on kaunista, sulosta, R—wedellä ja R—weden seuvuilla. — Mutta tämä aamu onkin — Johannusaamu, keski-kesän juhlapäiwä.

Souda nuorukainen tällaisena aamuna rakastettusi kansja thhneen selällä! Siellä awaa sydämesi, kerro awarasja sielusi tunteet. Siellä, kusja luonnon ihanuus ympäröitsi sinua, woi sinun kielesi löytää sanat tunteesi selitykseksi — ja jos kielesikin olisi lukittu, jos sanoja kaipaisit, tosin silmäsi ei saata olla selwittämättä, mitä sydämesi pohjalla liikkuu, sillä silmä on sielun peili, — niin ajatteli eräs nuorukainen R—weden rannalla seisossaan eräänä Johannuspäiwän aamuna.

Niin ajatteli hän. — Ajatteliko waan?

Tänään tahi ei koskaan!

Puolen tuntia on kulunut. So kulkee vähäinen wene R—järvellä, kulkee lähellä tuon ihanan saaren rantaa, jonka kaunis kuusikko näkhy Harmaalaan.

Ei ole usein wene Harmaalasta Kuusiston saaren siwu kulkenu. Kuuset ikäänkuis kutsuwat: Tule tänne! Täällä meidän oksaimme alla saat siimestä ja warjoa; täällä on kukkainen kaunis, ja tuoksujwa on pehmeä ruoho, tule kuuntelemaan lintujen laulua; tule laulamaan niiden kansja!

Waan weneen soutaja ei huomannut tätä sanatonta käskyä. Hän ei nyt saaresta mitään pitänyt, hän katjeli naista joka perässä istui.

Kalat hyppelivät iloisina vedessä: Katso tänne! Täällä on ilo ja riemu. Me iloitsemme Jumalan rakkaudesta, joka veden on aurinkonsa säteillä lämmittänyt. Katso tänne ihana neito; ja kiitä meidän kanssamme Jumalaa!"

Waan nainen katseli nuorukaista joka souti.

Hiljaan kulki wene. — Sana ei häirinnyt äänetöntä matkaa — —.

Ympäri saaren kulki wene, kiersi lahdet ja salmet. Wielekään ei häirinnyt puhe luonnon hiljaisuutta.

Ulangossa seisoi ikiwanha kirkko. Sen owet olivat kiini, mutta rannalla poimivat rippilapset kulkia ja taittivat pihlajan oksia. Weneessä istujat filmäsivät kaukaa niitä. Soutaja antoi airojen lewätä. Sitten loi hän filmänsä saarelle. He olivat nyt rannan wieressä.

Rannalla oli huone.

„Mäettekö huonetta saarella?“ kysyi nuorukainen.

„Miksi en sitä näkisi. Hupahuoneemmehan se on?“ — wastasi neito.

„Lasketaanko maalle?“ kysyi nuorukainen.

„Lasketaan. — — Mutta milloin — —?“

„Kohta saatte selityksen, miksi minä olen tälle kummalle retkelle teitä pyytännyt.“

„Kohta! Mina kohta! Namu joutuu, päivä ehtii, tuskin enää ennätämme Harmaalaan takaisin.“

Nuorukainen ja nainen nousivat saarelle. —

„Soko kadutte, että minua seurastitte? — Te olette aluloinen, te ehkä oudoksutte päivän tuloa unettoman yön jälkeen?“ kysyi nuorukainen sitoen wenettä rantapuun oksaan.

„Taisinpa ajattelemattomuudellani taas tehdä tyhmästi,“ sanoi nainen nauraen, ja ajattelemattomasti juoksi hän kulkaiskenttää tuon vähäisen huoneen luo.

Nuorukainen seurasi häntä.

„Kuinka ihana on täältä näkyala,“ ajatteli nainen, mutta kowaa kysyi hän: „Tämäkö nyt on se muita ihannampi näkyala, jonka tahdoitte näyttää minulle?“

Nuorukainen huokasi. „Eikö tämmöisellä paikalla, tämmöisenä aamuna ole ihanuutta kylläksi? Neito Maria! Teidän sydämenne ei ole niin kova kuin sananne. Te ihaillette tekin aamun ja seudun kauneutta. Wähän aikaa vielä ja järwi täyttyh wenehillä. Te saatte nähdä, mitä ette ennen ole nähneet; hymmenhankaiset miten ne kilpaa soutaen pian linnun kiiwaudella rientäwät jäljettömällä radallaan. Te saatte nähdä miten Harmaalan kirkkowaneen antura wesipinnan kuohulla halkaisee. — Mutta kaste ei ole vielä kuiwunut. Rähkäämme tuohon huoneesen —.“

He istuivat tuossa huonehessa, joka vielä lahoneena Ruusiston saarella seisoo.

„Neiti Maria!“ sanoi nuorukainen.

„Johannes!“ sanoi nainen hymyellen. — „No nyt?“

„Maria!“ kertoi nuorukainen ja hänen äänensä wapi si. Te olette kysyneet, miksi minä teitä houkuttelin seuraamaan minua. Te tiedätte ehkä syyn.“

„Minä! En!“ wastasi Maria, mutta äänensä oli toinen, sanansa toiset.

„Maria, te tiedätte sen. Te olette nähneet miten olen muuttunut. Te olette muutokseni wai kuttaneet. Miksi olen minä Harmaalaan, outojen ihmisten pariin tullut, minä, joka ennen pian ihmisiä wihasin? — Miksi? Teidän, yksin teidän tähtenne. — Maria, minun silmäni owat jo aikoja sitten sanoneet, että minä teitä rakastan. Nyt owat korwanne kuulleet, mitä luulen sydämenne kauwan tietäneen. Nyt Maria waadin teiltä wastausta, owatko minun silmäilykseni hawainneet totta kun ne minulle owat kuiskuneet: Maria ei sinua hönkätso, hän suosii sinua, hän ehkä rakastaa sinua. Nyt minun nimipäiwänäni, nyt kun kaikki luonnossa rakastaa, nyt Maria kysyn minä: saako halpasu kuinen töllin poika korkeasjukui sta neitoa morsiamenaan tanssiin wiedä, kun pitääjän herraswäki illalla Louhen saarelle kotoontuu? — — saako?

„Johannes! Miten käy saarnasi kanssa kuin kirkkoon

tulet?" kysyi Maria nauru huulillaan. — „Miten käy saarnastuolisissa kun nyt jo saarnaat suusi puhtaaksi. — Sinä rakastat minua . . . Se hyvä. Sinä olet vähintäinkin neljäskolmatta, joka minulle on samaa sanonut. — — Mina samaa, samaa, niin lempeästi, niin hellästi: „Minä rakastan sinua!“

Maria nauvoi ja katseili Johannesta, joka waaleana seisoi hänen vieressään.

Jos olisi Johannes tuntenut, niinkuin hän luuli, Marian, olisi tämä puhe ilahuttanut häntä. Hän olisi Marian äänestä kuullut, että toiveensa olivat tähtetyt, hän olisi suudellut majorin tytärtä morsiamenaan. — Mutta Johannes, joka omissa luulossaan oli suuri ihmistuntia, ei ensinkään tuntenut Mariaa, ajaessaan omaa asiataan. Hän, joka tiesi kerran eroittaa kuoren ja sydämen, ei nyt enää sitä taitanut; intonsa sekoitti hänen muuten selvät ajatuksensa. — Hänen olisi pitänyt hawaita Marian mielen siitakin, että Maria nyt ensikerran hänet sinuksi kutsui. —

„Maria! Minä olen erehtynyt!“ oli ainoa mitä hän Marian puheelle vastasi; „nyt lienee aika, että palaamme.“

Maria hawaitti loukkauksensa Johannesta. Hän luuli vielä kyllä saavansa tilaa sitä parantaa, hän ajatteli: Kuta enemmän minä häntä kiusaan, sitä suurempi on ilonsa sitten. — Mariaakaan ei tuntenut Johannesta.

„Huomenna tulee kapteini Leist Harmaalaan,“ vastasi Maria, ei kuulewinaan Johannuksen sanoja. —

Mutta Johannes lähti huonehesta, lähti weneen luo. Maria seurasi häntä hyräillen, hyppien. Maria tiesi nyt, minkä warmaan oli tietää tahtonut. — Maria oli onnellinen. —

Kannalle kun tulivat oli Harmaalan kirkkowane walmis lähtemään. Parooni näki Johannuksen, näki Marian. „Kewyhtmielinen, ajattelematon lapsi,“ sanoi hän. „Suokoon Jumala, ettei ajattelemattomuutesi saa sinut onnettomuuteen vielä.“ —

Barooni Klaus, joka eilen illalla oli myös saanut tanssia Marian kanssa, oli siitä hyvillään, että pian pääsisi näkemästä tuota maisteria. Barooni Klaus, joka luuli Marian aamupuoleen hötä menneen samate kun muut lewolle, oli, aamulla kuullessaan palkollisilta maisterin ja neito Marian jo lähteneen järwelle, hirmustunut Johannekselle, mutta kun nyt näki riitaweljensä waaleana rannalla ja Marian hyppelewän puistossa, hymmärsi hän, Klaus, taitawansa toivoa. —

Barooni Klaus naurahti. „Nyt kelpaa mennä saarnaamaan, kun olette koko yön walwoneet ja tanssineet,“ — sanoi hän. Barooni Klaus ei tietänyt, että Johannes taisi walwoa ja oli walwonut usein enemmän kun wuorokauden wäsyttävämmässä työssä kun tanssissa ja soutamisessa. —

XVI.

Saarna.

Ken voi tietää, kenen filmät ovat syvän meren pohjalle saakka filmäilleet, mitä siellä on? Ehkä on siellä uusi, tuntematon meripetojen waltakunta, ehkä elää siellä eläimiä, joista emme osaa ajatella? — Ken voi tietää, mitä siellä elää, kun meren pinta tynnenä kuwailee auringon säteitä?

Ken voi tietää mitä ihmisen sydämessä liikkuu, kun polttawat filmät tirkistelewät eteensä, kun waaleat huulet wapisewat, kun postista viimeinen weri katoa. Ken voi tietää, kenen filmät ovat ihmisen sydämeen katsoneet?

Ryhyä saanee ihminen, waan yksin Jumala tietää sen.

Muori mies astui saarnastuoliin. Ihmiset, jotka kirkossa istuivat, jotka sian puutteessa seisoiwat, kuiskuttuivat toisilleen: „Se on Metsämaan Saakon poika!“

Owen suussa istui wanha pariskunta. Waimo itki, mieskin oli liikutettu. — Tämä pariskunta oli saarnaajan isä ja äiti.

„Ompa se ihmeellisesti waalea, tuo pappi,“ sanoi pieni rippikoulu=tytär.

„Hän on kauniin mies, minkä ikänä olen nähnyt,“ huiskasi pappilan rouwa naapurilleen. „Kats! hänen hiuuk=senja omat kun kulta. Suloisesti paistaa auringon säteet hänen pääläelleen.“

Niin tekivät ihmiset muistutuksiaan. Ken oli nuoru=kaisen sydämeen katsanut!

— „Kuule!“

„Rakkaus on wäkewä niinkuin kuolema, ei weden paljous taida rakkautta sammuttaa, ei wirrat sitä upottaa.“ *)

„Kuule! Hän alkaa ilman tawallijetta rukouksetta; tästä ei mahda tulla tawallista saarnaa.“

Nuo sanat kuuli neito Maria; hän tiesi syyn saarnaa=jan waaleuteen, waan hän hymyili.

Nuorukainen saarnasi, hän saarnasi sydämen sanat. Hän selitti rakkauden, hän selitti sen niin, että sitä kaikki hymärjivät. Hän sanoi sen taivahan ja maan woimista olewan woimallisimman, hän näytti sen luonnon, sen salai=suudet, sen riemun, sen ilon; hän näytti miten ijankaikkinen, Raikkivaltias saattoi tulla ihmiseksi, kuolla pahantekijäin kuoleman. Hän näytti Hänessä woimallisesti tuota waatiwan rakkauden.

„Niin yksinkertaisia sanoja, niin samalla sywämielisiä ei liene ujein kuultu,“ sanoi kirkkoherra apulaiselle, kun saar=naaja esipuheensa lopetti. —

Kiertämällä saarnansa tekstin sai saarnaaja ainehekseen rakkauden.

„Mitä on oikea rakkaus?“

Sekö lemмен suosio, jonka ihmiset tawallisesti kutsu=wat rakkaudeksi, sekö sibe, joka saa kaksi ihmistä yhteen sibo=tuksi, sekö into, joka meidän tietämättä, mistä se tulee, het=

*) Korf. Weisju 8: 6, 7.

keksi wie tunteemme taiwaasen, sekö riemu, jonka sanomme oleman korkeimman, minkä tunteneet olemme? Niin, maallisesti katsoen on tämä rakkaus. Mutta onko tämä rakkaus sillä oikea, totinen?"

„Rakkauden lähde on Jumala. Taiwas on rakkauden koto, vasta siellä voi rakkaus olla oikea, totinen. Mutta ihminen voi jo täällä olla autuas, olla taiwasassa. Hän voi tuta ijankaikkisen, firrkaan lähteen kuohun sydämessään. Jokapäiväinen rakkaus saa pian korkeutensa kuffulalle, josta wähitellen ajan pitkään wyörhyh alas, lähestyhy taasen maata ja joutuu niin maailman huolen, maallisten huolten tukahtuttawaksi. Niin ei oikea, taiwaallinen. Se kiihtyhy, se enenee, se nousee, se wanhenee niinkuin ikämme ja lujenee samassa. Koetukset kaikki se kestää. Ei ole mikään sille mahdotoin, ei ole kuolema sille kaikera rakastettunsa tähden.“

„Muista Jumalan rakkautta ihmisiä kohtaan! Meidän rakkaudemme ei voi Jumalan rakkaudelle wertoja wettää, mutta meidän rakkaudemme voi lähestyhy sitä.“

„Ketä rakastamme?“ Wastaus tuohon kysymykseen on erinkaltainen. —

„Ahne rakastaa rahojansa. Njan pitkään kiihtyhy hänen rakkautensa. — Onko hänen rakkautensa oikea? — Meille sanotaan: „Älkää maailmaa rakastako, eikä mitään kun maailmassa on.“

„Toinen rakastaa kunniaa ja ylhäisyhyttä. Kuta enemmän kunniaa hän saa, sitä enemmän kiihtyhy kunnia-pyhntönensä, „waan Jumala häntä tuomitsee.“

„Niin on kullakin ihmisellä rakkautensa. Yksi on oikea rakkaus.“

„Kun henkemme, sielumme rakastaa sielua — niin on tämä rakkaus ijankaikkinen, sillä se sitoo mitä kuolematointa on meissä yhteen. Sen tiesi kuningas Salomo, kun hän sanoi: „Minun ystävänäni on minun, ja minä olen hänen.“

„Yksi on oikea rakkaus, rakkaus, joka ei petä — Rakkaus Jumalaan.“ —

Waan ken voi kertoa mitä saarnaaja puhui, kun hän sydämensä syvyyden sanoihin puki? Kuunneltiin ja kummastuttiin, miten tavallisimminkin sanat hänen suusjansa saivat ikäänkuin pyhäpuvun yllensä.

Johanneksen ääni oli ollut tähän saakka lempeä, hellä, sydämellinen. Mimmoisesta rakkaudesta hän puhui, ei tietänyt koko kirkoissa muu kun Maria. Kuta enemmän Johannes tunkeui rakkauden sisuperustukseen, sitä yhä enemmän tunsi Maria oman itsensä.

Waan nyt kävivät Johanneksen waaleat kasvot pian himeän punaisiksi. Hänen äänensä muuttui kovaaksi, karkeaksi; hänen ruumiinsa vapisi, kun hänen sanansa kajahtivat Herran temppeleissä.

„Me haemme tätä rakkautta. Me luulemme löytäneemme sen maallisessa olennessa. — Me luulemme!“

Hän puhui hyljätyn rakkaudesta; tulesta, joka polttaa loppumatta; rakkaudesta, joka luulee löytäneensä vastinetta, waan näkee erehtyneensä.

„Sinä kysyt: Voiko semmoista helvettä maan päällä löytyä?“

„Ei ainoastaan voi, mutta on, — Jumala yksin näkee mitä sydämessä on.“

„O ihminen! Kova on koetus, jolla Jumala koettaa, rakastatko häntä. Epäilyksien mustien wuorten läpi kulettaa hän usein sinua ja kun sinä huudat: „Minä epäilen, sillä ei ole yhtään Jumalaa!“ niin et sinä vastausta saa. Waan hänen on koetus; me uneksimme.“

Jo nyt hymäräsi parooni Klaus saarnaajaa. Hän näki epäilyksen loistawan saarnaajan silmissä. Hän tunsi sydämensä hirmustuvan. —

„Kun kaikki sinut pettää, kun avusi löhdät ei minnekään kelpaawan, kun sinun pyhimmat tunteesi ihmiset hylkää. — Mikä olet sinä? Ruoko ja kaisila olet sinä, waan ruoko ja kaisila kato.“

„Kun aurinko pimenee ja epäilyksen lainehet käyvät

waahtoisena pääsi ylitse; kun pimeässä on pelastus kokonaan kateessa, mikä olet sinä? — Mitätön pisare olet sinä kuohussa, sinun rakkautesi Sumalaan on ollut ulkokullatun. Sentähden häältyt sinä niinkuin haakki suuressa ilmassa merellä.“

„Sumalaan yksin turvaa! Häntä, yksin häntä rakasta!
— Amen.“

Kyhneleet waluiwat Gewan filmistä, wanha Saakkofin oli symvästi liikutettu. „Semmoista saarnaa ei kahdesti kuulla“ — sanoiwat he toisilleen.

Mariaa ei nyt nähnyt, hän oli kumartunut penkkiin. Itkikö hän, sitä ei kukaan nähnyt, mutta kun hän Johanneksen astuessa saarnastuolista, nosti ylös päätänsä, oliwat hänenkin poskensa waaleat, hänen filmänsä punaiset. Mauru oli nyt kaukana hänen huuliltaan.

Sanankuuliat oliwat luulleet saarnaajan pelwosta waalenneen saarnastuolissa, mutta kun oli Amen, Amen sanottu ja hän yhtä waaleana, jos suinki vielä waaleampana käwi alas saarnastuolista, sanoiwat he: „Hän on puhunut totta. Näe, kuinka totiset kaswonsa owat!“ —

Marian oli kun oliji Johannes vielä puhunut. Rip-pilapset käwiwät Herran ehtoolliselle. Maria tuskin hawaitsi tuon. Hänen ajatuksensa eiwät alttaria lähestyneet; ne oliwat saarnaajan luona: „Sumala, suuri Sumala! kuinka hän minua rakastaa! Anna minulle anteeksi, Johannes, minä olen pahasti tehnyt“ — niin ajatteli hän.

Wäki samosi kirkosta, Sumalan palvelus oli loppunut. Maria istui, missä oli istunut, hänen filmänsä oliwat kääntyneet sakaristoon päin. Hän odotti. Wihdoin aukeni sakariston owi ja papit tuliwat ulos kirkkoon. Niistä ei Maria mitään pitännyt. Hän filmäili tuota nuorukaista, joka viimeiseksi tuli. —

Waan nuorukainen ei luonut filmiänsä häneen. Hän tirkisteli eteensä, hän kulkki kirkkomaalle, siellä seisahtui hän wäen seasfa.

Maria hawaitsi tämän hlönkatseen ja nyt nousi khynele hänen silmäänsä. Hän riensi ulos toisesta owesta, hän saawutti kirkkopihalla muut herrasväet. Hän seurasi niitä pap-pilaan rastaalla mielellä. „Louhen saarella illalla saan minä häntä ainaki kahdenkesken puhutella“ — ajatteli hän.

Nyt oli majorin tytär kufistettu. Kufistaja oli rakkaus Johannekseen. —

Kirkkoherran wieresjä käweli Harmaalan parooni. „Kuule, weljeni!“ sanoi wanha sotilas, „me saimme tänään saarnan, jonka wertaista eivät suinkaan minun korvani ole ennen kuulleet, ehkä saarnaaja sillisjä jätti ewankeliumin selityksen. Minä nyt hymärrän miksi majori —s häntä niin suosii, mutta yhtä minä en hymärrä, sano sinä minulle se ja sinä selwität samalla päivän ewankeliumin: Mitkä luulet tästä lapsesta tulewan?“

„Sen tietnee yksin Jumala; siinä nuorukaisessa on suuria lahjoja.“

Minä olen pitänyt häntä tämän uuden ajan apostolina, näiden kummallisten uusien Jumaluusoppien harrastajana, jotka rupee lewenemään meidänkin maasfamme,” sanoi apulainen, „mutta se joka näin saarnaa kuin tämä, ei saata Jumalan oloa kieltää.“

„No mitäs Kärmälä piti saarnasta?“ kysyi kirkkoherra kääntyen talonpoikaan, joka wieresjänsä kufi.

„Kylläpä se pani ihmisen ahtaalle,” wastasi ukko.

„Mitä saarnaaja käski rakastaa?“

„Birua,” ajatteli Kärmälä, joka wihoisjaan oli kuulut ahneudesta kirkossa puhuttawan, mutta kowaa sanoi hän: „Jumalaa, senhän jokainen tietää ennenkin,”

Saarna ei siis teidän mielestänne ollut hywä?“

„Olipahan tawallinen,” mumisi Kärmälä.

XVII.

Kirkkomaalla.

Johannes oli jäänyt kirkkomaalle seisomaan wäen joukkoon. Johannes seijoi siinä koska wäkiin seijoi, siirtymättä eteenpäin tahi takasin.

Hän ätkiä ikäänkuin unesta heräsi. Hänen edessänsä, pari sylvä paikasta missä seijoi oli awonainen hauta. Hän lähestyi sitä, hän silmäili sinne.

Haudasja oli musta ruumiinarckku.

„Kuka on se, joka tässä on viimeisen leponsa löytävä?“ kysyi hän.

„Kärmälän torpparin poika,“ wastasi joku joukosta. Eräs kristillinen wanha piika, kuuluisa Sumainen, lisäsi: „Hän kuoli rakkaudesta maallisiin; hän oli helläsydäminen, pian naisluonteinen, mutta mitä se auttoi häntä! Hänen olisi pitänyt oleman kirkossa tänäpäivänä, niin ei paha henki olisi saanut valtaa hänen ylitsensä.“

„Kuka olet sinä, joka häntä tuomitset?“ sanoi Johannes kiivaasti, ja kääntyen mieheen, joka ensin oli kysymykseensä wastannut, kysyi hän: „Nuorukainen siis rakasti! Mitä?“

„Hän rakasti isännän tyttäätä, mutta hän oli köyhän torpparin poika, niinkuin minä, hänen weljensä. Isäntä on rikas, mutta ahne mies. Antti-wainaa, jonka haudan peitämme, kun isä tänne ehtii, ei kärjinyt nähdä, miten isäntä naitti tyttärensä miehelle, jota tytär ei rakastanut; ja miten olisi saattanut rakastaakaan, kun hän Anttia rakasti! Antti sai tästä kuoleman, niin sanoi hän ainakin itse. Kewäällä sairastui hän ja rakastettunsa hääpäivänä viime wiikolla, meidän ollessamme morsianta katsomassa, hiipi hän wuoteeltaan Kärmälään, jonka saunasta hän saman päivän iltapuoleen tawattiin kuolleena.“

„Rakastiko tyttö häntä? Miten sanoit?“

„Saatte itse nähdä, tuossa hän tulee.“

Johannes näki haamun, lumi-waalean naisen lähestyvän hautaa. Johannes wetäysi siwulle. Nainen meni haudan partaalle, loi alas filmänjä ja näki arkun. Sanaa eivät sanoneet hänen huulensa, khyneitä eivät muodattaneet hänen filmänjä. Kuin patjas, jota vastaan nojautsi, seisoi hän liikkumatta.

Kuolleen isä tuli tuoden lapiota. Isä ja weli rupe-sivat kätkemään haudan sywhyhteen, mikä haudan oli. Kun ensimmäinen lapiollinen multaa saawutti arkkua, säpsähti nainen, rintansa wetäysi kokoon. Liikkumatta seisoi hän sitten, nähden miten arku multaan wähitellen katosi.

Nyt oli arku kätettyä, lapiollinen multaa wielä, eikä nähtyisi mitään enää.

Isä heitti sen lapiollisen, mikä puuttui.

Nuorukainen oli ijäksi maan päältä kadonnut.

Nyt liikkui nainen. Hän waipui maahan, hän pyörähti, hän olisi pudonnut hautaan, ellei Johannes olisi saanut hänen kiini.

„Tyttö rakastaa!“ sanoi Johannes itselleen. —

Weneitä oli paljon kirkkorannalla, usiampia jo järweläfin.

Johannes lähestyi rantaa. — —

Harmaalan pieni wene, millä aamulla pehtori oli tullut, kulki Harmaalaan päin. Sitä souti yksinäinen.

Tämä soutaja oli Johannes. Kuusiston saarelle silmäili hän surullisesti. „Minun onneni hauta!“ jupisi hän.

Nyt ei hän ihailnut seudun kaunetta. Kun oli Kuusiston saari näkywissä, katseli hän sitä. Kun se katosi, laski hän filmiään alas, weneen pohjaan.

„Mikä maisterilla on! Onko hän sairas?“ oli kirkkomaalla juntio kshynyt luffarilta; tämä samaa Johannel-selta. —

„En!“ oli Johannes wastannut.

„Hän on tottamaarian sairas,“ oli wäki kirkkomaalla sanonut; niin hän on kun haudasta nousnut.“ —

„Mitä hänen nyt on? — Muut herrat meniwät niin kuin ainakin pappilaan kirkkoherran nimipäiwää wiettämään, mihin maisteri menee?“ kysyttiin.

„Harmaalaan,“ oli Johannes wastannut.

„Antakaa minun tulla soutamaan teidän wenettänne?“ oli wanha ukko pyytänyt. —

„Minä pääsen yksinkin,“ wastasi Johannes hänelle.

„Oho!“ möräsi itseksensä ukko. „Kirkossa hän puhui niin juloisia sanoja, nyt ärkkyy hän kun suuttunut. —“

Mitä hänelle oli sanottu, mitä hän oli wastannut, siitä ei Johannes tietänyt mitään.

Hän oli kun mielipuolinen.

XVIII.

Kewytmielisyyden ensimmäinen hedelmä.

Louhen vuori on ruma ja kolko. Kolkon wuoren juurella, kiwiheittäjä maasta on Louhen saari. Se on kaunis ja ihana. Suuri se ei tosin ole; ei, päin wastoin wähäinen. Se on ruohoinen kenttä; ainoastaan rannoilla kaswaa niinkuin sen wähäisellä kuffulalla pohjoispäässä kauniita koiwuja. Tämän kuffulan kenttäpuolella on huone, wähäinen mutta soma. Sinne owat R—järwen herraswäki aina Johannuspäiwän ehtopuolella kokoontuneet. Sinne on toista wirstaa pappilasta, johon se kuuluu.

Nyt on tämä huone sisä- ja ulkopuolelta pihlajan oksilla ja kufilla kaunistettu, niin taajaan pian kuin on ollut mahdollista. Sisällä, keskellä lattiaa höyryy wähäisellä pöydällä suuri kahwipannu, oudollainen kalu näillä ajoin papinkin majassa. Pöydän ympärillä istuu wanha wäki, jotka jo owat nuoruutenja päiwät taakseen jättäneet ja nyt iloitse-

wat nähdesjään nuorten leikkiä kentällä. Siellä istuu Harmaalan parooni, pitäjän kirkkoherra, vanha nimismies, jonka rouwa auttaa kirkkoherran puolisota kahvikuppien pesemisessä, ja kirkkoherran weli, kruununwouti, joka asuu samassa pitäjässä. Owi on auki ja ilolla katselawat wanhat milloin nuorten leikkiä kentällä milloin kokewat wäittäen ja riidellen voittoa toistensa ajatuksia.

Päiwä on jo kulunut; mutta nyt alkaa riita, jossa Harmaalan parooni ja kirkkoherra eiwät koskaan ole päässeet loppuun. He puhuwat, näet, siitä miehestä, joka näillä ajojin oli ollut maailmassa woimallisin. He puhuiwat ensimmäisestä Napoleonista.

„Sen sanon minä,“ puhui kirkkoherra, „ei Wenäläisten sotatempujen tähden Napoleon-keisari saanut waltansa loppua; ei, ei, Jumalan sallimus se oli. Hän nousi alhaisuudesta, alhaisuuteen oli hän jälleen astuwa. Sjankaiikkisen neuwossa oli Helenan saari hänelle asunpaikaksi määrätty, ennenkun saari perustettukaan oli.“

„Mutta sen sanon minä,“ huusi innossa parooni, „että Helenan saaresfakin on Napoleon yhtä suuri kun Ranskan keisari-istuimella. Hän ei ole vielä kukistettu. Luonnonwoimat kukistiwat ennen kukistamattoman sankarin ja silloin uskalsiwat koko Euroopan wäki ryhtätä hänen päällensä. Lähinnä Wapahtajaamme on Napoleon suurin ihminen maailmassa.“

„Hän on ihminen ja — —“.

„Ja,“ huusi parooni, „ellen olisi kristityksi kastettu, kunnioittaisin Napoleonia Jumalanani. Todeksi saanet vielä nähdä aawistukseni, jos Jumala meidän elää suo. Napoleon ei Helenan saarelle jää, eipähän Elbaankaan jäänyt.“

„Minä en woi kumota ajatuksiasi, mutta en myöskään ole nähnyt omiani kumotuiksi. Napoleon on konna, murhaaja, suurin peto maailmassa, josta Jumala warjelskoon meitä!“

„Siljaan! waiti!“ huusi parooni ja hypähti seisalle. Näin riitelivät vanhat herrat. Ulkona laskiivat nuoret leikkiä. Parooni Klaus kätki formusta ja oli itse ilo, ainakin olewinaan. Hän hyppeli hyräillen kentällä, mutta lähestyi usein rantaa, josta sopi nähdä järvelle.

Parooni Klaus ei syhyttä ollut iloinen. Maria oli käskentyt hänen Louhen saarella olla häntä vastaan ottamassa. Tosin Mariaa ei vielä nähnyt, mutta käytyhänsä terwehtimässä vanhaa piikaa, joka heillä oli Turussa monet vuodet palwellut, oli hän Ellenin, kirkkoherran nuorimman tyttären kanssa luvannut tulla saarelle jälestäpäin. Parooni Klaus kyllä oli tinkaellet päästäkseen Marian kanssa tuota vanhaa piikaa katsomaan, mutta kun Maria lupasi Louhen saarella tanssia hänen kanssansa, suostui hän jättämään rakastettunsa Ellenin haltuun. Klaus raukka ei tietänyt, että Marian sydämessä asuiwat toiset tunteet kuin ennen, että kun Maria nauroi hänen sydämensä itki.

„Kenellä on formus?“ kysyi parooni Klaus, lakaten kätkemästä.

„Neito Marialla sanoisin, jos Maria olisi täällä. Mutta nyt kun Maria ei täällä ole niin“ . . . neito, jolta Klaus oli kysynyt, silmäili ympärilleen.

„Herra parooni! teidän siassanne en minä olisi neito Mariaa jättänyt,“ sanoi apulainen.

„Jättänyt! Enhän minä jättänyt, lupasihan se tulla . . . Kuulitta sen itse.“

„Niin, ja näimme kuinka suloisesti hän teille nauroi,“ wirkkoi apulainen.

Parooni Klaus punastui . . . „Kenellä on formus?“

„Ha ha!“ nauroi neito Anna, kirkkoherran vanhin tytär, jolta apulainen sanottiin jo kahdesti saaneen rukkaiset. „Ha, ha! parooni Klaus pitää itse formuksen, kun ei ole sitä täällä, jolle hän sen antaisi.“

Klaus punastui yhä enemmän. Hän oli, luullen antaneensa jollekin formuksen, siirtänyt sen omalle formelleen.

„Ellen tulee! wene tulee!“ huusi pieni tyttö, joka rannalla oli istunut.

Kaikki kiiruhtivat rannalle. Järwellä tuli wene, mutta lutka weneessä istuivat ei filmä vielä eroittanut.

Klaus oli hypännyt wähäiseen weneeseen ja syännyt sen ulos järwelle. Hän oli luvannut neito Marialle olla ensimmäinen häntä vastaanottamassa. Hän tarttui aivoihin ja lähti odotettua vastaan.

Päiwä oli ollut erinomaisen kaunis. Nyt oli ilta tuulosja. Ilta oli vielä kauniimpi, sillä päivän kuumuus ei enää niin rasittanut. Mutta jos olisivat Louhen saarella olemat luoneet filmänsä taiwaan rannalle, olisi siellä näkynyt pieni musta pilwi, joka yhä isonemistaan isoni.

Vanha wäki huoneesta tuli nyt rannalle. Barooni oli tullut siihen päätökseen, jonka myös suoraan sanoi kirkkoherralle, ettei hän ikänä enää aikonut ruweta wäittämään pappien kanssa, sillä ne muka puolustawat tahi halpana pitävät wallan usein asioita ja seikkoja joita eiwät laisinkaan hymmäärrä.

„Älä suutu, weli kirkkoherra!“ lausui hän rannalle tullessaan, kuisuttaen: „Neito Maria tulee ja — — — tuolla on Klaus — —.“

„Häntä vastaanottamassa! . . Niin, minä hymmäärrän.“ Kirkkoherra hymyili. — — „Se olisi sinun mieleesi . . .?“

„Minä ja majori —s olemme, niinkuin tiedät, weli kirkkoherra! wanhat sotatowerit; en ole kysynyt majorilta, onko tämä wanhempain ystäwyys lapsissa hänen mieleensä, sillä minä tiedän sen. Itse puolestani saan suoraan sanoa, etten enää muuta maailmassa toivo kuin nähdä Klausia ja Mariaa . . . Mutta mitä perhanaa! Klaus nostaa niin kylmästi lakkiaan. Näet tuolla — —. Se on kyllin teräwäkielinen tuo Maria . . . Minä Klausena en pitäisi suuresti tuosta maisterista,“ jupisi parooni itselleen.

„Jos minä olisin Klausena,“ lausui apulainen, joka

kirkkoherraa ja paroonia oli lähestynyt, „niin, niin hyppäisin minä neito Marian weneesen, ha, ha!“

„Niin sinä, joka osaat niin keweästi laskeutua polwillesi naisten eteen,“ sanoi kirkkoherra nauraen ja silmäili tyttärtään, jolta tiesi apulaisen saaneen ruffaiset.“

Apulainen punastui ja huokasi. „Mutta ehkä ei weneessä olekaan neito Mariaa?“

„No kukas sitten . . . Mutta älä wirtaweljeni vielä anna asiaksi tappiolle . . . Tuossa seisoo Anna, koeta kerta vielä. Kolmas kerta paras, sanoo sananlasku —.“

Wene oli nyt tullut niin lähelle, että rannalla seisijat näkivät sinä naisen.

„Missä Ellen on?“ huusi kirkkoherra.

„Missä Maria?“ huusi Harmaalan parooni.

Molemmat huusivat sitä, jonka toivoivat weneessä oleman.

Wene laski rantaan. Ellen hyppäsi rannalle; hiljaan sountaen, alakuloisena seurasi Klaus weneellään.

„Missä Maria!“ huusi pelästyen wanha parooni.

Ellen huokasi. „Sumala tiennee, mikä Marialle tuli. Hän muuttui kohta teidän lähdettyä aiwan toisellaiseksi. Hän ei isoon aikaan wastannut minulle mitään, kun minä waddin hänet lähtemään Anna-muoria katsomaan, niinkuin hän itse oli tahtonut. Hän istui ääneti silmäillen Kuusiston saarta kohden ja wihdoin puhkesivat kuumat kyhneleet hänen filmistänsä. Älä koskaan, Ellen, tee niinkuin minä! sanoi hän wihdoin ja kun minä kysyin, missä hän mielestänsä oli niin wäärin tehnyt, wiittasi hän saarelle-päin ja sanoi: menään sinne. Sinne kun tulimme, istui hän kauwan kätkein kaswot käsillänsä, mitään sanomatta. Maria! huusin minä, mikä sinun on? Silloin pudotti hän alas kätensä, nauroi ja sanoi: minä olen thymä, minä waiwaan waan sinua, ja Louhen saarella pilaisin minä ilon muilta. Minä lähden kotia Harmaalaan; mene sinä saarelle ja sano etteiwät mitään pelkää, minulla on isääni ikävä. Tuon sanottua

hän koetteli taas nauraa, mutta naurunsa oli niin surullinen, etten pelkäämättä voinut kysyä oliko hän sairaa. Ei, ei, minulla on ikävä, sano se Harmaalan paroonille, vastasi hän. Minä koetin kieltää häntä menemästä kotia, minä houkuttelin häntä tulemaan kanssani tänne, mutta kaikki turhaan. Hän hyppäsi pieneen weneeseen ja uhkasi lähteä yksin, ellen hänelle antaisi toisen soutajistani. Minä tahdoin seurata häntä Harmaalaan, waan siihen ei hän suostunut. Jos teet niinkuin minä tahdon, niin mene ja käske Harmaalan herrasväen olla murheetonna. Minulla on waan ikävä."

Parooni Klaus waaleni tätä kuullessaan. „Tietääkö kukaan, mihin maisteri Johannes meni?“ kysyi hän.

„Wene, wene!“ huusi wanha parooni. „Minä olen onneton, jos jotakin sattuu Marialle; meidän täytyy lähteä kohta.“

Nyt oliwat leikit loppuneet. Kaikkein teki mieli kysyä Elleniltä, mitä hän luuli ja Ellen parha ennätti tuskin vastata, ennenkun taas sai kaikki uudesti kertoa.

Mikähän tuli Marialle? — Ja niin äkkiä! ihmettelivät kaikki.

Parooni Klaus oli ainoa, joka totuuden aavisti, ehkä ei hänkään hymärtänyt oikein asian laitaa. Wanha parooni oli lähtötuumissa, seisoi mantereen puolijella rannalla huutaen soutajiaan, jotka luullen vielä kauwan saavansa olla kotomatkasta murheetonna oliwat menneet kylään. Kirkkoherra pudisti päätään arwellen, ettei kukaanymmärrä naiswäkeä, mutta ettei niiden taudit kumminkaan ole niin waarallisia. Apulainen seisoi suu auki eikä tietänyt mitä piti ajatteleman.

„Herra Sumala!“ huusi wanha parooni. „Maria on saira. Maria kuolee! Mitä Sumalan nimeen sanon majorille! Minä olen onneton! Tuhannen perhana! Soutajat! mihin owat soutajat joutuneet?“ —

Ellenin soutaja läksi hakemaan Harmaalan paroonin palkollisia. Huutaen, hikoillen ja kiroten käweli parooni edes

tafasi rannalla. Kirkkoherra koetti lohduttaa häntä, mutta parooni pudisti yhä waan päätään. „Minä olen onneton! Jos hän olis ollut oma tyttäreni, mutta majorin! Minä olen onneton!”

„Oletko hullu! eihän mitään wahinkoa ole tapahtunut,” sanoi kirkkoherra tuskin saattaen nauramatta olla. „Maria meni Harmaalaan, siinä on koko asia.”

Tunti kului, soutajia ei kuulunut. Parooni oli yhä lewottomampi. Klaus ja apulainenkin olivat lähteneet hakemaan kadonneita palvelioita.

Tämän ajan kuluessa oli ilta tullut. Tuo vähäinen musta pilwi oli lewinnyt taiwaan ympäri ja, kun Klaus soutajain kanssa wihdoin tuli, käwi jo ankara tuuli ja ukkosen ensi jyrynät kuuluiwat.

Neljähankanen oli wene, neljä miestä oli sitä soutamassa, mutta tuuli kiihtyi kiihtymistään ja tuuli oli wastainen. Kirkkoherran wiehättämät koetteet saada paroonia jäämään, kunnes oli ukkonen ohitse mennyt, oli turhaa. „Minä tulen nytkin hiljan — minä onneton!” huusi hän.

„Hän on hullu!” mumisi apulainen. „Ennen puolta yötä ei hän Harmaalaan ennätä ja silloin on hän wesihefona märkä.”

Parooni Klaus ei puhunut mitään. Näky hywin, että rauha oli hänen sydämeästään kadonnut.

XIX.

Ukkosen ilma.

Kala laskee leikkiä ja ui iloisena werkon wierisjä. Kärpänen lentee hämähäkki=linan syrjällä. Kumpaankaan ei hymärrä, että paula on waarallinen, etteiwät heidän woimansa uletu filmää rikkomaan. Kidukset tarttuwat kiini paulaan

ja taistellesjaan kierthy kala werkkoon. Siivet koskewat kinaan ja kärpänen on hufasja.

Älä koske walkeaan, walkea polttaa! Älä leikittele tunteiden kansja, tunteet kostawat. Pidä pyhänä toisen sydämen sywyhydet; jos sywyys sydämen nielee, kuka auttaa silloin?

Jos olisi joku näin ennen puhunut Marialle, olisi hän nauranut. Waaran suurruutta ei kukaan tiedä, ennenkun waaraan on joutunut.

Shmisjärki on lhyht. Se ei usko toisen koetuksia ja hawannoita.

Mitä itse on tuntenut, itse hawainnut todeksi, sen se usko.

Maria ei ollut paha. Hän ei ollut ylpeä, eikä kadetiwa. Hän tiesi itse kauneudestaan, mutta hän ei siitä suuresti lufua pitänyt, waikka hän, jos näki jonkun häntä halpana pitävän, siitä närkästyhi. Hän oli tottunut kuulemaan kiitoksensa, hän suuttui, elleiwät tätä kaikki hänelle antaneet. Se oli tosin wika, mutta se wika ei aivan sywällä maannut. Se oli wika kaswatuksessa. Harwat olisimat, kaswattuna niinkuin Maria, olleet niin wähäisen ylpeät ja mahawat kun hän.

Mainitsimme kaswatusta. Siinä oli myöskin toinen suurempi wika, jonka juuret nähtävästi yhdistyiwät tuohon ensimmäiseen. Tämä wika oli Marian kewytmielisyys. Hän pilkkasi, mitä hän ei hymärtännyt. Pyhää hänelle ei mitään ollut. Hän nauroi kaikille. Tämä oli tapanja. Marian luonteessa ei näille wastinetta löythynt. Wakawalla kaswatuksessa ei hän olisi näiden alaiseksi joutunut. Mutta nyt oli hän lapsuudesta saakka näihin wikoihin tottunut, niitä wääräksi tietämättä; sillä ei kukaan wakawasti hänelle nähtännyt, kuinka wäärin hän teki. Pilkkansa ei tosin ollut warallinen, eikä liion sillä ollut mitään merkitystä, mutta se närkästytti kumminkin sen, johon se sattui.

Maria raukka! Hän lensi tulta liian lifelle. Hän poltti siipensä ja uhrasi samalla oman onnensa.

Johanneksen saarna kirkossa oli hänet herättänyt. Hän pelästyi ensin, hän rupeesi katumaan ja kun hän kirkosta tultuaan hawaitti Johanneksen luopuneen seurasta, rupeesi hän murehtimaan. Hän olisi kaikki parantanut, jos olisi saanut Johannesta puhutella; mutta nyt kun tämä oli mahdotointa, ylti surunsa ja itsekanteensa. Hänen halunsa ei wienyt leikkiin. Hän löysi syyn poisja oloonsa Louhen saaresta ja, yksinään miettien asiata, päätti hän, kuin jo kuulimme, lähteä Harmaalaan. Hän päätti rukoilla Johannekselta anteeksi.

Maria rakasti Töllin lasta.

Jos olisi Klaus sanonut hänelle, mitä Johannes Kuusiston saarella janoi, olisi Maria vastannut mitä Johanneselle vastasi, mutta sydämensä ei olisi tuntenut, minkä silloin tunsi. Maria ei olisi tuntenut katumusta. Maria olisi Louhen saarella iloinnut. Marian oma sydän tarwitsi olla kiini; hänen täytyi itse tuntea sanansa katkeruuden, ennenkun hän heräsi.

Marialla oli kiiwas luonto. Häneen koski pian. Hän suuttui äkkiä, leppyi yhtä pian. Hän luuli kenties niin olewansa kaikissa.

Hän pettyi.

Haawoja löytyy, jotka eivät ihmis-ijässä kaswa pohjasta umpeen. Turha sana woi awata tämmöisen haawan. Se sana on myrkyllinen; se ei saa werelle, mutta se saa ilon sammumaan, se saa murheen heräämään; se saa ihmis-ikuisen katumuksennn atkaan.

Kun jyrkkää wuorta vastaan kiwi kowasti heitetään, palaa se takasin ja haawoittaa heittäjänsä. —

Harmaalassa wallitsi yön hiljaisuus. Johannuspäiwän juhla oli loppunut. Namu oli kaunis ja tyhni, ilta oli kolko ja myrskyinen. Särwellä waahtoi wesi lainehissaan, sininen taiwas peittihen mustiin pilwihin. Lintujen laulua ei enää kuulunut, linnut olivat hakeneet pesiään. Wanhat nukkuiwat sikeässä unessa. Nuoriso, joka kedolla oli leikkiä laske-

nut, pakeni ledolta ja pitkitti leikkiänsä huonehissa, kunnes Sumalan ilma leikkinsä häiritä.

Tawan takaa kuului jyvinä. Se kiihtyi kuten yö kului. —

Se oli ukkosen ääni.

Yö joutui, myrsky alkoi.

Harmaalassa on tuulen puolimainen affuna auki. Maria istuu affunan edessä. Tuuli kiuwaa hänen kuumat kynneseensä.

Hän on tuossa kauwan istunut. Ilma kamarissa on hänelle tukalaksi tullut. Hän on yksin koko huoneessa; hän on affunan awannut, jotta illan henki jähdyttäisi häntä. Illan henki on kiivastunut, tuimemmasti tuulee tuuli affunasta. Hän ei sitä tunne; hän ei huomaa, että pitkät hiuksensa sinne tänne tuulen käsisä liehuwat; hän itkee yhä katkerammasti.

Hänen edessänsä affunalla makaa kirje. Hän on sitä monta kertaa luenut; se on kynnelistä märkä. Hän lukee sitä uudestaan; hän kastelee sitä uusilla kynnelistä.

„Mitä olen kurja tehnyt!“ huokailee hän kerta toisensa perään. „Sumala! mitä olen tehnyt. Sen hymän, sen kauniin, sen ylevän Johanneksen sydämen minä olen haavoittanut sanoillani. Di, minä en ole tietänyt paljaiden sanojen saawan niin paljon matkaan. Johannes, Johannes! Jos sinä tietäisit miten tämä sydän sinua rakastaa ja on kauwan rakastanut! Tuuli, wie minun sanani hänelle; wie sydämeni sanat! Missä olet sinä . . . kuhunka sinä menet? Di, jos joku sen minulle sanoisi! Minä tahtoisin polwiltani ppyhtää sinulta anteeksi ja jos sydämesi minusta nyt on luopunut, tahtoisin ikäni sinun onnestasi Sumalaa rukoilla.“

Maria tarttui taas kirjeeseen. Hän luki:

„Maria! Nyt on lumous kadonnut, jolla sinä minun „sydämeni sidoit. Elämäni kauniin uni on loppunut, minä „olen herännyt! Sinä olit minun elämäni, sinä olet ehkä „minun kuolemani, waan — minä en sinua syhtä. Rak-

„kautta herättää ei taida kukaan. Sinun sydämesi on kylmä; „sinä et ymmärrä minua, sentähden tunteeni eivät löyhdä „wastinetta sydämessäsi. Sentähden minä lähden — mi- „hin, en itse tiedä. Elä onnellisena, toivoo Johannes.“

Jö kului ja sen kulussa koweni yhä ilma. Wuoret kaikuiwat ukkosen jyrinästä, sade walui taimahan tähdeltä.

Maria oli wetänyt affunan kiini.

„Nyt ne toiset iloitsawat Louhen saarella,“ puhui hän, unhoittaen ilman hirmuisuuden. „Minäkin olisin saattanut olla iloinen ja riemuita siellä; minun iloni olisi saattanut suurin olla! Minä olisin istunut hänen vieressään, pitänyt hänen kätensä kädessäni! Minä olisin saattanut olla autuas! . . . Waan nyt! — — nyt on kaikki toisin! Minä, minä itse olen niin tahtonut! Voi minua tuhmaa, waiwaista!“

Salahma ympäröiti hänen, rakeet rikkoiwat affunan lasin.

Maria säikähtyi. Huone oli kuin olisi se ollut walekaa täynnä.

Maria seisoi keskellä lattiaa. Hän oli katumuksen tuskaassa niin murheensa uupunut, että unhoitti missä oli. Salahma ja hirmuinen täristys herätti hänet. Wesi rikkoutuneen lasin läpi tirskuksi hänen kasvoilleen. „O kiivas Jumala!“ huusi hän.

Johannusjyö Harmaalassa oli kamala.

Pilwet pimittiwät ilman. Luonnon voimat käiwät sotaa. Maria muisti nyt olewansa yksin. Hän hirmustui. Sotasankarin tyttö wapii.

Taasen leimahti salahma entistä waloisampi. Taasen kuului jyrähdys entistä hirmuisempi. Tuulen tuimuus löi pirstakki affunat.

Silloin meni maailma mustakki Marian silmissä, niinkuin eilisillalla Johanneksen. Wiimeinen weren pisare katosi onnettoman naisen kasvoista. Jalkansa tuskin enää kannattiwät häntä.

„Sumala! Sumala! sinä rankaiset,“ — jupisi hän.

Ja vielä valoisampi leimaus loisti.

Nyt näki Maria kaikki selvästi. Ummistuneilla silmin, hiukset hajallaan seisoi hän.

Hän näki kumminkin!

Hän näki nuorukaisen sohvalle makaavan. Nuorukaisen sydämessä näki hän suuren awonaisen haavan, josta veri tulwasi. Hän näki miten nuorukaisen filmäilyks, palawana ensin, wähitellen sammui. Hän näki miten huulet kuolemassa irwisteliwät. Hän tunsi lämpimän weren haawasta juoksewan ja hyythwän. Hän seisoi hirmustuneena, liikkumatta. Mutta wähitellen näki hän weren laskaawan juoksemasta. Sydän, josta se oli juossut, oli puhdas. Siinä näki hän oman kuwan, joka timantti-puwussa hymyili. — Nyt awasi nuorukainen syliänsä. Hän lewitti käsiänsä. Hän loi Mariaan filmiänsä. Ne oliwat kirkaat, kauniit. Nuorukainen kuiskasi sanan: Maria!

Maria rienäi awattuun syliin. „Johannes! Johannes!“ huusi hän. —

Salahma taitti samalla suuren koiwun Marian kamarin edessä. Huone wapisi järähdyksestä, joka kohta salahmaa seurasi. Waan Maria ei salahmaa nähnyt, ei järähdystä kuullut. Maria oli satamassa, Johanneksen turwallisessa syliänsä. —

„Herra, Herra Sumala!“ kuului ääni pihalta. „Mitä kauhea yö, mikä hirmuinen yö! Missä, missä on Maria!“

Se oli wanha parooni, joka näin puhui. Waiwoin oli hän yhä aina kiihthwässä ilmassa saawuttanut Harmaalan.

Hän hawaitsi affunat pirstana. Hän näki taitetun koiwun, joka vielä sawusi. Hän samosi epäilyksen alaisena huoneeseen.

„Maria, Maria!“ huusi hän. —

Kalman karwaisena Klaus jätti isän huutamaan ja meni suoraan Marian kamariin.

Hän kolkutti owelle ja wapisemalla äänellä sanoi hän:
„Maria!“

Hän kertoi tuon sanan kowemmalla äänellä, waan hän ei wastausta saanut.

Hän meni sisälle.

Keskellä lattiaa makasi Maria, weden ja lasipalasiensa keskellä. Hänen otsassansa oli haawa, siitä juoksi werta.

Ei epäilemistä enää.

Maria oli kowassa ilmassa pyörthynyt, kaatunut, ja tuolin jalkaan otsaansa lyönyt.

Sanaa sanomatta, warowasti otti Klaus rakastetun syliinsä ja kantoi hänen saliin. —

Tunsiiko, tiesikö Klaus, että hän toisen omaa kantoi?

Johannuspäivän yö oli Harmaalassa kamala. Mina aamupuoleen saakka piti ukkonen pilwissä pelinsä ja kun se wihdoin lakkasi, kun aurinko seuraavana aamuna taasen kirkaana loisti, se ei ketään Harmaalan herrasväestä herättänyt. Marian wuoteen wieressä löysi se kaikki kokoontuneena. Wanha parooni itki kun lapsi. Parooni Klaus istui liikkumatta waaleana tuolillaan. Maiswäki hautoi kylmillä siteillä Marian otsaa.

Maria makasi yhä aina waan tainnuksissaan.

Paikalla oli sana lähetetty Turkuun lääkäriä noutamaan. Wanha parooni pelkäsi majorin nuhteita, joihin tällä ehkä olisi syitä. Hän kiroi itsessään tyhmyyttänsä kun Harmaalaan käski Marian. — Hän, ukkoparka, piti naisia yhtä hellästi kuin miehiä kowasti, ja miekkaa lujasti.

Salassa ei enää ollut kellekään, mikä tauti Mariaa waiwasi. Kamarissa, missä Maria makasi, oli takan edessä paperipalajia. Ne oliwat kuuluneet yhteen ja cheänä oli paperi ollut kirje Johanneselta paroonille.

Kirje oli ollut tällainen:

„Herra parooni! Erityisten syitten tähden, joit'en tässä voi kertoa, tähtyy minun suusanallisia jäähywäisiä sanomatta

lähteä. Minä kiitän teitä niistä päiväistä, joita tykönnäne olen wiettännyt. Johannes.”

Tuo kirje oli ollut Johannesen kamarin pöydällä. Paroonille oli se jo yöllä annettu. Parooni kirjeen luettua repi sen palaisiksi. —

„Sinä lemmon tuoma olet syhypää minun onnettomuuteeni!“ oli silloin parooni huutanut.

„Kuka olisi uskonut, että Maria rakasti Johannesta?“ ihmetteli ukko, ja Klaus sitä kuullessaan meni yhä waaleammaaksi.

Puolessa oli jo päivä. So pelättiin Marian kuolewan. Maria makasi liikkumatta, waaleana. Sydämensä tykytyks tuntui, mutta aina hiljemmin. Klaus nousi usein tuokiltaan ja lähestyi häntä. Maria oli tuossa kuolemaisillaan, waaleudessaan vielä kauniimpi kun wirkkuna, nauravana. Hänen otsallansa lepäsi ylemyys; hänen huulensa olivat jääneet hymyilylle kun hän tainnuksiin lankefi. Kuolema tässä ei näyttänyt eninkään kauhistawalle.

„Hän kuolee, Jumala! hän kuolee!“ änkytti parooni, wäänellen käsiään. „Sanokaa Jumalan tähden! mitä sanon minä majorille, kun hän lastansa minulta waatii?“

„Hän elää, hän liikkuu!“ sanoi Klaus, joka ei silmäilyksiään ollut Mariasta eroittanut.

„Hän elää!“ huusi wanha parooni ja lähestyi wuodetta. „Hän elää, niinkö sanoit? Ei ei, hän makaa miten on maannut.“ —

Klaus ei wastannut. Hän oli nähnyt Marian huulten liikkuwan, ikäänkuin olisiwat sanoneet jotakin.

Hän lasi suunsa Marian kormalle ja matkien Johannesen ääntä kuisutti hän: „Maria!“

Tämä ääni, tämä sana juoksi niinkuin sähköwirta läpi Marian jäseniä. Hänen sydämensä tykytti kowemmasti, hänen poskiltaan katosi tuo peloittawa kuoleman waaleus; henki, joka lähdeksään oli ollut, palasi jälleen ja vähän ajan kulltua awasi hän filmänsä.

Vanha parooni hyppäsi kohoiksi ilosta. „Hän elää, hän elää! Jumalalle kiitos, hän elää!“

Maria eli — mutta minikälaista elämää! —

XX.

Anna.

Sillä aikaa kun nämä tapahtuivat Harmaalassa, eli Anna, Johanneksen serkku, hiljaista elämää Turussa. Anna itse oli tuon ujon ruusun kaltainen, joka punastuneena kuulee kauneutensa kiitoksen. Mutta Annan postilta oli ruusun kukoistus kadonnut. Hiljaista elämää oli hän elänyt elämänsä aamusta. Elämän pahuudesta, sen myrskystä, sen innosta ei Anna tiennyt mitään. Vähitellen, Annan tietämättä oli Johanneksen kuva astunut hänen sydämeensä. Annan tietämättä oli rakkaus Johannekseen juurtunut, ja vasta silloin kun Anna tunsi Johanneksen koskevan näihin juuriin, vasta silloin kun Johannes tunnusti rakastavansa majorin tytärtä heräsi Anna. Ruusun kaltaisena, joka rewitthnä ylös maasta walittamatta lakastuu ja näänthy, lakastuivat ruusut Annan postilla. Hänen silmänsä, jotka ennen kiilsiwät niin kirkkahaasti, uiwat nyt usein khyneleissä ja mielen rauhan, jonka nautinnossa Anna oli onnellinen ollut, oliwat nyt mustat kolkot ajatukset häirinneet.

Amusta iltaan istui hän ommellen. Hän sai kiini ompelunsa saumat, mutta sydämessään aina isonemistaan isonewaa saumaa ei hän woinut kiinnittää.

Hänen khyneleensä juoksiwat näinä päiwinä runsahasti — sitä runsaammasti, kuta vähemmän kateutta ja sukka-mielisyhttä hänen sydämessään wallitji. Ja kun hän äitinsä tähden wäliin loetti nauraa oli naurunsa werrattawa pen-
saasen, joka wuorella kulkii, ehkä tietää pian kuimettunsa kuolewan. ■

Hänen salaisuuttansa ei kukaan tiennyt. Äitinsä näki hänen muuttuvan, mutta syhtä tuohon ei äiti tiennyt. Hän kyysi ja Anna nauroi, mutta naurussa oli surua; hän waati, silloin itki Anna; hän siunasi, silloin kätkeysi Anna Johanneksen kamariin.

Maailma ei Annasta tiennyt, Anna ei maailmasta.

Tapaukset maailmassa näkyvät, tapaukset sydämessä ei-wät näy, ja kumminkin ovat nuo salaiset tapaukset usein sanomattoman suuret.

Majori —sta oli Anna väliin puhutellut, Johannuspäivän aattona viimeiseksi. Majori oli silloin sanonut olewansa walmis lähtemään Harmaalaan; hän pyysi Annan muuttamaan huoneensa. — Anna lupasi uudestaan tuon, mutta kun hän oli yksin, astui entinen kukoistuksensa hänen silmiinsä; ne olivat usein khyneleistä punaiset.

Johannuspäivän aatto-iltana kaunisti Anna Johanneksen entisen kamarin kufilla. — Tuota tehdesjään ei Anna itkenyt. Hän oli päinwastoin tänä iltana iloisempi. Huomenna oli Johanneksen nimipäiwä, kamarinsa oli juhlapuwusja.

Johannuspäivänä Anna, äitinsä kirkossa ollessa, itki ja Jumalaa rukoi Johanneksen edestä.

Mutta Jumalanpalveluksen jälkeen tuli majori —s hänen tykö. Anna peitti enjin käsillään kaswonja, ikäänkun luullen majorin arwanneen hänen salaisuutensa. Majori ei osannut sitä aawistaakaan, mutta nähdesjään kufat ja kamarin puhtauden, kiitti hän Annaa, ja piti itsensä onnellisena, kun sai semmoisen kotimiehen.

— „Huomena lähden minä Harmaalaan,“ puhui majori. „Hywä jos teidän sopisi jo tänä iltana muuttaa minun luokseni.“ —

„Minä tulen,“ wastasi Anna.

Kuin kukka, istutettuna wieraasen maahan on näänthä, kulki Anna Johannuspäivän illalla majorin huonehissa. Mitä tunsi Anna, mitä hän ajatteli nähdesjään Marian

afuman, Marian, joka oli hänen onnensa ottanut? — sano sinä se, rakastava nainen. — Ja kun vihdoin majori rupesti valmistautumaan matkalle — mitä mieltä Anna kun khyneleet filmissä, jotka kumminkaan eivät waluneet alas, filmäili krynhtimaata pihalla, jossa Johannes kewaällä oli nähnyt Marian istuvan?

Anna raukka! Hän ei puhunut mitään, hän kärski waan.

Ja aamulla kun jo waunut oliwat asetetut ja majori häneltä hyvästi sanoen khyi: „Eikö sinulla ole mitään sanomista Johannekselle, jonka ehkä tapaan?“ — mitä liikkui Annan sydämessä, kun hän waaleana wastasi: „Sanokaa, että minä woin hywin.“ —

Majori oli mennyt. Anna oli afukas majorin huonehissa. Anna ompeli Marian kamarissa. Kohtalo oli suonut näitten kahden neitojen, jotka niin eritawalla, eri-säädyissä oliwat kaswatetut, koettaa samaa. Muudan wuosi takaperin, jos olisi Anna tämän talon wartiaksi jätetty, olisi hän, jonka sydän silloin oli wapaa, kenties kadehtinut Mariaa, sanoen hänet onnelliseksi, joka tällaisessa talossa aina sai elää. Nyt ei hän ulkonaisista oloista pitänyt mitään. Hän olisi tuhansia kertoja mieluummin elänyt Metsämaassa Johanneksen kanssa, kun tässä howissa Johanneksetta. Hän ei nyt kadehtinut Marian onnea ulkonaisen olon suhteen, hän kärski waan siitä warmaasta tiedosta, mikä hänellä oli, että Johannes rakasti Mariaa.

Anna oli ylewä neito. Hän rukoili Johannekselle onnea. Jos hän olisi tiennyt, mitä Harmaalassa eilen oli tapahtunut, olisi hän ollut onnettomampi. Hän olisi surkutellut Mariaa, hän olisi surkutellut Johannesta. Hän olisi tehnyt kaikki fitoakseen näiden sydämet yhteen oman sydämensä haawoittamallaksi.

Marian kamarin pöydän alla oli keppu kaitenmoisia ros-kapapereita, joita majori Marian lähdettyä oli sinne nostanut. Tämä keppu oli kuffurapäällä ja sieltä oli muutamia pape-reita pudonnut lattialle. Anna ommellessaan hawaitfi tuon,

hän nousi pannaakseen ne jälle keppuun. Hän oli jo ajattelematta työtänsä saanut sinne pian kaikki, kun hän äkkiä seisahtui ja pieni paperi kädessä lähestyi pöytää. Hän oli nähnyt riivin, jonka tunsi Johanneksen kirjoittamaksi. Hän luki sen ja hänen sydämensä tunsi oudon pelwon. Paperilla ei ollut monta sanaa. Paperille oli ainoastaan kirjoitettu:

„Varo sydäntäsi, Maria!“

Anna seiso i kauwan miettien. Oliko tämä lause leikkinen, oliko siinä totuutta? Paperi oli löytnyt roskapaperien seasta. Eikö siis Marian silmissä Johanneksen kirjoituksella suurempaa arwoa ollut! Duto pelko nousi Annan sydämeen. — „Jos ei Maria rakastaisi Johannesta!“ — — Ensin oli tämä outo ajatus ihana Annalle, mutta hänen ylewään sydämeen pisti samalla kipeästi: „silloin olisi Johannes onneton.“

Wielä Annan tuossa seisoessa paperi kädessä tuli joku kiivaasti ajaen pihalle. Anna ei kuullut tuota. Yhtä vähän kun hän tiesi tämän paperitilkun historiaa, yhtä vähän osasi hän aawistaa, mikä tarkoitus tässä varoituksella oli.

Wielä ei Anna ollut kädestään laskenut paperia, kun owi äkkiä aukeni ja majoria kysyttiin. Anna kätki paperin ja meni tullutta wastahan, sanoen majorin lähteneen Harmaalaan.

Mutta nyt kun sai kuulla mitä warten majoria haettiin, olivat woimansa jättää hänet. Tullut ei ollut kukaan muu kun ensi sanoma Harmaalasta.

„Ettekö majoria tawanneet tiellä?“ kysyi Anna wawisten.

„En.“

„Onko maisteri Johannes Harmaalassa?“ kysyi hänsitten hiljaisella äänellä.

„Eilen hän saarnasi, ehtoopäiwällä tuli hän Harmaalaan yksin, sittemmin lähti hän sieltä ennenkuin herraswäki oli palannut Louhen saarelta.“

„Puhuiko hän mitään silloin?“

„Ei minun tietääkseni, enkä minä hänen wuoksi ole tänne tullut. Olkaa hywä ja toimittakaa minulle lääkäri, joka lähetti kanssani Harmaalaan. — — Luullaan wiime yön ukosen-ilmän sattuneen neito Mariaan . . .“

„Sumala! ja Johannes oli silloin jo poisja, eikä tiedetä mihin hän on mennyt?“

„Ei! Hän oli poisja, eikä hänestä tiedetä mitään. Mutta parooni käski minun kiiruusti kulkemaan.“

Anna pani huiwin päällensä ja käski miehen seurata häntä. Anna kyseli tiellä Johanneksesta, Mariasta ja kailista mitä mieluummin halusi tietää, mutta aiwan vähän tiesi Harmaalan palvelia wastata. Anna ei saanut minkäänlaisista todellisempaa tietoa. Hän sai päättää näistä wailinainaisista mitä tahtoi. Hän päättikin. —

Rahden tunnin kuluttua istui Anna taas Marian kamarissa. Hän ei nyt ommellut. Tuo äskeinen paperitilkku makasi pöydällä hänen edessänsä ja itkewillä silmillä Anna sitä silmäili. Anna oli lewotoin, eikä se kummakaan. Hänen ajatuksensa kuwailivat hänelle, niinkuin ainakin, mitä hän ei warmaan tietänyt. Hänen sydämensä oli nyt pian waakana pidettävä, joka oli jommoiseenkin tasapainoon tullut, kuultuaan uutisen: „Maria on kuoleman käsisjä, ukosen uhri.“ Jos Maria kuolisi, ei Johannes enää saattaisi häntä rakastaa; se polttawa ajatus, että Johannes olisi toisen kuin hänen, Annan, olisi Marian kuoleman kautta liekinsä kadottanut. Kentiesi woisi Johannes unhottaa Marian ja rakastua häneen, Annaan. Mutta toiselta puolen: Kuinka sanomaton juuri olisi Johanneksen kaipio, kuinka juuri hänen onnettomuutensa, kuinka vähäinen hänen onnensa toista rakastaessa, hänen, joka sydämensä koko innolla oli Mariaa rakastanut, kuinka onneton Johanneksen elämä hänen äskeisen onnellisuutensa rinnalla! Nuo kaikki ajatusta asuiwat Annan sydämessä hetken. —

Anna oli ihminen! Ihmisen itselläisyys ei ollut kokonaan Annasta luopunut. Mutta niinkuin aina yleisissä

hengissä, ei tämä taistelu pitkälinen ollut. Parempi-puoli voitti ja waaka oli tasapainonsa kadottanut. Anna hymäräsi nyt, että kaikissa tapauksissa ei hän saanut, eikä saattanut olla Johannekselle muu kuin ystävä. Anna tutki sydämensä ja hawaitti olewansa erehtymäisillään. „Waro sydäntäsi!“ huokasi hän ja puhkesi katkeraan itkuun.

Waan Anna parha huomasi jo, ettei sydäntänsä warominen ollut niin helppo enää. Waromisen aika oli mennyt ohitse; warominen ei nyt enää auttanut. Hän tunnusti katkeruudella tuon itselleen. —

Hän oli tuon ruusun, jonka muinen Johannekselta sai, filmäteränään tallentanut. Hän otti, niinkuin tapansa oli suruisina hetkinä, ruusunsa esiin ja rintaansa vasten painoi hän kufkaa. Hän itki nyt katkerammasti.

Näitä kyhneliä ei nähnyt kukaan.

Annan kaswot oliwat waalenneet. Tämä waaleus oli laskenut hänen poskilleen jotakin kaunistaa, hänen otsalleen jotakin ylewää, hänen filmiinnsä jotakin wiehkeää. Ennen, kun hän kaupungilla kulki, ei kukaan häntä huomannut; nyt jos olisi Anna silmäillyt ympärilleen kun hän kadulla kulki, olisi hän hawainnut kuinka moni kaupungin nuorista herroista tarkasti filmäili häntä.

Näin eräänä päivänä, kun hän turhaan odottaessaan uutisia Harmaalasta lewottomuudessaan meni äitinsä luo, seisoiwat kadulla muitten herrain joukossa kreivi G. ja luutnantti Kaarle Leist. He puhuiwat kapteini Leististä, joka eilen oli lähtenyt vähäiselle maatilalleen, ja joka luultawasti samalla reisulla käwi Harmaalassa. Anna siwumennesään kun kuuli Harmaalaa mainittawan, seisahtui ja herrat kääntyiwät kaikki häneenpäin. Waan kun puhe heidän välillänsä samassa loppui lähti Anna taasen matkalleen.

Kreivi G. ja luutnantti Leist oliwat nähneet Annan. „Kuka oli tuo nainen? hänellä oli jotakin kummallista filmissä.“ sanoiwat he molemmat yht'aikaa. —

Palatessaan illalla äitinsä työtä tapasi Anna melkein

samalla paikalla missä äskentkin, luutnantti Veistin. Anna oliji mielellään seishtanut nytkin ja kshynyt sydämensä kshmyksen, tiesikö luutnantti mitään Harmaalasta, mitään Sohannelsesta, waan Annan ujous esti hänet. Hän huokasi ja meni — itkemään Marian kamariin.

Sinne tultuaan kun hän katseli ulos kadulle seisoi luutnantti Veist hänen affunansa alla ja näki hänet. —

Päiwät kuluiwat. Anna parka eli tunteissaan. Hänelle oliwat hetket aamusta iltaan pitkät, illasta aamuun pian loppumattomat. Hän kshyi, waan ei kukaan wastannut, hän itki, waan kshyneelesnä kuiuiwat hänen poskiinsa. — Harmaalasta ei kuulunut mitään. Niin onnellinen oli majori — sen kotimies.

XXI.

Matwoko wai ihminen.

Oli wiikko kulunut siitä päivästä, jona luutnantti Veist ensiferan näki Annan. Wiikon päiwät oli Anna alati ollut luutnantin mielesjä. Aamuin ja illoin seisoi hän Annan affunan edessä . . .

Murajoen lainehet lainehtiwat. Kiivas tuuli puhalsi ja taas jyräsi ukkonen pilwissä.

Sampunkhevrääjä-kadulle on luutnantti Veist seurannut Annaa, Annan tietämättä. Hän seisoi tirkistellen wähäistä huonetta, johon on nähnyt Annan katoowan.

„Se oliji pirua, jos en tänäänkään onnistuiji saamaan häntä puheelle,“ ajatteli hän ja kiroji ilmaa, joka sateella uhkasi. —

Kauan on hän jo tuosja seisjonut, tahi käwellyt edestakaisin aina tarkoin silmällä pitäen porttia, josta Annan on tuleminen.

„Tuhannen perhana! Eikö hän jo tule. Ukkonen lähestyy jyrhinensä . . . Ellei hän waan jäiji tuonne nyt.“

Hän katsoi kelloansa. „Kohota on aika mennä freiwil luo. . Siellä odottaa hupainen ilta.“

Anna raukka ei tiennyt kuinka häntä odotettiin kun hän viimein tuli kodostansa. Hän kulki kiiruusti, pian juoksemalla päästäkseen majorin taloon ennen pilvien puhkeemista. Mutta yht'äkkiä seisahdutti hään. Hän tunsi jonkun laskevan kätensä hänen olalleen.

Hän kääntyi ja tunsi luutnantti Leistin.

„Suofaa anteeksi,“ alkoi luutnantti, „että minä näin peloitin teitä. Mutta minä en saattanut olla teitä puhuttelemana, kun näin teidät. Minä tiedän, että te asutte majori —s'en kartanossa ja olette hänen huoneensa wartia. Te tiedätte kenties miten Harmaalan parooni woi ja miten on neito Marian kanssa? Minulla on teille uutisia sieltä, sillä minulla oli wastapäikään kirje weljeltäni, joka tätä nykhyä on Harmaalassa. . . Mutta minun aikani ei myöden anna nyt pitkiä puheita; sallikaa siis, että myöhemmin kun joudun tulen teidän luokse.“

Anna oli ensin wähhän pelästynyt. Mitkä sanomat luutnantilla oliwatkun, warma tieto parempi kun waiwaawa tietämättömyys. Anna ei huomannut mitään kummaa luutnantin pyhnyssä. Hänellä oli edessäään lähettiläs Johanneselta.

Hawaitsematta, että hän pian oli päästää ilmiöön sydämensä salaisuuden, kysyi hän innokkaasti: „Onko maisteri Johannes Harmaalassa? Miten woi neito Maria?“

Illan hämärä esti Leistiä tarkoin näkemästä miten Anna meni kalman waaleaksi kun hän wastasi, tietämättä minkä jänteen Annan sydämessä hän piukoitsi: „Tuo Johannes, josta kysytte, on surmannut itsensä. Mutta minulla ei ole nyt aikaa pitemmältä puhua; minä tulen illalla teidän tyköne.“

Sa luutnantti meni matkaansa, meni freiwi G—n luo. Luutnantti nauroi menessään: „Hywä on alku.“

Luutnantin sanoma laskeusi Annan sydämelle niinkuin

olisi koko vuori kaatunut sen päälle. Anna tunsi sydämensä wetähtywän kokoon, hän painoi käsiään rintaansa vastaan, hän luuli sielunsa kirpoowan kahleistaan. Anna, Anna parka! —

Murajoen lainehet waahtosivat, kiivas tuuli puhalsi kiiwaammasti, ukkonen jyräsi likempänä.

Kadulta poiketesjaan kreivi G—n asumaan tuli luutnanttia vastaan mies. Leist loi filmiänsä häneen. Mies ei näkynyt nähneenkään luutnanttia . . . Mutta Leistin filmälykset seurasiivat häntä.

Sama mies tuli Annaakin vastaan. Mies ei Annaakaan huomannut, mutta kun hän oli Annan siwu pääsnyt, kääntyi neito, filmäsi taaksensa ja pyörthi.

Mauru, kirus ja sadatus kuului kadulle kreivi G—n asumasta. Kreivi G. wietti suurella juhlallisuudella nimpäiwäänsä. Hän oli itse ilo ja riemu, hän nauroi, joi itse, ja kehoitti wieraitansa juomaan. Hän kulki salin, jossa joukko sotas ja kaupungin herroja löiwät kotteja, ja kamarien välillä, joissa toiset istuivat polttaen ja juoden. Hän huoli, yhtä wähän kuin wieraansa, fateesta, joka tulwanaan walui alas, ja ukkosesta, joka jyräsi leimuten pilwisä; hän korotti äänensä, jotta kuuluisi. Hän huusi ukkosen jyrinää kowemmin.

Täällä hänen luonaan tapaamme monta herraa, joita wiimeksi näimme majori —s'en salissa Marian syntymäpäiwänä. Täällä on tuo lihawa raatimieskin.

„Hi, hi, hi, hoo!“ kuului nauru salista ja pian astuu kamariin, missä kreivi nyt oli, tuo laiha-kinttunen raatiherra. Hän taputtaa takkinsa lakkaria, hän on sinne wast'ikään laskenut 100 rikkiä fortilla voitettua rahaa.

„Missä hiidessä on Leist?“ kysyi kreivi. „Sia meidän pöytäamme ääressä on tyhjä. Leist on aina ennen ollut ensimmäisiä tällaisissa menoissa. Onko kukaan teistä tänään nähnyt häntä?“

„Hi, hi, hi, . . . hoo! Leist, hi, hi!“

„Miin Veist!“

Hän pitää enemmän naisista kun herrain nimipäivistä hi . . hii! . .

„Se on pelkkä walhe,“ lausui lihawa raatimies. „Puolustakaa teitänne luutnantti.“

Raikki kääntyivät. Luutnantti Veist seifoi owen suussa, waaleana kuin kuolema.

„Veist!“ huusi kreivi. „En minä näe mitään sawun tähden, mutta sen sanon, että jos se olisi Veist, ei hän tulisi noin kun hiiri hiljaan.“

„Onnea kreivi!“ sanoi tullut liikutetulla äänellä.

„Sumal'auta Veist! Mitä perhانا nyt? Sinä, joka ennen olit itse wirwa-tuuli siellä, misjā Sumalan wetisiä lahjoja löytyi, mikä sinun nyt on?“

Luutnantti ei puhunut mitään. Hän otti kirjeen lakkaristaan ja luki:

„Weljeni!“

„Minä olen nyt Harmaalassa. Minä näen mitä täällä tapahtuu, mutta min'en, Sumal'auta, hymärrä mitään. Wanha parooni ja majori owat myhät. Klaus on waalea kun kuolema, hänen sisarensa itkewät — ja neito Maria! Hän on syypää kaikkiin. Hän on, minä arwaan sen, rakastunut tuohon maisteriin, mutta maisteri on kadonnut, kenkään ei tiedä mihin. Asia on lyhykäisesti puhuen tällainen: Johannus-ehtoolla oli Maria jostakusta syystä yksin kotona Harmaalassa, muu herrasväki oli Louhen saarella, jonka muistat. Kun parooni aamupuoleen hötä tulee kotia, makaa Maria weressä keskellä lattiaa; ukkonen on särkenyt lasit ja luultawasti iskenyt häneen. Hän tointuu seuraavana päivänä, hän huutaa Johannesta. Parooni panee hakemaan maisteria, jolta hän on lyhyen hywästi-jättö-kirjeen saanut. Raikki Harmaalan hewoset, miehet selässä, rientävät metsät ja maantiet ristiin rastiin, waan turhaan. Majori tulee Harmaalaan. Maisteria haetaan uudestaan, waan yhtä turhaan. Se on nyt warmaa, että tuo maisteri on surmannut

itsensä, waikk'ei ole hänen ruumistaan vielä löydetty. Maria ei wirkkaa sanaakaan. Namusta iltaan, illasta aamuun hän wuoteessaan istuu ja tirkistelee eteensä. Väätäri, joka täällä on käynyt, sanoo, ett' ellei kohta muutosta tapahdu, on hän kuoleman. Ymmärtänekö majorin surua! Barooni itse on kuin puoli-hullu. Hän syyttää tästä onnettomuudesta itseään. Suokaa Johanneksen malja! Hän ei enää tee kiusaa freiwille. Tämä on pitaisuudessa kirjoitettu. Muutaman päivän perästä olen minä Turussa. Terweisiä. Weljesti Theodor!"

Kirjeen luettua luutnantti sen hiljakseen laski lakkariinsa.

„Tapahtukoon Theodorin tahto!“ huusi freiwi. Mais-teri Johanneksen malja! Hän on surmannut itsensä! Wai niin! Hän teki oikeen. Hänestä ei ollut elämään.“

„Mutta minä olen wasta-ikään nähnyt hänen,“ sanoi luutnantti kolkosti.

„Sinä nähnyt! Tästä tulee hupainen juttu. Luutnantti leist usko aaweita —.“ nauroi freiwi.

„Hi, hi, hi, hoo!“ nauroi raatimies.

„Minä olen hänen nähnyt, ja se joka minua walehteliaksi sanoo saa minun kimppuunsa!“

„Milloin näit sinä hänen?“ kysyi freiwi wafawamasti.

„Tänne tullessani. Hän kulki tästä kiiruusti siwutse.“

Hirmyinen tärähdys kuului nyt. Se rikkoi salissa alkunan. Veinaus seurasi samassa.

„Sumala siunatkoon!“ änkytti lihawa raatimies.

„Olkoon aaweeet arwosfansa!“ lausui freiwi. „Nyt herrat, kädet suoraksi, malja käteen; sanowathan oppineet, että lasi suojelee ukkosen ilmaa vastaan.“

Wastahakoisesti tottelivat wieraat freiwin käskyä. Luutnantti wapii kun hän joi. „Min'en tiedä, mikä minun on, minusja sanoo joku, ettei minun pitäisi juoman,“ puhui hän freiwille. Tämä nauroi. „Suo sitä enemmän, jotta tuo joku sinussa saisi wähän hänki.“

„Kenties sinulla on oikeen,” lausui alakuloisella äänellä Veist. „Wiini on ennen maistunut. Kummaa, ettei se nyt maistu.” —

Ilta kului ja sen kuluesssa yhä iloistemmasi muuttuivat wieraat. Uffkonen oli lakannut jyrisemästä, ja kuta edemmäs se wetäyhi, sitä enemmän melskettä nousi kreivin asumassa. Luutnantti Veistkin oli aaweenja unhottanut. Hän nauroi nyt itselleen.

Wähän ennen puoltahötä otti kreivi maljansa: „Ystäväni!” sanoi hän. „Toiwokaa minulle, että se kun minulla on tekeillä onnistuisi!”

Maljat laskettiin yhteen. „Onnea, onnea!” kuului.

Luutnantti Veist filmäili kelloaan. „Nyt on aika,” jupisi hän itselleen, nosti maljansa ja puhui: „Suokaa myös onnea minulle ja älkääte antako minun poismenoni estää teidän iloanne. Ehkä vielä tulen aamupuoleen katsomaan teitä.”

Turha oli yritys estää Veistiä. Hän otti lakkinsa, tyhjensi vielä muutamia wiinilasia ja jätti seuran.

Veistin mentyä nousi ilo yhä suuremmaksi. Melskkeen keskellä kuulemme kreivin kuisuttawan erään upseerin korwaan: „Minä olen taitawasti laskenut koukkujani, se olisi kummaa, jos ei kala tarttuisi.”

„Dnnellinen sinä!” vastasi upseeri. „Sinua kaikki naiset suosii; sinä olet tottamari onnen lapsi.”

„Semminkin kun te minulle olette onnea toiwoneet.” —

Kun aamu koitti, oliwat herrat saaneet kylinsä. He wetäyhiwät miten parhaiten taifiwat pois. Kello löi kolme kun kreivi oli saattanut ulos viimeiset.

„Hi, hi, hi, hoo! Hupainen, hauska ilta,” wirkkoi laiha raatimies mennessään.

„Uh! Sinulla on tänään ollut onnen päivä,” vastasi lihawa.

Kreivi G. kulki yksin jääneenä pari kertaa salinsa poikki. Hänen poskensa oliwat punaiset, hänen silmänsä loistiwat, hänen huulensa naurowat. Wiini oli waikuttanut tuon.

„Saas nähdä, saas nähdä!“ lauloi hän.

Marian kamarissa istui Anna.

Sanotaan ajan lievitävän surun ja todella niin sanotaan. Niinkuin aika parantaa haavan, parantaa aika myöskin usein sydämen haavat. Ajan tuulet puhaltavat kiini haavan laidat ja aina vähitellen, pian huomaamatta, paranee haava syvemmältä. — Mutta haavoja sydämessä löytyy, joita aika ei voi parantaa, jotka aina owat, ehkä paraneinaanpäin, haavoja. Tätä laatua owat semminkin ne, jotka aika itse on syönyt. Ne menewät tosin umpeen, mutta ellei se ainoa auttaja riennä auttamaan, joka auttaa taitaa, on warjainen apu hukassa; haavan pohja on aina verinen, auki.

Annan sydämessä tiedämme me semmoisen paranemattoman haavan löytyvän. Teräskalu ei sitä tehnyt, aika kasvatti sydämeen kasvun, hetki repäsi sen juurineen ylös, mutta juuret käiwät sydämen pohjaan. Tämä kaswu sisäläsi Annan onnen; ei kumma siis, etteiwät juurten siat pohjasta umpeen kaswa.

Anna läksi suruisena äitinsä luo. Hän itki kamarissa, missä muinen oli arkulla istunut, silloin iloisella mielin silmäillen nuorukaista, joka pöydän ääressä työtä teki. Hän muistutteli itselleen, mitä tämä nuorukainen oli hänelle puhunut ja tuon tehdyä sanoi hän hywästi äitilleen, joka turhaan kysyi häneltä, miksi hän suri, ja meni majorin taloon. Siellä tapasi hän luutnantin ja luutnantin sanat kaasiwat katkeraa tulta hänen sydämeensä. Annan khyneleet eiwät nyt juosheet, ne oliwat kuivuneet lähteisinsä. Hän wapii kuin haapa tuulen käsisä, hänen onnettomuutensa nousi partainsa yli ja oli kokonaan niellä hänen. Kun luutnantti hänen jätti, seijoi hän muutaman minuutin rauhassa niinkuin patjas liikkumatta ja wihdoin, kun hän rupeäi kääntymään kotiinsapäin, ei hän tiennyt, että hän kulki. Silloin, kun hänen silmänsä eiwät muuta nähneet kun luolleen rakastettunsa haamun, kun

sydämensä ei muuta tiennyt kun Johannesta, tuli pitkällä asfelilla kävellessä tämä rakastettu vastaan. Anna näki hänen. Anna seisahdutti, yritti mainitsemaan Johanneksen nimen. Mutta ennenkun ääni pääsi hänen huuliltaan, olivat tunteensa aaveet hyleilleet rautakourilla häntä, ja tainnuksiinsa saatettuaan waiwoista, jättäneet hänen suruista wapaana pyörryksiin.

Luutnantti oli kun taakseen silmäsi nähnyt Annan kaa tuwan. Hän palasi silloin Annan luo. Hän luuli olewansa ihypää tähän onnettomuuteen. Omantuntonsa ääni kuului. Kuolleista nousneen näky oli saanut luutnantin wapiutamaan. Hän unhotti aikeensa, hän otti käsiinsä neidon ja kantoi Annan majorin taloon. Pihalle kun pääsi, Anna awasi silmänsä. — Luutnantti hawaitti tuon, mutta wasta silloin, kun hän Marian sohwalla oli hänen lastenut, wetäysi hän takaisin. — Leist meni nyt kreivin luo; hänen himonsa olivat sammuneet, hänessäkin oli Johanneksen näky herättänyt — itse hän ei tietänyt mitä.

Anna makasi kauwan osaamatta mitään ajatella. Tuohirumainen ukkosenjärähdys herätti hänen. Muisto rupeesi wähitellen palaamaan takaisin ja kuta enemmän muisto heräsi sitä enemmän rupeesi haawa sydämesä kihelmöitsemään. Monet tunnit makasi hän silmät ummesa, kädet rintaansa wastaan puristettuna sohwalla ja wasta silloin kun päivän alkawa koi heitti ensi säteenä hajoontuneiden pilvien wälistä, hän silmänsä awasi. —

Pöydällensä makasi Johanneksen antama ruusu. Hän otti sen käsiinsä, hän suuteli kukkaa.

Silloin luuli hän kuulleensa salin owen aukenevan. Hän kätki rintaansa wastaan kukan; hän muisti hämärästi, että luutnantti oli luvannut tulla hänen luoksensa. Hän siitti hiuksiansa ja meni tulewaa wastaan.

Waan Anna ei luutnanttia nähnyt. Edessänsä oli herrasmies, mutta tämän miehen kanssa ei ollut Anna saakaan ennen puhunut.

Tämä mies, joka nyt Marian kamarissa seisoi, oli Annalle outo.

„Antakaa anteeksi rohkeuteni,“ alkoi herra suloisella äänellä. „Min'en tahdo nuhdella teitä, mutta mikä hirmuinen waara teille, jättää kaikki owet auki yöksi. — Minä hain teitä, juuri teitä! Minä hawaitsin owet olewan auki, min'en luullut löytäväni teitä täällä, ja — — Waan te ette vastaa?“

Anna tirkisteli waan tuntematonta vierastaan.

„Se on tosi,“ alkoi herra taas; „te ette tunne minua. Mutta neito, minun sydämeni tuntee teitä, waikk'en minä teistä muuta tiedä kun nimenne. Minä olen nähnyt teitä ja minun sydämeni on syttynyt. Tiedättekö neito Anna, mikä totinen rakkaus on? Jos sen tiedätte, niin tiedätte miten minä teitä rakastan. Anna, minä olen tunnustanut sydämeni salaisuuden, minä lasken teidän jalkainne eteen tämän sydämen. Astukaa sen päälle, musertakaa se, tahi antakaa sille elämänsä henki ja ilo. Tuo on, armas Anna! teidän wallasjanne. Minä odotan tuomiotani.“

Kuulla muiden puhua rakkaudesta, jonka rakkauden ymmärtää turhaksi, kun itse omassa sydämessä tuntee samallaisen rakkauden — antaa kummallisen lohdutuksen. Anna ei ollut waletta elämässään vielä hawainnut. Hän ei tiennyt, että petosta maailmassa löytyi. Hän kuuli herran kauniit, innokkaasti puhutut sanat ja hän uskoi niitä todeksi. Anna ei tuntenut herraa. Hän oli ainoastaan joskus nähnyt häntä kadulla.

Sanottuaan viime sanansa, herra taas odotti vastausta. Anna painoi rintaansa vastaan wapisewat kätensä, mutta hän ei nytkään puhunut mitään.

„Kylmä sydän!“ jatkoi herra innokkaasti ja suruisella äänellä. „Mitä parasta ihmisellä on, sydämeni rauhan olen minä sinulle uhrannut ja sinä et vastaa!“

„Herra! jättäkää minua,“ pyysi Anna hiljaisella äänellä.

„Jättää sinua! Sinua, josta elämäni onni riippuu! Ei, ei ikänä! Minun olet sinä, kaunis enkeli! Minun olet sinä, puhdas sydän!“ ja herra lemittäen sylinsä, tahtoi siihen sulkea Annan.

„Herra!“ huusi Anna töytäten suuremmalla voimalla kuin olisi luullut Annassa löytyvän häntä tyköään.

Silmänräpäyksen seisoi herra liikkumatta.

„Vastusta sinä! Minun sydämeni lempi on suurempi, on palavampi kuin sinun kylmyytesi. Anna, Anna!“ Hän koitti taas sylleillä neitoa, mutta vielä kovemmassi töytäsi tämä häntä tyköään.

„Hullu lapsi!“ lausui herra. „Sinä olet itse jättänyt owesi auki; tänne ei nyt tule ketään. Sinä näet, että olet minun wallassani.“ Herra seisoi selin oweenpäin, jottei uhrinsa farkkaiji.

„Minä wallassanne! Herra, armahtakaa waiwaista, jonka sydän on musertunut. Minä en koskaan saata rakastaa teitä. Menkää, menkää Sumalan tähden.“

Annan ääni oli rukoilewaisen, mutta niinkuin rukoilewaisen, sydämellinen ja hellä. Hän ehkä nyt ymmäräsi herran aikomuksia, tahi sanoi aawistuksensa, ettei herralla ollut hywää mielessä.

Herra ei enää wallastansa puhunut. Hänen sanansa oliwat taas hujajan makuiset, mutta nyt soi niiden suloisuus inhokkaasti Annan korwissa.

Waan vielä herran koetti Anna pyhynöällä ja nöyrällä rukouksella saada wierasta jättämään häntä. Anna parka ei tuntenut tätä herraa.

„Sinä uppiniskanen nainen, pilkkaatko sinä minua!“ ja nyt makasi Anna, jonka woimat oliwat loppuneet, herran sylissä.

„Wiattomuuden apu, orpoin auttaja, joko jätät lapsesi!“ huokasi Anna.

Anna ei wiattomain apua turhaan huutanut; orpoin auttaja läheestyi jo.

„Sinä olet minun, minun olet sinä!“ sanoi herra ja tahtoi suuta antaa waalealle naiselle.

Waan kynnöksellä seisoi jo auttaja, ehkä häntä ei herra eikä Anna nähnyt.

„Sumala! Johannes! Muta minua.“

Silloin liikkui auttaja, hän lähestyi hiljaan, hän tuli herran taakse, hän otti häntä kauluksesta kiini ja yhdellä heit-
tämällä heitti hän hänen suoraksi lattialle.

„Kunnotoin heittiö!“ sanoi hän.

Ulkosen ihönnistä ei olisi herra niin hämmästynyt kuin nyt tästä. Hän luuli näkymättömän käden tarttuneen häneen. Hän nousi häweten hiljoilleen ja kun hän loi silmänsä odottamattomaan vastustajaansa, seisoi parooni Klaus hänen edessänsä.

„Klaus!“ huusi hän. „Sinä täällä!“

„Sinä täällä, freivi!“ huusi Klaus, joka nyt wasta tunsi herran. „Sinä neito Marian kamarissa!“

„Ha, ha! nauraa saa! En Sumal'auta ole kummempassa ollut!“ ilweili freivi.

„Mene katsomaan kummempaa. — Luutnantti Leist oli luultawasti illalla luonasi. Mene katsomaan kummempaa! Hän wedettiin wasta-ikään ylös Kurajoesta. Hän on hukkunut.“

Nyt waaleni freivi. Hän ei puhunut mitään. Riiruhusti samosi hän ulos taaksensa katsomatta. Kun hän kadulle tuli, näki hän paljon ihmisiä joen toisella puolen. Hän mieli päästä niiden siwu; hän pääsikin, mutta kun hän oli taaksensa jättänyt enimmäkseen, näki hän vähäiset rattaat edessänsä; niitä weti kaksi höwarttia. Niillä makasi jinišenä luutnantti Leist.

Witen hän oli hukkunut ei tiennyt kukaan.

„Turhaan ei hän eläwin silmin nähnyt kuolleita eläwän,“ sanottiin.

XXII.

Maria.

Ei ole lepoa lehossa,
 Eikä onni oksapuiden
 Nsu mustan warjon alla.
 Waiwa waiwuttaa lewolle,
 Waiwa waiwaapi uneni,
 Waiwa herättää walolle,
 Uuden päivän paistehelle.
 Vanha runo.

Me lastemme usein leikkiä tunteimme kanssa. Me sy-
 tyttämme uusia, kun vanhat haihtuvat, tahi toisin sanoen:
 me annamme uusien syntyä miettimättä mitä laatua owat.
 Surulliset saawat meitä surulliseksi; iloiset iloiseksi. Tun-
 teet owat meille se Pyhörtäjä-koski, joka wie meidät mukanaan.
 Ja miksi? Me surullisten syntyessä emme voi estää niitä,
 iloisten taasen emme sitä tahdo. Tunteet owat meidän her-
 ramme. Me sodimme turhaan niitä vastaan. Me saa-
 tamme ainoastaan vähäksi ajaksi hillitä niiden valtaa; —
 se on kaikki.

Suurin maailmassa se, joka wähin on tunteinsa orja.

Tunteet, kun ei järki enää laisinkaan voi hillitä niitä,
 owat hirmuvaltioista hirmuisimmat.

Me palaamme hetkeksi Harmaalaan. Siellä tapaamme
 Marian; hänestä näemme tunteiden wallan.

On ilta. Vanha parooni ja majori kulkewat edes ta-
 fasin lattialla. Molempain kaswoissa asuu syvä suru. He
 eiwät puhu, he owat ääneti, mutta wäliin huiskuttawat he
 päitänsä ja silmäilewät Klausta, joka pöydän ääressä istuu
 ja firjoittaa.

„Nyt on meillä Elokuun toinen päivä,“ sanoi wihdoin
 vanha parooni.

Majori ei wastannut mitään. Hän katsoi kelloaan.

Pitkä aika kului, jona syvä hiljaisuus wallitfi salissa.

Wihdoin ikäänkuin unesta heränneenä majori lähestyi Klausia ja lastien kätensä tämän pääläelle janoi hän: „Minun käy sääliksi Annaa. Se on minun tähteni kun hänen pitää kerssimän tuollaisia häwyttömyyksiä. — Sinä janoit tawanneesi Kreiwin?“

„Tapasin; mutta Anna on nyt tallessa. Mitinäsä asuu hänen luonaan teidän talossanne.“

„Te kuulustelitte Johannesta?“

„Minä tein kaikki, mitä minä taisin, löytääkseni häntä, mutta kaikki oli turhaan. Anna sanoo warmaan nähneensä hänen ja luutnantti Leist on samana iltana, jona sai onnetoman loppunsa, nähnyt hänen, niinkuin kaikki, jotka Kreiwin pidoissa olivat, todistawat.“

„Kummallista!“ jupisi majori.

Samalla aukeni owi ja nuori mies astui saliin. — „Miten on Marian kanssa?“ kysyiwät parooni, majori ja Klaus yht'aikaa.

„Hän nuffuu nyt, mutta kuume ei ole vielä antanut perään. Minä saatan kumminkin wakuuttaa, ettei hän kuole, mutta . . .“

„Mitä!“ huusi parooni, joka näki nuoren lääkärin katjannosta, ettei parasta ollut toiwomista.

„Mutta mitä!“ huusiwat Klaus ja majori.

„Hän olisi kuollut, ellei parooni Klaus olisi aikansa saanut minun hänen luoksensa. Nyt minä wakuutan, ettei hän kuole. Jos hän entijelleen enää tulee, en minä takaa.“

„Maria ei kuole! Maria ei jätä wanhaa isäänsä! Riitos Sumala tästä sanomasta.“ Ja majorin filmistä juoksiwat kirffaat khyneleet.

Lääkäri kuisutti muutaman sanan Klaus'en formaan ja Klaus, joka tähän asti oli istunut kirjoituspöydän wiereessä, nousi hirmustuneena ylös.

„Niin, ellei maisteri Johannesta löydetä“ — lisäsi lääkäri. „Ja minä . . .“

Mutta nyt kääntyiwät kaikkein filmät owellepäin. Kum-

mallinen näkö! Maria, jonka lääkäri vasta jätti nukkumaan, seiso i siinä. Hänen hivuksensa oliwat hajallaan, hänen poskensa paloiwat kuumeesta, hänen silmänsä tirkistelivät päässä. „Haa! petturi, sinä istuit minun wieresessäni, sinä luulit minun nukuwan, sinä lupasit estää nuo mustat aawet karfaamasta minun päälleni. — Sinä menit pois.“ Huusi hän.

Majori oli waipunut alas sohwalle, hän kätki käsiin kaswonsa.

„Maria! En minä mennyt pois, minä olen tässä,“ sanoi nuori lääkäri ja lähestyen neitoa, joka liikkumatta kynnysellä seiso i, otti hän hänet syliinsä ja kantoi hänen kamariin.

„Johannes, Johannes! minä tiesin, ettet sinä minua hylönanna,“ lausui Maria iloisella äänellä.

„Johannes pitää löythymän! Minä wannon, että waikka hän olisi maailman perässä, hän pitää löythymän!“ huusi Klaus, joka nähtyään Mariaa wapi i joka jäsenessä.

„Kiitos, kiitos rakas Klaus!“ wastasi majori. „Sinä olet minulle antanut enemmän kun henkeni, jos sinä tuot Johanneksen tänne. Minä olen jo sinun wellkamiehesi kuolinpäiwääni saakka siitä, että niin nopeasti sait lääkäri n Mariaalle, kun kuume uudestaan tarttui häneen!“ Ja majori riensi kamariin Mariansa luo.

Klaus oli kahden isänsä kanssa. Wanha parooni ei sanonut mitään. Hän istui nyt kädet ristissä hiljaan ruokoil len.

„Minä lähden, lopettakaa kirjoitukseni. Ellei Johannesta pian löydetä, menettää Maria järkensä,“ sanoi Klaus ja huolimatta sanainsa wai kutuksesta isänsään, meni hän.

„Herra Sumala; tähän olen minä shypää!“ woiwotti parooni.

Marian wuoteen wieresessä istui majori ja lääkäri. Naiset, paroonin tyttäret, jotka koko wiime yön ja päiwän oliwat walwoneet, oliwat antauneet lewolle, kun näkiwät

Marian nukkuvan, Marian, joka yhtä jaksoa enemmän kun vuorokauden oli hourannut.

Nyt nukkui Maria. —

Kaifista kalwauksista, kaifista waiwoista owat ne surkeimmat, joiden alaiseksi itse kewyhtmielisyhdessäämme olemme antauneet. Waiwalla ja kalwauksella on se nuoli pistäwin, jonka tutkaimessa seisoo: Omat työsi teroitti mun. Se nuoli ei tihly. Jos se tihlymään rupee, teroittawat sitä omat tunteemme ja nuolen teräväksi saatua, sama nuoli tunkee juuri meidän tunteimme pohjaan. Seikka, joka saa meidät suremaan, johon syhtä meidän tähtyy tunnustaa lyötyvän itsesfämme, ei riisu meidän nähden pois yltään mustaa surupukuansa, ennenkuin olemme parantaneet, mitä wäärin teimme, ja jos emme tätä woi, seuraa ajatus musta ja kalwaawa meitä aina kuolemaamme saakka. —

Saarnan sanat herättiwät Marian. Hän lupasi parantaa, mitä pahaa hän kewyhtmielisyhdellään oli saanut matkaan. Kun hän ei tuota woinut, laukesi se joutsi, jonka nuolen tutkaimessa tuo wasta mainittu lause oli kirjoitettu. Rauhattomuuden tunne heräsi. Yksinäisenä ollessaan hirmuisena yönä sai myrsky ja raju tämän rauhattomuuden peltoon liitettynä nousemaan epäilyksen rajojen yli. Marian puhdas, pohjasta rehellinen sydän näki ensikerran elämässään tehneensä wäärin, tehneensä pahoin. Katumuksen tunto oli siis nyt ensikerran tunkeunut hänen poweensa. Mutta sen walta oli sitä hirmuisempi, kuta oudompi se oli. Marian tulinen kuuutus pääsi paisumaan partainsa yli ja hänen heikko ruumiinsa ei woinut sietää tämän woimallista farkausta hänen sydämensä päälle. Vielä ylläpiti häntä wähäinen tunto, joka, silmistänsä katsoen ulos ikäänkuin mustaan yöhön, sanoi hänen olewan eläwitten joukossa. Mutta kun tuo julma leimaus ympäröitsi hänen; kun ukkosen jylinä tähtti hänen korwansa, silloin ei hän enää woinut mitään. Hänen heikko ruumiinsa ei kannattanut tätä sielun kuormaa. Hänen tähtyi waihua, uupua murheensa, ehkä tämä murhe, niinkuin usein

tapahtuu, ruumiin voimain loppuessa, menetti muotonsa, ja kääntyi warjinaisuutta päin vastaiseksi houriossa.

Tässä unessaan, jona elämä lähestyi kuoleman rajaa, lepäsi Maria kauvan. Kun hän awasi filmänsä ensikerran, ne eivät osoittaneet muuta kun sen paksum sumun, jonka sielunsa uni oli wetänyt sydämensä yli. Mutta vähitellen sai ruumis voimansa takaisin ja warjinaisuuteen ehkä vastahakoisesti tähtyi sielun ihanasta unestaan herätä.

Kolmeen pitkään vuorokauteen ei ollut Maria sanoo sanonut. Ja wihdoin kuin hänen kielensä laukesi lumoukseltaan oli ensi sanansa sama kun se, joka kolmea päivää ennen oli viimeinen.

„Johannes! Johannes!“ huusi hän.

Ken olisi hänessä tuntenut sitä Mariaa, joka niin nyhjiin vielä oli ilon kuwa!

Kun hän heräsi istui isänsä ja parooni hänen wieresfään ja lääkäri piti hänen kätensä kädesfään. Maria filmäili ympärillensä ja joka tarkoin olisi katsellut nyt hänen filmiinsä, olisi nähnyt miten niihin aina yhä enemmän, kuta ajatuksensa, järkensä ja muistonsa palasi, surun ja kauhistuksen katsanto astui. Ja wihdoin kun oli tuo paksu unenhuntu kadonnut, wälkkyivät niissä — ei enää surun, waan epäilyksen leimaukset. —

Näin makasi hän muutaman minuutin.

„Sfäni!“ sanoi hän hiljaisella äänellä wihdoin ja kädellään wiittasi hän paroonille ja lääkäriille. Ne hymmärsiwät mitä hän tarkoitti ja ne jättiwät hänen isänsä kanssa kahden.

Sfälliseen helmaan laski Maria surunsa. Hän tunnusti wapisewalla äänellä, miten hän oli leikkinyt oman sydämensä kanssa, miten hän ajattele mattomasti oli uhrannut Johanneksen fewyhtmielisyhteensä ja wasta silloin kun oli sydämensä sywyhydet saanut purkaa, sai hän vähäisen rauhan. Majori lupasi kaikki parantaa, lupasi tuoda Marian luo Johanneksen ja khynektensä waluesssa syleili silloin Maria isäänsä.

Toiwon koi oli herännyt Marian rinnassa.

Maria oli nyt rauhallisempi. Hän odotti Johannesta. Ja Johannekselle olisi Maria nyt osoittanut vielä suurempaa rakkautta kuin ennen keworthyliisyyttä. Maria parani nyt päivä päivältä, ehkä hänen vähäiset voimansa ja taudin myötäseuraava wiehkeys, ei sallinut hänen päästä entiselleen. — Hänen elämänsä oli nyt toivo. Mutta Johannesta ei kuulunut. Klausta, joka Johannesta oli lähtenyt hakemaan, ei myöskään kuulunut. Mutta niinkauvan kuin ei Klausta kuulunut palaavaksi, oli Marian toivo voimissaan.

Silloin eräänä päivänä kuin hän atkunan edessä istui, nyt jokseenkakin parantuneena, näki hän Klaus'en tulewan — tulewan yksinään. Hän nousi ja rientäen Klausta vastaan, ennätti hän kuulla sanat: „Se on turhaa hakea, Johannesta ei löydy tässä maailmassa.“ Nämä sanat, joita Klaus wäshyenä ja ajattelematta luuli sanoneensa yksin majorille ja paroonille, waikuttivat wäkwästi Mariassa. Hänen toiwonsa sammui ja samalla se luonnoton, jäseniänsä piukoitsewa rauha, joka hänessä oli asunut. Hän huusi kimeästi ja — hengetöinnä kannettiin Maria samaan wuoteeseen, mistä muutamia päiwä ennen oli nousnut. Se oli silloin kuin Klaus, jonka mielialaa se arwanee, joka muistaa, mitkä tunteet hänessä Mariaa kohtaan eli, antaen wäshyhtensä alttiiksi, rienji noutamaan samaa lääkäriä, joka pari päiwää ennen, toiwoen parasta Mariasta, oli Harmaalasta lähtenyt. Se oli tällä retkellä kuin Klaus, tullen aamupuoleen yötä Turkuun, niin äkkiä ilmestyi majorin talossa, ja pelasti Annan.

Lääkärin tullessa makasi Maria kowassa kuumeessa. Hänen hourionsa oli hirmuinen. Houriossaan piti hän lääkäriä Johanneksena ja rauhallisesti makasi hän kuin lääkäri hänen wuoteensa wieresssä istui. Pari kertaa oli hän houriostaan herännyt, mutta silloin nähdessään lääkärin, joka piti hänen kätensä kädessään, oli hän samate kuin fairastus-

iltana huutanut kimeästi, ja jälleen vaipunut hourioon. Lääkäri hawaitti ilolla näinä päivinä, ettei tämä Marian kuume asunut niin väkewästi hänen ruumiissaan kun päin wastoin enemmän hänen tunteissaan, hänen sielussansa, että tauti pian antausi, jos Maria waan saisi nähdä sen, joka aina hänen mielessänsä asui. Mutta kun päivä kului, päästämättä uhriansa hourauksista, aawisti lääkäri pahinta. Sa eräänä iltana kun Marian luuli nukkuneeksi meni hän, niin kuin jo näimme, saliin ja puhui näitä aawistuksia Klauselle.

Klaus parka! Hän oli jo tehnyt, mitä harwat nuorukaiset hänenä olisivat tehneet. Hän oli antanut alttihiikki oman, sywään hänen sydämeensä juurtuneen rakkautensa. Hän oli unhottanut, että samalla kun hän Marian onnen tähden oli walmis panemaan henkensä, hän awasi taimahan owen maan päällä juuri sille, jota hän, hänelle tietämättömistä syistä, muinen tuskin sieti nähdä. Hän ei muistanut muuta kun Mariaa, ja jos hän wäliin kirosi Johannesta, joka oli astunut hänen ja hänen onnensa wäliin, palasivat hänen ajatuksensa kohta Mariaan takasin. Kun hän päiwien perästä tuli, turhaan haettuaansa Johannesta, takasin Harmaalaan ja näki Marian samallaisena kun lähtiesään, särki se hänen sydäntänsä. Sa nyt kun lääkäri sanoi hänelle mitä aawisti, ei Klaus'ella muuta mielessä ollut kun Marian onni. Hän oli alkanut kirjoituksen ystävilleen Borissa, saadaksensa niiltä kuulla oliko Johannesta siellä näkynyt, hän jätti sen kirjeen kesken ja lewähtämättä istui hän hewoisensa selkään, lähtien vielä hakemaan kadonnutta.

Klaus rakasti, mutta rakasti oudolla rakkaudella. Hänelle oli oma onnensa mitätön, kunhan waan Maria oli onnellinen.

Klaus oli mennyt, — Majorilta ja wanhalta paroonilta kului ilta ja yö unetta. He kulkivat wäliin salissa, wäliin astuivat he kamariin, jossa lääkäri istui Marian wuoteen vieressä. Ettei heidän mieltänsä ollut ilollinen onnimmärrettävä. Baronian kalwasi yöt päivät se ajatus, että

hän Marian onnettomuuteen oli syhyllinen ja majori tunsi syvästi, että jos se siede, joka piti hänen elämässä vielä, katkeaisi, jos Maria maan pöveen menisi, olisi hänen ilonsa tähti iäksi sammunut.

Amuauringon ensi näiteet näkivät uhot Marian wiereessä, amuaurinko walaisi nukkuvan, ei enää nyt punanruskoisia waan kuokeman waaleita kasvoja. Kuume oli saanut loppunsa ja Maria toimensa. Se muutos, jota lääkäri oli ennustanut, se oli tapahtunut, ennenkuin hän aawisti sitä, muutos, joka sai Marian warsinaisuuteen takaisin. Kun lääkäri näki Marian awaawan filmiään, waaleni hän, hänellä oli tuskin woimaa filmäillä niihin, hän pelkäsi saada nähdä tyhjän, sammuneen filmäilyksen, hän pelkäsi nähdä pahat aawistuksensa toteutuneeksi, mutta kun hän wihdoin woitti pelkonsa ja katseli Marian filmiin, wetähyi ilon hohde hänen kaswoilleen ja liikutetulla äänellä sanoi hän:

„Belastettu!“

Maria oli kowaa sotaa käynyt.

„Onko se tosi, minkä minä unessani näin?“ kysyi hän.

„Onko Johannes mennyt ja jättänyt minun tänne suremaan, itkemään elämäni fewhtmielishyhtä?“

„Jos se olisi tosi?“ kysyi lääkäri hiljaan.

„Se on tosi, se on tosi . . . Nuku rauhallisesti rakas, armas, hlewä Johannes! . . . Minä en saa sinulta anteeksi pyhtää, waan sinä näet nyt miten minä suren. Sinä tiedät nyt, miten minä olen rakastanut ja kuolemaani saakka rakastan.“

Marian filmistä katosi tummuus, filmät loistiwat taiwaan kirffaasti.

„Kiitos Jumalan!“ huokasi majori laskien polwilleen Marian wuuteen wiereen.

„Kiitos Jumalan!“ huokasi parooni.

Kirffaus Marian filmisjä peloitti lääkäriä, waan hänen pelkonsa oli turha. Se kirffaus puhkesi — puhkesi kuumiin khyneleisiin.

Ja khyneleet ovat luodut surun lievitäjäiksi. Maria itki kauvan, mutta hänen surunsa juli. Nämä khyneleet olivat painaneet hänen sydäntänsä, ja kun vihdoinkin lähde awautui, kun vesihelmet postiansa myöden wierhivät alas — silloin oli hän pelastettu. — Ja kun majori hellästi puristi hänen kättänsä, kuiskutti hän hänen korvaan: „Sinä olet saanut taikasjin lapsesi, puhdistettuna, uudistettuna. Kowaa sotaa tähtyi sydämeni jota, ennenkuin oppi tuntemaan, ettei tunteita rankaisematta loukata.“

Katsoi aamun, katsoi illan,
Ei tiennyt mihin katsoi.

Kalewala.

On päivä kulunut. Maria oli terve, terve ruumiiltaan, mutta sydämensä haawa oli auki, sitä ei taitanut lääkäri parantaa.

Klaus oli palannut. Pelwolla tuli hän, mutta hänen ilonsa oli suuri, kun hän, ennenkuin ennättikään kysyä Mariaa, tapasi tämän jo kartanon pihalla. — Klaus ja Maria olivat nyt pian erkanemattomat. Mitä Klaus toivoi, emme tarwinne sanoa. Klaus oli iloinen näinä päiwinä. Siinä, että Maria mielellään kuuli hänen puhuvan, mielellään kulki hänen kanssaan hyrtitarhassa, ystävällisesti otti vastaan ne kukat, Klaus hänelle tarjosi, siinä löysi Klaus runsaan palkinnon. Kipeää pisti kumminkin aina Klaus'en sydämeen kun hän kuuli Marian puhuvan Johanneksesta ja suruiseksi meni hänen mieltänsä, kun hän wälistä, kysyttyään Marialta jotakin, ei saanut vastausta, tahi kun Maria wäliin ikäänkuin unesta heräsi ja lausui: „Ah! mitä sanoitte parooni! Minä olin waipunut ajatuksiin, minä muistin Johannesta?“ —

Mutta Klaus toivoi kumminkin. Hän luuli, ettei Johannes enää ollut eläwitten seassa. Hän ajatteli Marian sydäimestä aikaa woittaen sen kuwan, joka nyt oli hänen elämänsä, kyllä astuwan syrjälle, antaen siaan toiselle. Arwotuksena oli kumminkin Klaus'elle, mitä Johanneksen ja Ma-

rian välillä oli tapahtunut. Että Johannes Mariaa rakasti, luuli Klaus tietävänsä; että Maria Johannesta rakasti tiesi hän. Miksi Johannes siis oli kadonnut, miksi ei hän omakseen pyhittänyt sitä keijusta, joka Klaus'en mielestä oli ihanin ja ylewin maailmassa, se nousi Klaus'en järkeä korkeammalle. Hän oli kshynyt syhtä tuohon majorilta, mutta majori ei vastannut mitään ja Marialta itseltä kshyä, hän ei uskaltanut. Hän pelkäsi herättää muistoja, joita luuli pitävänsä pikemmin koettaman saada Marian unhotamaan.

Maria oli nyt terve ja majori halusi mitä pikemmin lähteä Turkuun takasin. Vanha parooni ei sanonut mitään tuota vastaan. Hän hymmärsi hywin, että jos kohtain Maria täällä paremmin menestyi kuin Turussa, ei muistonsa täällä sammuisi. Vanha parooni luuli vasta silloin saavansa takasin entisen rauhallisuutensa, kun näki Marian lähetevän Harmaalasta. Parooni Klaus'en mieleen ei Marian lähtö ollut; hän oli Marian vieressä ollut niin onnellinen.

Mutta parooni Klaus ei puhunut mitään.

Lähtöpäivä oli määrätty. Majori ja parooni istuivat hyrttitarhassa. Wiime ilta oli käsisjä.

„Me olemme jo vanhat miehet!“ sanoi majori. „Meillä pitäisi olla kokeita elämästä muillekin antaa ja kuitenkin, kun totta puhumme, tähtyh meidän tunnustaa, ettemme ainakaan naisia tunne. Mikä perhana olisi osannut aavistaa muuta kuin hywää siitä, että minä Mariani tänne lähetin, kun sinun filmäsi halvaitiivat, mitä minun eivät nähneet, että Johannes rakasti Mariaa. Ha, ha! Lempo wieköön! me petettiin aikalailla. Ei weljeni! wiisaampi minä nyt jo olen. Rakastavia ei eroita wälinjä pituus.“

„Myhoden-anna kumminkin, että tietäessäni tuota minun ei olisi pitänyt vastaanottaman Johannesta.“

„Hm!“ mumisi majori. „Ehän sinä taitanut ajaa häntä pois, kun hän tykösi tuli.“

„Se olisi ollut welvollisuuteni, ja jos olisin sitä seurannut, ei täällä olisi semmoisia nähty, kun nyt.“

Näin juttelivat wanhukset. Mutta kamarisjansa istui Maria affunan wieresssä, filmäillen ulos järwelle, jonka pintaa pitkin aurinko säteitänsä heitti. Maria oli yksin. Hänen silmäripsisjään wälkkyi kirkas khynele nyt. Hän saanoi jäähywäisensä sille seudulle, jossa hän niin wähässä ajassa oli saanut koettaa ja kärsiä niin paljon. Aina aamuin kun hän heräsi, aina illoin ennenkuin maata laskeusi, oli hän näin istunut ja khyneleensä lähteellä oli näinä rauhallisina hetkinä aina ollut tarjota kirkas helmi katkeran muiston lie-wittäjäkfi. Mutta aina sitä ennen rienäsi hänen ajatuksensa päiwihin, jona hän oli sotaan waatinut ne tunteet, jotka hänen woittivat, päiwihin, jona hän onneansa hymmärtämättä, oli ollut onnellinen.

Tölliin lasta muisti Maria näinä hetkinä.

Muistin=firjaansa ei ollut Maria katsonut, ei siihen mitään kirjoittanut Johannusaaton illasta saakka. Nyt ajatuksisjaan istuttuansa otti hän esiin tuon kirjan. Hän luki mitä siihen muutamia wiikkoja takaperin oli kirjoittanut ja kun hän laski kirjansa pöydälle, luettuaan silloiset ajatuksensa, huokasi hän sywään: „Kuinka tyhmä minä olin!“

Hän tarttui nyt kynään, hän kirjoitti muistin=firjaansa:

„Minun elämäni salaisuudet, minun kewyhtmielisyhteni perusteet owat sinussa, wähänen kirja! tallentuneena. Se aikakausi, jona sinä olit minun iloni, sinuun kirjoittaa minun riemuni, on nyt loppunut. Sydämeni on nyt minun muistinkirjani. Mitä sinne näinä päiwinä on kirjoitettu, on kuumilla kirjaimilla siihen painettu. Sydämessäni owat tapaukset ja ajatukset, jotka nyt seuraa, luettawat. Sydämeni on muistinkirjani toinen osa. — Ja tämä osa alkaa näin: „Harmaala, Harmaala! Minun onneni hauta olet sinä. Aamuin, päiwin, illoin, öin kaikuu täällä yksi nimi, näkyy täällä yksi kuwa, on täällä yksi ajatus: Johannes! Mutta — hän katosi.“

„Löydänkö iloa enää maailmassa? olen minä sydämeltäni kysynyt ja sydämeni on vastannut: Et. Vaan kun kysyn: löydänkö rauhaa? vastaa sama sydän: Löydät. — Minä tiedän, että minä sen löydän — muistoissani. Minulla on nyt maailma erämaa. Se on autio, se on aurinkotta, sillä kaikki, mitä minulla maailmassa oli, on Johannesen kanssa mennyt puhkeemattomain pilvien taakse.“ —

„Silmäni! miksette itke veri-khyneliä? Sydän! onko painawan kuormasi lufaan nostanut pois? Ei — ja kumminkaan et sinä uuvu painon alle! — Ei, sillä Johannes ei kärji enää. Maallinen rakkaus oli hänen suurelle, ylewälle sydämelle liian halpa. Hänen henkensä siivet weiwät hänen ylös.“

„Hän kuoli, hän kuoli minun tähteni! — Mutta Johannes! Sinä et kironnut minua. Jos sinä sen olisit tehnyt, olisi kirouksen ankara paino minun sydämelläni ja minä en woisi sitä kantaa. Ei, ei! Johannes siunaa onnetonta Mariaan!“

Maria laski kiini kirjan, hän katsoi kauwan ulos järwelle. Äkkiä nousi hän ylös ja lähti kamaristansa.

Pihalla näki hän Klaus'en.

„Pyyntö on minulla, älkääte kieltäkö?“ rukoili Maria.

„Pyyntö! Neito Maria, luuletteko saattawani mitään teiltä kieltää?“

„Tulkaat sountamaan minua Kuusiston saarelle.“

Ta saarelle kun tulivat oli jo aurinko laskenut. Maria ei sitä huomannut. Hän meni sinne, misjä Johannesen wieresjä oli istunut.

Siinä itki hän.

Kun Klaus puheli hänelle sanoi hän: „Älkääte häiritkö minun ajatuksiani.“

Kauan istui hän tuossa. Wiimein nousi hän, ja ensikerran puhui hän nyt Klaus'elle sanoja, joista Klaus sai aawistaa, mitä Johannesen ja Marian välillä oli tapahtunut.

„Olkaa todistajana siihen lupaukseen, jonka tässä olen tehnyt,” sanoi hän. „Jos minä lupaukseni rikon, pitääkää minua arvottomana, ja Sumala rangaiskoon minua, niin kuin minä sen ansaitzen. Tässä olen minä puolestani hyljännyt onneni. Tämä paikka on nähnyt minun viimeisen fewhtmielishyhteni, tämä paikka nähköön minun parannukseni. Minä uhraan elämäni Johannekselle, hänen kumansa olkoon aina asuwa sydämesfäni ja hänen muistonfa minun rinnasfani. — Minä olen hlkäni uskollinen morsian, kunnnes hauta ja kuolema meitä yhdistää.”

Klaus ei wastannut mitään. Hän oli waalea kun se se woima, jota Maria viimeksi mainitsi.

Kun tulivat takasin Harmaalaan, seisoiwat wanhukset rannalla. — „Hurja tyttö!” sanoi majori. „Onko nyt, keski yönä, aika kulkea järwellä —?”

„Oletteko käyneet toiwomassa onnea apulaiselle? Kolmasti sai hän rukkahiset, mutta ahkera woittaa” — sanoi wanha parooni, viime sanojansa sanoessaan silmäillen Klaussta.

Maria huokasi. Hän meni hlös kamariinsa.

Wielä wähän aikaa kulkiwat wanhukset kähtäviä ihanassa illassa. He näkhiwät jatkawan ennen aljettua puhetta.

„Piru wieköön!” sanoi parooni ja löi keppinsä kowasti maahan. „Sinä olet itsepäinen kun kirkkoherramme. Onko tuollainen rakkaus ihmisellinen; mitä lemmon onnea siinä löythyji?”

„Sinä tuomitset oman sydämesi jälkeen, joka ei voi käfittää niitä tunteita, jotka owat nuorisfa innokkaisfa ihmisfä woimalliset. Wesi tulwaa kewäillä, mikä sulku voi sitä vastaan seisoa, kun se kiivastuu? Päästä kaffi wasta-fähköistä pilwiä yhteen ja estä leimaus. Woitko sitä, niin saat sanoa rakkauden woimakfi, jota järki voi hillitä.”

„Sumal' auttakoon! Sinä olet oikeen runollinen, sitä en minä ennen tiennyt,” huusi parooni.

„Jos minä olisin runollinen, tulee se siitä, että minäkin olen ferran rakastanut!”

„Mutta ei ikinä noin tuhmapäisesti.“

„Sitä et sinä tiedä; enkä minäkään osaa arvata, miten olisi käynyt, jos minua olisi niinkuin Mariaa kultani jättänyt.“

„Kempo wieföön minua, jos minä tuota hymärrän, ellet salaa jotakin. Minä kiroon tuota Johannesta, ja sinä sanot: hän teki oikeen . . .“

„Niin, oikeen! Niin minäkin olisin tehnyt . . .“

„Surmannut itse!“

— „Sättäkäämme tämä puhe,“ sanoi majori. „Niinkuin arvasit, on Johanneksen ja Marian välillä salaisuus, jonka minä Marialle wanhwasti lupasin salassa pitää . . . Minä luulen, että olisin Johanneksena surmannut itseni.“

„Ei minua ole lyhytjärkiseksi sanottu, mutta Sumal'auta, min'en hymärrä, mikä saakulin salaisuus se olisi, joka sai minun surmaamaan itseni.“ —

„Sinua! mutta Johannes rakasti . . . Mariaa . . . Kas nyt! houkuttelia, sait salaisuuteni.“

— „Rakasti Mariaa!“ huusi parooni. — „Kuules welsjeni! nyt on jompi-kumpi meistä hullu. Ha, ha! soma salaisuus, jonka sanottua asia on vielä salaisempi kuin ennen.“

Kun herrat menivät levolle oli aurinko nousemaisillaan.

XXIII.

Pirullisia aikeita.

Wähynyt ruumis lepää, missä waan lepopaikan löhtää; puiden oksat kattona, pehmeä sammal wuoteena, ei ole lepopaikoista huonoin.

Waan waiwattu sydän, särjetty sielu — missä lepoa löhtävät? Tokko unen helmassa? —

Metjässä wallitsee puiden keskellä hiljaisuus. Mutta ei hiljaisuudella mieltä ole; salaiset asiat, hiljaisuuden kuulla sanotut, eivät tule ilmi.

Hiljaisuudessa keskustellaan salaisia asioita; hiljaisuuden pimeydessä puhutaan pimeyden töistä. Hiljaisuus kuulee, waan se ei näe. — Kun semmoisia salaisia asioita puhutaan, ei silloin siedetä seudussa liikaa kormaa. —

Metsän hiljaisuudessa, suuren kuusen suojassa seisoo kaksi miestä. Wesi tippuu heidän waattehistansa. Heidän tänne tullessa on satanut. — Ja sade ei ole loppunut.

He ovat toinen vanhempi, toinen keski-ikäinen. Toinen heistä on pitkä, laiha; toinen lyhyt — vielä laihempi. He seisovat oksain alla mieltien. —

„No, Kyösti! vieläkö mietit?“ kysyi lyhyempi, wään-täen wettä lakistaan.

Kyösti, pitempi, katsoi kolkosti eteensä. „Kuulkaa kuinka ankarasti ukko jyrisee, nyt on oikeen Jumalan ilma!“ —

„Ilma! Se on minun mieleeni. Kuta julmempi, sitä parempi! Nyt ei ainakaan kukaan kuule meitä. No, mitä mietit? Wiisifataa rikkiä ja aika oivallinen torpanmaa Kär-mälän wainion takana; wiisi tynnyrin alaa niitthä, kymme-nen tynnyrin alaa peltoa. Hullu! ellet siihen tyhdy.“ —

„Mutta mitäs te saatte! Suuren kartanon, wiisikymmentätuhatta rikkiä! — Minä kalwaawan omantunnon ja kiini tulemisen pelwon, hywässä torpassani.“ —

„Ha, haa! kalwaawan omantunnon! Sitä sanaa en ole kuullut sinun maininneen, sittenkun minun tyköni tulit, ja siitä lienee jo toistakymmentä vuotta. — Kuule Kyösti! Minun täytynee nyt, koska sinä noin olet epähyksissä, sanoa mitä aiwoin sanoa wasta työsi tehthä:

„Tee työ, ja sinä saat Leenan waimokseksi.“ —

„Sanasta miestä, sarwesta härkää! Jos Leenan saan niin en torpasta pidä lufua — —.“

„Sinä et enää epää! Se on oikeen. Nyt olet taas sen mies. Mutta muista, että kaikki käy omalla edeswas-tauksellasi. Jos tulet kiini, niin se sun oma asiafi — minä olen syhtön. Sinä olet luvannut, jos noin hullusti käwisi, ettet minun nimeäni fertaakaan mainitse.“

„Minä olen luvannut ja minä pidän lupaukseni, sen olette jo ennen nähneet.“

„— No niin! Tässä erkanee tiemme. Niinkuin puhe oli äskten, säret sinä tuulen=puolisen affunan, serkkuni luulee sen ukkojen ja tuulen syhyksi. Jonkun aikaa sen jälkeen, kun sade ja ukkonen lakkaa, hiiwit sinä saliin ja — sitten — — No! kun on työsi tehty, sytytät sinä, heitettyäsi ulos pihalle raha=arkun ja parahimmat kalut, huoneen tuleen. — Ennenkun palkolliset heräävät on tuli huoneen sisällä saanut semmoisen wallan, ettei sitä kukaan tuumaakaan sammuttaa ja sillä aikaa pakenet sinä. — Minä, arvaat sen, walvon kamarisjani ja vasta silloin kun naputat affunalleni olen minä näkewinäni walkean. Ymmärrätkö! Siten ei sinua kaimata ja sinua ei siis woi kukaan aawistaa syhylliseksi.“

„Mutta isäntä! saattaisittehan odottaa jonkun vuoden? Wäpäpeli on jo wanha ja kiwuloinen. Hän woisi ehtä pian kuolla?“

„Hullu, joko taasen epääät. Olenhan minä odottanut. Wäpäpeli tulee tosin päivä päivältä huonommaksi, mutta juuri sitä pelkään; jos hän olisi terve, en sanoisi mitään; silloin woisin toiwoa hänen äkkipikaan kuolewan. Waan nyt on hän jo usein puhunut antikirjan teettämisestä. Tuo entinen kirjkoherra piru, otti häneltä sen lupauksen. Pitäjän köyhät saisiwat silloin kaikki.“

„Mutta jos olisi semmoinen kirja jo tehtynä?“

„Ei piru wie olekaan. Semmoinen mammonan orja on wäpäpeli, ettei hän welkakirjainja seasja, niin kuolemaansa muistuttawaa paperia tallentaifi. Mutta kuoleman käsissä ei ole warmaa, ettei hän sellaista kirjaa tee. — Waan ilma kiihtyy. Nyt on aika sun mennä.“

„Hyi perhana! Nyt on julmempi ilma kun tarwitaisiin. Minä luulen affunain olewan rikottuina, minun sitä tefemättäni.“

— „Onko sulla . . .“ kysyi isännäksi kutsuttu hiljaan kuishtaen — — „hmmärrät! . . .“

„On!“ vastasi Röyhti kolkosti ja löi kädellään tuppiansa, josta puukon pää näkyi.

„No, mene nyt Sumalan nimeen. Muista, että huomenna on Leena sinun, jos on serkkuni . . .“

„Helmetisjä“

„Ha, haa! Oikeen sanottu. No, — Sumalan haltuun.“

„Tahi pirun!“ mumisi Röyhti, lähtien puun suojasta ankaraan fateesen.

Silloin kuului kova, kamala huokaus aiwan lifeltä.

„Mitä nyt! — — Mikä se oli, sanoitteko mitään, isäntä?“

„En — eikö se ollut sinä? No, sitten se oli tuuli. — Hyvästi nyt. — Onnea!“

Röyhti vapisi ja kuunteli. Mutta kun ei enää mitään kuulunut, läksi hän kulkemaan, jupisten itseksensä:

„Perhana! kun saisin tän päivän saarnan mielestäni.“ —

Wähän aikaa kulettuansa oli ilma niin kiihtynyt, että Röyhti hämmästyen tunnusti ei ikinä ennen nähneensä eikä kuulleenja semmoista. Ylt'ympäri häntä leimusi tuli ja päänsä yli jyriji paukkuen ilmain voimat. —

Semmoinen hö on mustan, pimehden=tyhön tekiälle toivottu. Silloin onnistuivat aina rikokset, ellei eläisi se, joka tietää ihmisten wehkeet thhjäksi tehdä.

Röyhti kulki eteenpäin metsäpolkua. Hän ei seisahdannut, ei taakseen silmäillyt.

Mutta takanansa! — Kun Röyhti lähti puun suojasta, nousi wierestä, ikäänkuin maasta, haahmo, ihmisen muotoinen kumminkin. Tämä ei ollut maannut minikään puun suojassa. Pienen pensaon wierestä nousi hän. Märän, wetisen sammalen päällä oli hän maannut. Hän kulki hiipien Röyhtin takana metsäpolkua ja leimaukset osoittivat hänelle tietä. —

„Piru!“ jupisi Röyhti kulkiessaan. „So saat sinä minun työtä tekemään. Mutta ei syhtä ole minusja. Miksi

pitäisi minun elinaikani palveleman muita! Miksi löytyy rikkaita! Meidän waiwaisten täytyy elää niinkuin linnut ilmassa; meidän täytyy rakentaa pesämme nyt sinne, nyt tänne ja joka taholla nähdä puutetta. Ei! Kova on työ, se on tosi, mutta se on pian tehty ja sitten on Leena minun, wiisfataa rikkiä, torpanmaa ja kun Kärmälä kuolee niin"

Tällaiset olivat mietteensä kun hän metsän poikki kulki.

„Saakelin heittiö, isäntä, sinä luulit minun purkawan kauppaamme, sinun täytyi itsen saattaa minua tielle. Kas nyt! Tuolla on kartano . . . Hiljaisuus, urhous, voimaa!"

Köyhti hyppäsi aidan yli ruispellolle. Kun hän oli kymmenkuntaa askelta kulkenu, kuului takanaan järähdys, joka ei ukkosen ollut. Aidan-seiwäs oli taittunut. Nyt seisahdun Köyhti, pelästyi ja silmäili taakseen.

Waan ei hän mitään nähnyt. Hän huusi: „Onko siellä kukaan?" Hän ei vastausta saanut. Hän jupisi: „Jos se oli ihminen, ei saattanut se olla muu kun isäntä. Hän tahtoo ehkä nähdä, uskallanko mennä."

Köyhti lähti kulkemaan.

Mutta nyt kuului syvä huokaus, sywempi kun ennen. Köyhti huusi kowemmalla äänellä: „Onko siellä ketään?" Waan kun hän ison aikaa seisottuaan, silmäiltyään ympärilensä ei mitään nähnyt, ei mitään kuullut, rupefi pelko tuntuwammasti tunkeumaan häneen. Hän muisti, mitä oli kuullut puhuttaman aarveista ja männinkäisistä ja hän alkoi kiiruhusti juoksemaan. —

Wähäisessä kamarissa makaa yksin wanha rikas ukko. — Hänestä ja hänen tawaroistaan käy kummallisia puheita. Hän on ollut sodassa kymmeniä wuosia takaperin. Ei hän silloin ollut rikas, mutta sodan lopetettua hän osti juuren kartanon. Hänellä oli rahoja runsahasti lainata. Taisi olla puheessa perää, ettei hän rehellisyydellä rahojaan saanut. Saattoi tuo olla walhettakin. Ken tietää!

Hän makaa kamarissa. Saliin, jossa muinen kuuluisia miehiä on asunut, on owi rawollansa. Ukko ei nuku, ukkosenilma ei anna unta hänen silmiinsä, joiden ei sanottu hyvän-ilmaisella yölläkään ennen kufon laulua menewän umpeen. — Tämä mies on niitä, joissa lause totentuu:

„Kaha on hänen elämänsä.“

„Häh! mikäs se oli! Zumal'auta! Vasi meni pirstakki! Vasi, jonka kewailla panetin!“ mumisi hän. „Se on turhaa semmoisiin panna rahojansa; ne rikkouvat.“

Ei ukko parka tiennyt pelätä. Eikä siinä pelättävääkään ollut. Sade oli särkenyt lasin; kuulihan sen, koska nyt saliin jatoi . . .

Ukko nousi ja weti kiini salin owen.

Huone oli wanha, hysinkertanen. Sen kiwijalka oli aiwan matala, ja affunat maasta kahja kynnärää tustin korkeammalla. Salin toisesta affunasta on toinen puoli poisja, siitä sopii waiwatta mies sijälle konttaamaan. —

Siinä on jo mies.

Hän on juuri päästä sijälle, hän makaa jo watsallansa affunan kynnyskellä. — Waan silloin . . .

„Häh! Mikäs se oli? Luulen, joku sadatti,“ puhui wanhus kamarissaan. „Ne perkulen rengit, owatko ne taasen ulkona! Nyt ne huomenna nukkuvat, eiwätkä aikanaan jaksa työhön. . . . Häh! mikäs se oli? Luulen, joku huusi! Dos wait! — — Ei, ne lähtiwät jo.“

Waan toisin laita oli ulkona, salin wieresessä. Siinä makasi mies selällänsä. Hän oli juuri ollut laskea kätensä salin lattialle, kun joku woimallisesti tarttui hänen jalkoihinsa ja weti hänen silmänräpäyksessä takasin.

Silloin kirofi mies.

Haahmo, joka oli seurannut Köhystiä, josta Köhsti ei tiennyt, teki tuon. Ja nyt seisoo haahmo Köhstin wieresessä. — Kummallinen näkö, kun leimaukset walaisee näitä!

„Bellää! wapije!“ oliwat ensimmäiset sanat, joita Köhsti kuuli.

Ei niitä olisi tarwittu, Röyhti pelkäsi ja wapiyi ilman niitä.

Waan nyt huusi Röyhti nimen, huusi hirmustuen ja haahmo wetäysi wuorossaan hämmästyen takasiin. Röyhti oli huutanut:

„Johannes minun weljeni!“

Wuosikaujiin eivät weljet olleet tawanneet toisiaan. Nyt he tapasivat. Molempain asema oli kummallinen.

„Pettynyt!“ sanoi Johannes liikutetulla äänellä. „Sinun julma aikomukseksi ei onnistunut.“

„Jos sinä olet minua seurannut, jos huokaus oli sinun metssäsi,“ sanoi Röyhti, joka nyt oli tointunut ja nousut seisaille, „niin tiedät sinä syyn, miksi minä tähän työhön ryhdyin. Sinä tiedät, että minä olen köyhä ja siis onneton.“

„Minä tiedän syyn, mutta onneton sinä olisit ollut, jos olisi työsi onnistunut. Nyt mene, sano isännällesi, että ilman tätäkin työttä, hänellä on tili tehtävä nuorukaisen edestä, nuorukaisen, joka tänään haudattiin. — Mene, sano, että minun tapasit, mene ja pyyh ammatissasi palkollisena. Muista, että tänä yönä olet tawannut weljesi. —“

Tuon sanottua Johannes jätti Röyhtin.

Metsämaan Sewan nuorin ja wanhin poika, koska tapawat toiste toisiaan? —

Kärmälän isäntä odotti tulisoittoa kesähönä. Hän näki aamupuoleen katuwaisen Röyhtin. Hän kirosi. Röyhti ei puhunut oikeaa syhtä, miksi tyhnsä kesken jätti, hän sanoi waan: „Minä tiellä tapasin pirun, piru wahtii kartanoa, ei sinne uskalla mennä.“

Johannes kulki eteenpäin, kulki kartanon siwutse. Hän ei suojaa hakenut. Hän kääntyi ja antausi uudelleen metssäpolulle. — Johannes tuskin muisti, että oli ollut wälkappale Jumalan kädessä ihmisen pelastukseen. Johannes kulki kun eläwänä kuollut. —

Se polku, jota Johannes seurasi wei Matsämaahan.

Hän ei ajatellut, että hän syntymä-kotoansa lähestyi. Hän ei ajatellut mitään. Hänen sydäntänsä poltti. —

XXIV.

Johannes.

Kalajärwen lainehet kävivät waahtoisina. Ruuhi rannalla nousi ja laskeusi laineiden läikkyessä. Kalajärwen rannalla olewassa pirtissä oliwat ihmiset walweella. —

„Nyt en minä enää köhyyttä pelkää,“ sanoi wanha Gewa. „Jos ukkonen polttaisikin pirttimme, niin ei sekään sanottawa wahinko olisi. Kyllä Johannes meistä murheen pitää; hän kun on kohta walmis pappi. . . . Wai mitä luulet ukkoseni?“

„Kyllä!“

„Johannes mahtaa itse nyt olla oikeen onnellinen. Kirkkoherra-wainaja hymäräsi paremmin kun me, ettei Johannesta ollut thöhön. — Hänestä tulee, usko se ukkoni, oikeen oiwa pappi, jota kaukaa lähdeään kuuntelemaassa. Kuulitko kuinka paljon hän taisi raamattua?“

„Ja fitte nai hän,“ lisäsi Gewa, „jonkun rikkaan papin ihanan tyttären ja häissä me saamme istua hänen apensa wieresjä . . .!“ — —

„Ole nyt jo waiti!“ lausui ukko Saakko hiljaan, mutta kuultawasti hywillä mielin.

Näin oli Gewa aina kirkosta tultuaan kiittänyt Johannesta. Saakko oli wäsynyt. Hän halusi nukkua, mutta Gewa ja ukkosen ilma sitä eiwät sallineet. —

Puheen oli kuullut harwan owen takana seisowa nuorukainen. Hän oli laskenut kätensä owelle. Hän weti kätensä takasin. Hän käweli rannalle. Ruuhtha filmäili hän wähän aikaa. Sitten läksi hän menemään metsään —.

Hän kertoi itselleen äitinsä sanat: „Johannes mahtaa

nyt olla onnellinen!" — — „Ha, haa!“ Mauru oli kama-
laa, kauhea iwa oli naurajan äänessä. — Hän kulki polkua
edemmäs, muistamatta, että se wei yksinäiseen tölliin, metsän
sydänmaahan, penikulman korpeen isänsä asumasta. —

Olet sinä nähnyt kelloa! Se vedetään ylös, se käy
niinkauan kun witjat riittää. Wiime kerrostaankun käh-
wät, irwisteleee pyörän selkä aina enemmän ja enemmän,
kunnes luoti on matkansa päähän joutunut. Ellei kelloa we-
detä ylös uudestaan, lakkaa se käymästä. Heiluri wäshy,
napsahtaminen kuoleuu, kellon wiisarit eiwät enää nähtä
ajan kulkua.

Me muistamme, ettei Johannes wiime yönä filmiänsä
ummistanut, että hän Johannuspäiwänä oli paljon kokenut.

Hän kuulee lähtehen porinan. Hän näkee newan sbr-
jässä töllin. Hän menee lähteen luo, hän juo siitä. Hän
seisahtuu töllin owelle, hän kuuntelee. — Ei mitään kuulu.
Utkonen on lakannut jyriseämästä; päiwä koittaa. Hän me-
nee tölliin. Töllissä ei ole ketään. Korwen Tahwana on
mennyt ämmänensä kylään Johannukseksi.

Täällä oli hiljaisuutta, täällä menesthy onneton. Täällä
saa hän purkaa sydämensä, jos hän sitä taitaa. —

Paadelle istui hän, siihen nukkui hän, siinä uneksi hän
unelmiaan. —

Puolessa oli päiwä kun hän heräsi. Hän olisi anta-
nut paljon, jos olisi saanut muiston sammumaan ja jos tuo
olisi ollut hänen wallassansa, ei hän olisi sitä tahtonut.

Hämärästi muisti hän ensin. Muistonja selleniwät
ja takka-paadella istui hän, kaswot käsiin kätkettyinä. Oi!
rauhatoin sydämensä oli nyt kiehuwa koski! —

Hän oli paljon toiwonut; toiwu oli häntä elähyttännyt.
Epätowon käsissä on hän nyt. Minkä arwoinen on elämä,
on henki epäilewäiselle?

Epäilewäiselle! Mutta Johannes ei saattanut epäilläkään.

Hän riisui nyt yltään märät waatteensa. Miinkuin aawe
istui hän sitten liikkumatta.

Eilen aamulla oli hän viimeksi syönyt. Nyt iltapuoleen hän kaipasi ruokaa. Kun hän sen tunsi, naurovi hän kamalasti:

„Haa! minä olen ihminen!“

Hän haki ruokaa, hän löysi leivän. Hän nouti lähtehestä wettä; weteen kasti hän leivän. —

Joka kylmyhdessään luulee tunteiden surun ja waiwan ruumiin tautiin werrattuna mitättömäksi, katselkoon tätä nuorukaista. Sanat eiwät woi kuwata hänen sydämensä tilaa. Tunteillaan ei ole kieltä; ne tuntuwat waan. Mutta sanat woivat osoittaa hänen ulkoihmisenä.

Johannes oli kuoleman waalea, se merkitsee talwen muotoista siua.

Hänen silmänsä owat laskeuncet sywään hänen päähänsä, niiden walo on sammunut — se merkitsee, että toiwonsa on kuollut.

Hänen hiwuksensa owat hajallaan — se näyttää, että myrsky on käynyt.

Hänen otsaansa owat sywät rypyt kaiwetut — se osoittaa, että sielu on kärsinyt.

Hänen paljas rintansa nousee ja laskee kiiruhusti — se merkitsee, että sydämessä on hätä. —

Tämäkö tässä on se kaunis nuorukainen, se Luojan rakastettu Johannes!

Hän kärsii sanomattomasti. Hän ei kuitenkaan ole ajatellutkaan surmata itseänsä. Hän on lewottomuutensa päiwinä ennen miettinyt, mikä itsensä surmaaminen on; hän on hymmärtänyt, että pelkuri surmaa itsensä, ei mies; ja Johannes ei ollut pelkuri. Hän kärsii; mutta kuta kowempi tuskansa on, sitä rauhaisempi on hän. Kun tuskansa uhkaa partainnsa yli kohota, silloin nauraa hän.

Sydänmaassa kaikuu kamalasti: „Ha, ha!“

Kun hän lähteen reunalla istui, näki hän korpin lentävän töllin yli. Silloin lausui hän: „Musta mustaa rakastaa.“ Waaan korppi lensi matkaansa. Silloin huokasi

Johannes: „Korppi ei eroita oikeaa mustaa; minun tilani on häntä mustempi!“ — —

Kerran mainitsi hän, itse sitä huomaamatta, Marian nimen. Silloin heittäysi hän maahan, ja puristi kädet rintansa vastaan . .

Kaksi leipää oli hän töllissä löytänyt, ne oli hän syönyt. Hän haki enempää, waan ei löytänyt. Silloin puki hän waatteet yllensä. Hän silitti käsin hiuvuksiansa ja sitten huokasi hän:

„Matkalle!“

Utapuolessa oli päivä kun hän matkansa alkoi. Ehtoo oli ennättänyt kun hän kulki Metsämaan siwutse. Yö oli tullut, kun hän saavutti maantien. Hän ei sietänyt ihmisiä nähdä. Näkkä kalwasi häntä. Hän istuikse maantien wiereen ja silmäili pappilaa. Hän nauroi naurunsa nyt!

Waan kuta kauemmin hän pappilaa silmäili, sitä enemmän hiljeni nauru. Wiimein wälkkyi wiehkeä luonti filmistään ja yksiyäinen khyneel haki kellastuneita postia myöten matkansa maahan.

„Totuus, onni!“ puhui hän hiljaan wähän aikaa siinä istuttuaan. „Totuus ja onni! Siinä kaksi sanaa, joita ei maailma tarvitse, sillä niitä ei kumpakaan maailmassa löhdy.

Nyt taiksi hän ajatella.

XXV.

Johannes. (Eisää.)

Korkean wuoren syrjässä on wähäinen Kaisolan torppa. Sen ulkomuoto näyttää katsojalle, että asukkaat owat puh-tautta rakastawia ihmisiä. Töllä on laudoilla wuorattu; alkumat owat cheät ja wähäinen etuhuone on katajan hawuilla kaunistettu. Puoleksi lakastuneet pihlajan oksat ja suuri koinu

kartano=pihan keskellä osoittawat, että Johannuspäivä on nykyjään kulunut.

Pikkuihin kolmivuotinen poika hyppii arkun ympärillä, joka wast'ikään on nostettu etuhuoneeseen. Hän nauraa ja on iloinen.

„Kun itä tulee takain, tuo hän Sakulle makeitua,“ puhuu poika.

Etuhuoneen portaalla istuu kolme miestä. He ovat keski=ikäisiä. He ovat arwattawasti puhuneet tarkeitä asioita, koska ovat unhoittaneet piippunsa, joissa walkea on sammunut.

„Mitäs sin on ollut hätänä täällä meidän luonamme?“ sanoi töllin isäntä, nuori iloinen Aapa. „Etkö näe, että Herran siunaus meitä seuraa? Minä pahoin pelkään, että noiden kolmen vuosien kuluttua tulet takasin, köyhempänä kuin lähdet. — Wai mitä arwelet sinä Piisa, eikö sinun mielestäsi weljesi Sakari tee wallan tyhmästi?“

Piisa, emäntä, joka nyt tuli töllistä, oli toimeen tulewan talon emännän kuwa. Hän tuli kudelma kädessä. Kuultuaan miehensä kysymyksen wastasi hän: „Sitähän minä olen saarnannut aina viime suwesta saakka, jona nuo ajatukset ensin tulivat Sakarin päähän. Tuo kaikki on Mikon syh.“

„Olfoon syh kenen ollee, niin sen sanon hulluksi, joka luulee maalla osaawansa sanoa miten merellä eletään. Saat nähdä Sakari, että minua vielä kiität . . . Täällä on nyt sinun hywä asua, mutta ruuan murhe on maalla aina edessä ja siitä emme me merellä tiedä mitään. Tyhystisti eläen satamoissa me woimme merellä koota rahaa säästöön wanhain päiwäimme waraksi. Waan tätä asiaa on jo niin lörpötetty, ettei enää minun haluta siitä puhua. Jos olisit löytännyt hewoseksi, Aapa, ennen, olisi se ollut hywä. Huomen=iltana viimeistään pitää meidän olla Turussa. Tulewana tiistaina lähtee laiva.“ —

„No, no! Popussa kiitos!“ sanoi Aappo. „Nyt

menen asettamaan hewoisen. Voimme tän'iltana ainakin päästä Harmaalan Lassin taloon yöshdäntä pitämään."

Safari, josta kshymys tässä oli ollut, ei ollut wirtkanut sanaakaan. Nyt kun Nappo meni hewoisen luo ja Piisa wetähyi tupaan, sanoi hän mieltien: „Sisar-Piisalla on oikeen, kun hän sanoo, että sinä houkuttelemalla saat minua merelle. Sano nyt niin kuin Jumalan edessä, onko meri sinun mielestäsi parempi kun maa?"

„Jumala nähtöön, ei sinulla näy olewan itjesestäsi kuntoa ensinkään. Nyt tahtoisit tehdä minun walehteliaksi. Sinä muistat viime suwena Turussa, kun setä Jonstonin kanssa läksimme Odessaan, kuinka pyhysit minun laittamaan sinullekin jaa laiwassamme täksi retkeksi, ja nyt kun olen sinulle sian saanut, olet sinä peruuttaa sanojasi. Maalla eletään niinkuin krawut. Ei! toisin on merellä. Siellä on iloa. Sinä hurja, jofet uskalla lähteä onnesi perään! — Kun tuuli winkuu ja lainehet pieksää laiwan laitoja, kun purjehet owat pullistuneet ja tähdet niinkuin Harmaalan paroonin jhwäsäkit, silloin on hupainen merellä. Laiwassa on olla kun keinutuolisissa. Nyt hlös ilmaan, pilvien rajoille, nyt alas shwyhteen, että pääätä huimaa. Kas se! Silloin mastot kulkea ja köhsissä rippua — se merimiehen ilo." —

„Saapa tuota nähdä! Onko merellä puoleksikaan niin hupaista kun sinä kerrot, en Jumal'auta katuisi. Mutta kun muistan, miten Tiina-tätini miehen käwi, niin wähän pelottaa." —

„Kuoleehan maalla kumminkin enemmän wäkeä, sinä narri! . . . No käwitkö eilen Metsämaassa, mitäs isäsi sanoit?"

„Perhana! Isä oli pahalla tuulella ja äitistä ei ollut mihinkään. Sinä tiedät, että minulla on nuorempi weli, Johannes, hän, joka saarnasi Johannuspäivänä K—n kirkossa, jota saarnaa kaitki ihmiset sanovat aiwan erinomaisen kummaksi. Toisja päivänä oli Metsämaahan tullut Harmaalan nuori parooni itse ja kshellyt Johannesta, joka

Harmaalasta äkkiä oli kadonnut. Eilen parooni taas en vähää ennen minua oli siellä ollut ja sanonut Johanneksen kadonneen koko maailmasta. Lienee warmaan surmannut itsensä, luuli isäni. Johannes oli niin Metsämaalaisten mielesjä, etteivät lie hymärtäneetkään, mitä minä sanoin merimieheksi menostani." —

Nyt ajoivat Uapon rattahat pihalle.

Liisa ja pikkuk Sakku kätelivät Safaria ystävällisesti. . . „Saas nähdä miten asiat ovat, kun takasin tulet," sanoi Liisa. „Kolme vuotta on pitkä aika."

„Tuoko tetä makeitua pikkuk Sakulle?" kysyi poika.

„Tuon, ja vielä päälliseksi aika suuren rinkelin," vastasi Safaritetä. —

He lähtivät. Metsämaan Saakon toinen poika, Safari, lähti merimatkalle; Uappo hänen lankonsa häntä saattamaan Turkuun.

„Jumala suokoon Safarille onnea, hän on paras weljistäni," jupisi Liisa. —

Uamun ensi säteet hohtivat, kun matkustawaiset läksivät yöpaikastaan Harmaalan torppari-Uassin tyhöä.

Miehet istuivat ison aikaa ääneti rattahillaan. Ei nähnyt kukaan ensiksi tahtowan ruweta puheelle. — Wihdoin kun kyllissä, joita läpi kulkiwat, päivä rupefi herättämään ihmiset, sanoi Uappo, Safarin lanko, ikäänkuin itselleen: „Et sinä minulle suuresti hyöhtä tee tällä merimieheksi rupeamallasi. Kuka nyt kotona työt toimittaa, kun minä ta loon päivätyhöni teen, tahi kuka menee työhön sinne, jos minä kotia jään?"

„Saatahan ottaa Kyöstin rengiksi," sanoi Safari.

„Kyöstin! Niin, minä häntä jo viime wiikolla pyhysin, mutta hän ei ole sama Kyösti kun ennen. Lienee paholainen, mikä häneen on mennyt. Hän on nyt niin alakuloinen kuin sairas ämmä, eikä hän suuresti puhu mitään. Häntä pidetään Kärnälässä hywästi, sanoi hän. Sen minä

uskonki, mutta ennenkuin minä Rärmälän isännän palveluksessa olisin, ennen kulkisin kerjäten. Minä pelkään, että Ryösti muodostuu Rärmälän isännän mukaiseksi ja silloin on hän hufassa. Suurempaa konnaa maan päällä ei ole olemassa kun Rärmälä on; eikä toinen ole tawaroistaan mahdawa kun hän, semminkin jos hän saisi serkkunsa, wääpelin omaisuudet käsiinsä."

"Kummaa, mihin on Johannes kadonnut!" sanoi Sa-fari. "En ikinä voi uskoa, että hän olisi surmannut itsensä. . . Miksi olisi hän sen tehnyt! Nyt on hän valmis papiksi ja nyt kun olisi köyhyytensä aika ohitse-mennyt, surmaisi hän itsensä! . . . Se on pelkkää walhetta."

"Mitähän Harmaalan parooni hänestä tahtoo, koska ajawat häntä takaa niin hirmuisesti? Kuulit mitä Lasfi sanoi, ett'eivät ole Harmaalan torpparit kahteen päivään saaneet tehdä mitään muuta kun hypätä metsiä tahi kaiwaa järvesfä."

"Se on minusta oikeen, herratpa häntä kouluuttivat," sanoi Mikko. —

Buolen tuntia kului kaikenmoisisfa jutuisfa. — Meri tuli taasen puheeksi. —

"Sinä sanoit viime suwena, että tuolla meren takana on maa, jossa kaiwamalla saa kultaakin niin paljo kun lystää. . . Minusta on kumma, miks'ei sinne täältä lähde enem-män wäkeä kullan keruulle. Oletko sinä siellä itse ollut — —?"

"En, mutta merellä olen jo wiisi vuotta kulkenut ja tiedän, että meri-elämä kelpaa. Ei siellä tarwitse huolia ruuasta; laiwan pohja on ruokaa täynnä ja kun ilma on rajumainen, maistuu oikea Suomen palowiina kakswertaa niin hywältä kuin maalla. Mutta totella merellä pitää ja paikalla, muuten" . . . Mikko hofui kädellään selkäänsä kohden.

"Epruu! Nappo, seisota! Sumal'auta, makaa tuossa mies, herra, päihthyneenä tahi kuollunna . . . Häntä ei saa sinne jättää."

Uappo seisotti. Miehet hyppäsivät alas rattahilta. Safari meni herran luo, laski kätensä hänen päälleen.

„Hän elää, hän nukkuu, hän on humalassa.“

„Maatkoon siinä, kunnes herää,“ sanoi Mikko.

„Mäs vielä, katsotaan kuka se on. Hän makaa pahasti filmillään; hän joutuu aika lohmeloon kun herää. Käännetään hän, saamme nähdä tunnemmeko häntä.“

Sanottu, tehty.

„Herra siunatkoon!“ huusi Safari silmäiltyään maakaavaa. „Herra siunatkoon, tottamari Johannes, weljeni!“

„Weljesi! Jumala nählöön! kuinka on Harmaalan wäki hakenut? Tässä hän tien syrjässä makaa, kun häntä nyt ympäri haetaan. . . . Mitäs nyt tehdään?“

„Wiedä häntä Harmaalaan olisi paras,“ vastasi Uappo, „mutta sinne on metjän poikki toista wirstaa ja tietä penikulmaa pitempi matka.“

„Roetaan saada häntä henkiin ensin. Olipa kummaa nähdä Johannesta humalassa!“ ja Safari töyttäsi nukkuvaa aika-awasti.

Johannes hypähti ylös. Hän oli unesta saanut wirwoitusta. Hän filmäili kummastellen ympärilleen nähtyään miehet. —

„Mitä nyt!“ oli ensimmäiset sanansa.

„Johannes! Etkö tunne minua, weljeäsi Safaria! Mikä sinun on, kun tänne tien syrjään maata lasket?“

Johannes käwi käsin kaswojensa yli. — „Safari, siinäkö se olet? — Onko sinulla ruokaa, niin anna; minun on nälkä.“

„Harmaalan parooni on sinua ankarasti hakenut; missä Jumalan nimeen olet ollut? — Harmaalassa saat parempaa ruokaa, kuin meillä on, meillä on kiirut.“

„Harmaala!“ kertoi Johannes. „Harmaalaan en ikinä enää mene.“

Miehet filmäilivät toisiaan. „Hän ei ole selwinnyt vielä,“ sanoi Mikko.

„Hän on fairas,” arveli Nappo. „Ei terveen ihmisen kasvot ole tuollaiset.”

„Minun on nälkä!” kertoi Johannes.

Ulkawan päivän aurinko rupefi metsän yli nousemaan. Se näki miten maantiellä lanko awasi langolle arkkunsa, kuinka Johannes ahnaasti kuoletti nälkäänsä.

„Mitä sinun on, missä olet ollut?” kysyi toistamiseen Safari. „Miks’et mene Harmaalaan enää? — Oletko käynyt Metsämaassa?” —

Safari sai kysyä. Kun hän kysyi, filmaili Johannes häntä mitään vastaamatta. Wihdoin sanoi hän:

„Minä seuraan teitä.”

Taasen filmailiwät miehet toisiaan ja Safari sanoi: „Sinä olet fairas.”

Nyt wastasi Johannes. „Sairas minä! En! Minä olen terve, terveempi kuin sinä. — Minä olen ollut fairas . . . pitkä tauti on koko elämäni ollut.” Ja Johannes hiuskutti kummallisesti päätään.

„Hän on mielipuoli,” jupisi Mikko Safarin korwaan. Johannes kuuli Mikon sanat.

„Minä mielipuoli! En! Minulla on täysi järki, täydempi kun sulla.”

„Mitä tehdä?” — Pappilaan ei ollut kauwas — ja kiviheitämän tieltä oli paja, jossa olemme kerran ennen nähneet Johanneksen. — „Wiedä Johannes pappilaan, wai sepälle, waiko ottaa hänen mukaan?”

„Boit ainakin sanoa, missä olet ollut?” kysyi Safari filmäillen tarkasti wäljeään.

„No, jos sen warmaan tietää tahdot, niin minä olen ollut Korwessa, Korwen Tahwanan töllissä.”

„Otetaan hän Turkuun. Majori — s pitää hänestä kyllä huolen” — sanoi Nappo Safarille. —

Se päätös. Johannes wiettiin Turkuun. —

Tiellä ei Johannes puhunut mitään. Miehet päättiwät, ettei hänen laitansa ollut niin aiwan oikea; mutta sen

näkiwät, ettei hän ollut hullu, eikä humalassa. „Hän on muistaakseni aina ollut tuollainen,“ sanoi Sakari Napolle syöttötalossa. —

Turkuun kun oliwat hiljan illalla tulossa sanoi äkkiä Johannes, joka oli hymärtännyt miesten puheita, waikka ei niitä kuulewinaan ollut: „Ottakaa minua kanssanne merelle; meri-ilma ehkä tekisi hyvää minulle.“ —

Taasen filmäilivät miehet toisiaan, waan Nappo wastasi wihdoin: „Siitä ei nyt ainakaan tule mitään. Te ette saa olla hullu tekin, niinkuin Sakari.“ —

Ja siihen se puhe jäi.

Miehet jäiwät yöksi erään merimiehen luo, jolle Mikko oli hyvä ystävä. Heidän oli ollut aikomus mennä Bonstonille, jonka leski oli Johanneksen ja Sakarin täti, mutta ehto oli jo kulunut ja ukkonen jyräsi uhaten kowalla fateella. — „Huomen' aamuna, kun kapteini tulee laiwaan, olemme me siellä. Ollaan täällä tulewan towerimme luona tämä yö“ — oli Mikko sanonut. —

Waan kun Nappo oli saanut aseijista hewoisen, tuli Johannes tuwasta. „Minä menen kaupunkiin, majorin luo,“ sanoi hän. —

Nappo pudisti päätään, arwollen Johanneksen järkeä ei kumminkaan oikeen hyväksyi. Hän antoi hänen kummin-kin mennä, luwaten seuraawana päivänä tulla katsomaan häntä. —

Johannes meni.

Hän kulki suoraan majori —s'en luo; hän filmäili Marian kamarin akkunaa. Hän löi kädellään otsaansa ja lähti kulkemaan kiiruhusti tätinsä luo.

Tuolla tiellään hän tapasi luutnantti Leistin ja Annan.

Seuraawana päivänä, kun Nappo, Mikko ja Sakari tuliwat kaupunkiin, ei Johannesta löytnyt missään. Tä-
tinsä luona ei hän ollut käynyt.

„Hän oli Jumal'auta hullu,“ sanoi Nappo, „ja nyt minä warmaan pelkään, että hän on mennyt viime reisia.“

Silloin kuin Nappo Jonstonin Tiinalle tätä puhui, tuli Mikko kaupungilta.

„Mitäs sanoin!“ huusi hän — „Johannes oli hullu, hän on hukuttanut itsensä. Eräs herra on löytnyt tän'aa-muna joesta. — Ämmä, joka sitä minulle puhui, kutsui huk-kunutta jotaherraksi; sen lienee hän valehellut. Hukkunut ei saata olla muu kuin Johannes.“ —

Seuraavana päivänä lähti Turun satamasta suuri laiva. Nappo seisoi rannalla katsoen, miten kauniisti se le-witti suuret valkoiset purjehensa tuulelle. —

Waan mihin Johannes oli kadonnut, sitä ei tiennyt kukaan. —

Kun Maria tuli kotia Turkuun, päätettiin ettei hänelle mainittaisi mitään Johanneksesta. Maria sai luulla, että Johannes oli Johannushöinä iäksi kadonnut. Klaus kuuli kummastellen Napon puhuvan Johanneksesta. Hän ei sano-nut mitään siihen.

Korwen Tahwana, kun tuli tölliinsä, nosti hirmuisen melskeen, nähdessään kaikki siellä heitetyksi mullin mallin. Ei ollut kumminkaan muuta wiety kun leiwät ja Korwen asukkaat pelkäsivät ensin kowasti. He luulivat paholaisen pitäneen töllissä peliänsä, semminkin kun orrella oli löytnyt punainen liinainen, jota ei Korwessa ennen ollut.

Metsämaan Saakko ja Gewa olivat Johanneksen katoa-misesta hywin surulliset, semminkin Gewa, joka ei koskaan saattanut unhottaa hänellä olleen poika, joka papiksi tulles-saan surmasi itsensä. He kuolivat molemmat kahden wuo-den kuluttua tästä onnettomasta tapauksesta.

„Olisi totellut wiijaamman neuwoa,“ sanoo Nappo, kun oli kysymys Safarista, josta ei vuosikausiin ole kuulu-nut mitään.

Safarin sanottiin, näet, Mikon kanssa Lontoossa ka-ranneen.